

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ, ΕΡΕΥΝΑΣ ΚΑΙ ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ
ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΟ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΗΣ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ

ΟΔΗΓΟΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟΥ

ΜΑΘΗΜΑΤΑ ΕΠΙΛΟΓΗΣ ΙΙ
ΜΟΥΣΙΚΗ-ΜΟΥΣΙΚΗ ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΑ:
ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΑΝΤΙΣΤΙΞΗΣ (ΤΑΞΗ: Α΄)

ΓΕΝΙΚΟ ΜΟΥΣΙΚΟ ΛΥΚΕΙΟ

Ευρωπαϊκή Ένωση
Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ ΚΑΙ ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ
ΕΙΔΙΚΗ ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ

Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟ ΤΑΜΕΙΟ

2015

ΕΙΔΙΚΟΙ ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΕΣ

ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗΣ:	Δροσουλάκης Κωνσταντίνος, Σχολικός Σύμβουλος ΠΕ 16 (Συντονιστής) Κοτίνης Κωνσταντίνος, Εκπαιδευτικός ΠΕ 16.01 Μηνακάκης Δημήτριος, Εκπαιδευτικός ΠΕ 16.01 Τσερπέ Γεωργία – Μαρία, Σχολικός Σύμβουλος ΠΕ16
ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΗΣ ΕΠΟΠΤΕΙΑΣ:	Αναγνωσταρά Ευανθία, Σχολική Σύμβουλος ΠΕ16.01
ΕΚΠΟΝΗΣΗΣ:	Τσιμπούρη Θεοδώρα, Εκπαιδευτικός ΠΕ 16 Χατζή Μαρία Εκπαιδευτικός ΠΕ 16.01

**«ΝΕΟ ΣΧΟΛΕΙΟ (Σχολείο 21ου αιώνα) – Νέο Πρόγραμμα Σπουδών»
ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΙΑΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ «ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ ΚΑΙ ΔΙΑ ΒΙΟΥ ΜΑΘΗΣΗ»**

ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΟ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΗΣ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ
Σωτήριος Γκλαβάς
Πρόεδρος του Ινστιτούτου Εκπαιδευτικής Πολιτικής

Υπεύθυνη Πράξης
Γεωργία Φέρμελη
Σύμβουλος Α΄ Ινστιτούτου Εκπαιδευτικής Πολιτικής

Ευρωπαϊκή Ένωση
Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ ΚΑΙ ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ
ΕΙΔΙΚΗ ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ

Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

Το παρόν συγχρηματοδοτήθηκε από την Ευρωπαϊκή Ένωση (Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο) και εθνικούς πόρους στο πλαίσιο της πράξης «**ΝΕΟ ΣΧΟΛΕΙΟ (Σχολείο 21ου αιώνα) – Νέο Πρόγραμμα Σπουδών**» του Επιχειρησιακού Προγράμματος «**Εκπαίδευση και Διά Βίου Μάθηση**»

ΓΕΝΙΚΟ ΜΟΥΣΙΚΟ ΛΥΚΕΙΟ
ΟΔΗΓΟΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟΥ
ΜΑΘΗΜΑΤΑ ΕΠΙΛΟΓΗΣ ΙΙ, ΜΟΥΣΙΚΗ–ΜΟΥΣΙΚΗ ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΑ:
ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΑΝΤΙΣΤΙΞΗΣ
ΤΑΞΗ: Α΄

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

1. Εισαγωγή.....	3
2. Συνοπτικές Οδηγίες και Σχέδια μαθήματος ανά ενότητα.....	9
Ενότητα 1 ΕΙΣΑΓΩΓΗ (ΟΡΙΣΜΟΙ – ΙΣΤΟΡΙΚΟ ΠΛΑΙΣΙΟ)	9
Ενότητα 2 ΜΕΣΑΙΩΝΙΚΟΙ ΚΑΙ ΑΝΑΓΕΝΝΗΣΙΑΚΟΙ ΤΡΟΠΟΙ	18
Ενότητα 3 ΔΟΜΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ	28
Ενότητα 4 ΔΟΜΗΣΗ ΜΕΛΩΔΙΚΗΣ ΓΡΑΜΜΗΣ	37
Ενότητα 5 ΔΙΦΩΝΗ ΑΝΤΙΣΤΙΞΗ	49
Ενότητα 6 ΠΤΩΤΙΚΟΙ ΣΧΗΜΑΙΣΜΟΙ - ΒΑΣΙΚΕΣ ΕΝΝΟΙΕΣ	65
Ενότητα 7 ΣΧΟΛΙΑΣΜΟΣ ΕΝΔΕΙΚΤΙΚΩΝ ΠΑΡΑΔΕΙΓΜΑΤΩΝ (ΒΑΣΙΚΑ ΘΕΜΑΤΑ).....	72

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Ο Οδηγός Εκπαιδευτικού δημιουργήθηκε για να βοηθήσει τον εκπαιδευτικό να προσεγγίσει το μάθημα των Στοιχείων Αντίστιξης. Είναι ένα εγχειρίδιο που δημιουργήθηκε για να στηρίζει και να συμπληρώνει τον διδάσκοντα καθηγητή. Σκοπός του Οδηγού είναι η αξιοποίηση του Προγράμματος Σπουδών, προτείνοντας παράλληλα νέους τρόπους προσέγγισης του γνωστικού αντικειμένου, αλλά και η ενίσχυση της διδασκαλίας με πλούσιο διδακτικό υλικό.

Με τον Οδηγό του Εκπαιδευτικού γίνεται προσπάθεια να δημιουργηθεί ένα μαθησιακό πλαίσιο που να ευνοεί την ανάπτυξη των δεξιοτήτων, της φαντασίας και της δημιουργικής έκφρασης, να άρει τους περιορισμούς, να παραθέτει προτάσεις για τον καλύτερο σχεδιασμό και οργάνωση της διδακτικής διαδικασίας. Έτσι, δίνεται η δυνατότητα στον εκπαιδευτικό:

- να συνδέσει το μάθημα με τους στόχους του Προγράμματος Σπουδών
- να εφαρμόσει νέες προσεγγίσεις στη διδακτική μεθοδολογία
- να ακολουθήσει προτεινόμενα σχέδια μαθήματος
- να εμπλουτίσει την διδακτική διαδικασία με εκπαιδευτικό υλικό
- να πετύχει μία ουσιαστική αξιολόγηση και όχι μία μονοδιάστατη καταγραφή της επίδοσης

Γενικός Σκοπός

Σύμφωνα με τη φιλοσοφία του «Νέου Σχολείου» ο ρόλος του εκπαιδευτικού δεν περιορίζεται στη μετάδοση της γνώσης μέσα από τυπικές και γενικευμένες τακτικές προσέγγισης του αντικειμένου.

Ο καθηγητής αρχικά ορίζει με σαφήνεια τους διδακτικούς στόχους, ώστε να διαμορφώσει ένα περιβάλλον μέσα στο οποίο ο μαθητής κινητοποιείται για να αναζητήσει τη γνώση. Ο καθηγητής θέτει τις κατευθύνσεις με σκοπό ο μαθητής να ανακαλύπτει, ενώ ανατροφοδοτείται από τον διδάσκοντα με υλικό και συντονισμένα, με ενέργειες και δράσεις, οδηγείται στην επίτευξη των διδακτικών στόχων.

Βασικός σκοπός της διδασκαλίας επομένως είναι ο μαθητής όχι μόνο να ανακαλύπτει τη γνώση αλλά και να μαθαίνει "πώς να μαθαίνει".

Ο διδάσκων, στο πλαίσιο της μαθητοκεντρικής διδασκαλίας, οφείλει να εξατομικεύσει τη διαδικασία, ανταποκρινόμενος στις ατομικές και ιδιαίτερες ανάγκες ή δεξιότητες των μαθητών.

Ο καθηγητής, εφαρμόζοντας τη συνεργατική μάθηση, καθοδηγεί το μαθητή στη διασύνδεση της θεωρίας με την πράξη. Σημαντικά εργαλεία σε αυτή την προσπάθεια

αποτελούν η εφαρμογή, η ανάλυση και η σύνθεση, οι οποίες μέσω της συνεργασίας, καθιστούν το μαθητή ικανό να αξιολογεί τον ίδιο και τους άλλους.

Διδακτικοί Στόχοι

Βασικοί Διδακτικοί Στόχοι του μαθήματος «Στοιχεία Αντίστιξης» είναι ο μαθητής ...

- να αφομοιώσει τις κύριες έννοιες (μελωδική κίνηση, μίμηση, αρμονικά διαστήματα, συγχορδίες), όχι με την απομνημόνευση ενός τυπικού ορισμού αλλά με την ανάπτυξη ικανοτήτων διάκρισης, συσχετισμού και πρακτικής εφαρμογής.
- να γνωρίζει το ιστορικό πλαίσιο και να κατανοεί την ανάγκη της εξελικτικής πορείας της Τέχνης.
- να αναγνωρίζει μελετώντας ένα μουσικό απόσπασμα, τον τρόπο (mode) ή τους τρόπους που είναι γραμμένο και να επιδεικνύει επαρκείς δεξιότητες γραφής και μεταφοράς (transport) των τρόπων σε άλλες τονικές βάσεις
- να εξοικειωθεί, με την παλαιότερη μετρική σημειογραφία (Mensural) και τη λευκή σημειογραφία και να αναγνωρίζει τις αξίες αλλά και τις ονομασίες των αξιών (maxima, longa, brevis, semibrevis, minima, semiminima, fusa)
- να ανακαλύψει τη χρήση των μέτρων (δίσσημο και τρίσημο) αλλά και τη χρήση των μονάδων χρόνου (semibreves -ολόκληρο-και ολόκληρο παρεστιγμένο) καθώς και τα μέτρα 4/2 και 6/2 αλλά και την ιστορική χρήση των κλειδιών.
- να είναι σε θέση να αποδώσει αλλά και να κατανοήσει τη χρήση των κλειδιών του DO αλλά και τους συνδυασμούς των κλειδιών στη διφωνία.
- να μπορεί να περιγράφει, να ερμηνεύει και να κατανοεί τα βαθύτερα αισθητικά θέματα της Αναγεννησιακής Μουσικής και τελικά να αναπτύσσει τη δική του μελωδική γραμμή (cantus firmus) ακολουθώντας αυστηρά, πειθαρχημένα και αποτελεσματικά τους κανόνες που τη διέπουν.
- να αφομοιώσει την έννοια και τη χρησιμότητα του πτωτικού σχηματισμού, καθώς και της σχέσης του με τα σημεία στίξης του Λόγου, κατανοώντας ακουστικά τις αρχές δόμησής τους
- να αναπτύξει κριτική θεώρηση και συνολική αντιμετώπιση της ευρωπαϊκής μουσικής πράξης.
- να κατανοήσει την αντίστιξη και τα κατά περιόδους χαρακτηριστικά της ως εργαλεία εφαρμογής και απόδοσης της μουσικής σύνθεσης βάσει των αισθητικών αρχών και των γνωστικών δεδομένων της εποχής
- να γνωρίσει αντιπροσωπευτικούς συνθέτες της κάθε εποχής.

- να αντιλαμβάνεται ακουστικά τις κυριότερες μορφοπλαστικές τεχνικές (μιμήσεις, αναστροφές, μεγεθύνσεις, σμικρύνσεις, μοτιβικοί συνδυασμοί, τεχνικές κανόνα κ.λ.π.).

Διδακτική μεθοδολογία

Προϋπόθεση για τον καθηγητή είναι ο ετήσιος και τετραμηνιαίος σχεδιασμός διότι εξασφαλίζει τη διδασκαλία όλης της ύλης. Ο Οδηγός του Εκπαιδευτικού, εκτός των άλλων, προτείνει στον διδάσκοντα την οργάνωση της ύλης ανά διδακτέα ώρα. Προτεραιότητα, επίσης αποτελεί ο σωστός σχεδιασμός και οργάνωση του μαθήματος και η επιλογή της κατάλληλης κάθε φορά διδακτικής μεθόδου.

Ειδικότερα, τεχνικές και μέθοδοι που μπορούν να εφαρμοστούν στο μάθημα «Στοιχεία Αντίστιξης» είναι οι εξής:

- Μαθητοκεντρική και εξατομικευμένη διδασκαλία, που ενεργοποιεί τον μαθητή, που προσαρμόζεται στις ανάγκες του μαθητή και τις δυνατότητες του γνωστικού αντικείμενου. Λαμβάνονται υπ' όψιν οι ειδικές συνθήκες, η διαφορετικότητα, οι ξεχωριστές ανάγκες ή δεξιότητες των μαθητών.
- Σαφής καθορισμός του στόχου και της διαδικασίας με την οποία θα επιτευχθεί αυτός, σύνδεση της θεωρίας με την πράξη. Μέσω της πρακτικής εφαρμογής ο μαθητής οδηγείται στην ανάλυση, στη σύνθεση και τέλος στην αυτοαξιολόγηση.
- Εναλλαγή δραστηριοτήτων με σκοπό το αμείωτο ενδιαφέρον του μαθητή (αρχική εισήγηση, συζήτηση, εποπτικά μέσα και οπτικοακουστικό υλικό, εξοικείωση με παρτιτούρα κ.α.).
- Επανεξέταση προηγούμενων γνωστικών αντικείμενων (σπειροειδής μάθηση) ώστε να αφομοιωθούν καλύτερα, να εμπλουτισθούν με νέα δεδομένα και να συνδεθούν με νέες γνώσεις και άλλα αντικείμενα.
- Συνεργατική μάθηση, συμμετοχή του μαθητή σε ερευνητικά σχέδια (projects). Μετά από πολύ καλή προετοιμασία του θέματος και προσεκτική σύσταση των ομάδων εργασίας από τον εκπαιδευτικό, ο μαθητής μαθαίνει να αναζητά πηγές, να διαχειρίζεται πληροφορίες, να αναλύει, να συνθέτει και να παρουσιάζει εργασίες. Όλη η διαδικασία αναπτύσσει τη συνεργατικότητα, την αλληλεγγύη, την υπευθυνότητα, την ανεξαρτησία της σκέψης αλλά και την αποδοχή της άλλης άποψης.
- Διεπιστημονική ή διαθεματική προσέγγιση όταν το θέμα το επιτρέπει, το γνωστικό αντικείμενο δεν εξετάζεται απομονωμένο από τις συνθήκες που το γεννούν και το επηρεάζουν, ο μαθητής αντιλαμβάνεται τη συνολική εικόνα μέσα στην οποία εντάσσεται το θέμα.
- Παραδοσιακές διδακτικές μέθοδοι όπως οι ερωτήσεις και ο οργανωμένος διάλογος. Ο μαθητής παίρνει μέρος σε συζητήσεις και ερωτήσεις, μέσα σε ένα οργανωμένο

από τον εκπαιδευτικό πλαίσιο, από τις οποίες απορρέουν συμπεράσματα και απαντήσεις

- Πραγματοποίηση επισκέψεων σε χώρους και εκδηλώσεις που θα δώσουν τη διάσταση του πραγματικού, θα επισφραγίσουν και θα εμπλουτίσουν γνώσεις και εμπειρίες, θα λύσουν ή θα δημιουργήσουν νέα ερωτήματα εξελίσσοντας τη γνωστική διαδικασία.
- Συνεργασία με άλλους φορείς, όπως σχολεία (ανταλλαγή εμπειριών), πανεπιστημιακά ιδρύματα (παροχή εξειδικευμένης πληροφόρησης).

Αξιολόγηση

Η αξιολόγηση είναι ένα βασικό δομικό στοιχείο της διδακτικής διαδικασίας και απαιτεί την ιδιαίτερη προσοχή του εκπαιδευτικού. Διατρέχει την προσωπικότητα και τον συναισθηματικό κόσμο του μαθητή, το οικογενειακό του περιβάλλον, το σχολικό περιβάλλον. Γι αυτό οι στόχοι της αξιολόγησης πρέπει να είναι γνωστοί και σαφείς. Με την αξιολόγηση:

- διαπιστώνεται αν και κατά πόσο έχουν επιτευχθεί οι στόχοι του μαθήματος
- εντοπίζονται τυχόν αδυναμίες ή ελλείψεις
- αποφασίζεται αν πρέπει να υπάρξει ανατροφοδότηση, πώς θα εξελιχθεί ή θα τροποποιηθεί το επόμενο βήμα
- κρίνεται πόσο αποτελεσματική είναι η εκπαιδευτική διαδικασία
- εντοπίζονται ιδιαίτερες κλίσεις, δεξιότητες και ενδιαφέροντα του μαθητή
- αναπτύσσεται η ικανότητα της αυτοαξιολόγησης και η υπευθυνότητά του
- καλλιεργείται η κριτική σκέψη
- αναπτύσσεται η ικανότητα του μαθητή να διαχειριστεί και να αξιοποιήσει τις γνώσεις του

Για να επιτευχθούν οι παραπάνω στόχοι ο εκπαιδευτικός οφείλει να γνωρίζει τις βασικές αρχές που διέπουν τη διαδικασία της αξιολόγησης:

- Η διαδικασία της αξιολόγησης δεν καταλαμβάνει συγκεκριμένο χρονικό διάστημα της διδακτικής ώρας, εξελίσσεται καθ' όλη τη διάρκειά της μέσα από την παρατήρηση του διδάσκοντα.
- Εκτός από την επίδοση σε γνωστικό επίπεδο, αξιολογείται η πρόοδος, ο βαθμός ενεργοποίησης, η συνεργασία με τους άλλους μαθητές και τον καθηγητή.

- Ο μαθητής πρέπει με σαφήνεια να γνωρίζει τους στόχους και τα αποτελέσματα της αξιολόγησης.
- Η διαδικασία της αξιολόγησης πρέπει να χαρακτηρίζεται από δικαιοσύνη, αντικειμενικότητα και αξιοπιστία.
- Κατά την αξιολόγηση λαμβάνονται υπ' όψιν τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά και οι ανάγκες (χρόνος αφομοίωσης) των μαθητών, τυχόν προσωπικά προβλήματα ή δυσκολίες.
- Επιβραβεύεται η χρήση προηγούμενης γνώσης και η έκφραση επιθυμίας για νέα, εις βάθος ή εξειδικευμένη γνώση.
- Ενθαρρύνεται ο μαθητής να αξιολογεί ο ίδιος τον εαυτό του και τους άλλους.
- Η αξιολόγηση δεν περιορίζεται στη γραπτή και προφορική εξέταση με ερωτήματα ανοικτού ή κλειστού τύπου. Μπορεί να γίνει μέσα από τον οργανωμένο διάλογο χρησιμοποιώντας λέξεις- κλειδιά, από το βαθμό καθημερινής προετοιμασίας και των εργασιών, τη συμμετοχή σε προγράμματα και διερευνητικές εργασίες(projects).

Υπάρχουν τρία είδη αξιολόγησης:

- α) η αρχική ή διαγνωστική αξιολόγηση, που προσδιορίζει το εύρος των γνώσεων, τα ενδιαφέροντα αλλά και πιθανά προβλήματα του μαθητή. Η λειτουργία της διαγνωστικής αξιολόγησης προϋποθέτει τη δυνατότητα εξατομικευμένης διδασκαλίας.
- β) η διαμορφωτική ή σταδιακή αξιολόγηση, η οποία έχει πληροφοριακό χαρακτήρα και αποσκοπεί στον έλεγχο της πορείας του μαθητή για την κατάκτηση συγκεκριμένου εκπαιδευτικού στόχου. Από τον έλεγχο αυτό επιδιώκεται να εξαχθούν οι απαραίτητες πληροφορίες και στοιχεία που απαιτούνται για την τροποποίηση του προγράμματος και των μεθόδων διδασκαλίας για να επιτευχθεί η κατάκτηση του επιδιωκόμενου στόχου. (Anderson & Faust, 1975)
- γ) η τελική ή συνολική αξιολόγηση, από την οποία απορρέει η γενικότερη εκτίμηση της επίτευξης των παιδαγωγικών και διδακτικών στόχων.

Ο τρόπος αξιολόγησης συνδέεται με τους διδακτικούς στόχους και το περιεχόμενο του εξεταζόμενου αντικειμένου. Υπάρχουν κλασικές τεχνικές αξιολόγησης όπως:

- Η προφορική εξέταση, συνήθως γίνεται στο μάθημα της ημέρας, οι απαντήσεις του εξεταζόμενου υποδηλώνουν αφενός το βαθμό κατανόησης του αντικειμένου, αφετέρου την ικανότητα έκφρασης και χειρισμού του λόγου
- Η γραπτή εξέταση, με ερωτήσεις κλιμακούμενης δυσκολίας και οι οποίες μπορούν να έχουν ποικιλία μορφών (ελεύθερης ανάπτυξης, σωστού-λάθους, πολλαπλής επιλογής κ.α.) αλλά και μορφή επεξεργασίας δοσμένου θέματος. Μέσα από τη

γραφτή αξιολόγηση διαφαίνεται η ικανότητα οργάνωσης της σκέψης, ο βαθμός κατανόησης των εννοιών, η ικανότητα ανάλυσης και σύνθεσης

- Οι εργασίες στο σπίτι, χρησιμοποιούνται για την εμπέδωση του αντικειμένου μέσα από την εξάσκηση και την ενίσχυση της ικανότητας αναζήτησης πηγών και πληροφοριών σε διαδίκτυο και βιβλιοθήκες
- Η συμμετοχή στη διδακτική διαδικασία, αξιολογείται η ικανότητα επικοινωνίας. Ο μαθητής ανταλλάσσει απόψεις, επιχειρηματολογεί.

Υπάρχουν ωστόσο και πιο σύγχρονες τεχνικές αξιολόγησης:

- Αξιολόγηση μέσα από ερευνητικές εργασίες (project), με αυτόν τον τρόπο αξιολογούνται αρετές (υπευθυνότητα, δημιουργικότητα) και ικανότητες του μαθητή (κριτική σκέψη, αναζήτηση πηγών και πληροφοριών). Είναι ένας βιωματικός τρόπος εργασίας που προσφέρει ηθική ικανοποίηση και χαρά δημιουργίας
- Κλίμακα διαβαθμισμένων κριτηρίων (Rubrics), είναι μία ακριβής μέθοδος αξιολόγησης, παρέχει σαφώς διαρθρωμένα επίπεδα απόδοσης και καθιστά σαφή στο μαθητή τα κριτήρια αξιολόγησης
- Ατομικός φάκελος εργασιών (portfolio), περιέχει στοιχεία για συμμετοχή σε δράσεις ή προγράμματα εντός ή εκτός του πλαισίου του μαθήματος. Προσφέρει μία γενικότερη εικόνα των κλίσεων και δεξιοτήτων του μαθητή
- Μαθητική αυτοαξιολόγηση και ετεροαξιολόγηση, ζητείται από το μαθητή να αξιολογήσει τον εαυτό του και τους άλλους μαθητές τεκμηριώνοντας την άποψή του. Διαδικασία που προσφέρει υπευθυνότητα, αυτοέλεγχο, αναζήτηση κινήτρων
- Περιγραφική αξιολόγηση, τεχνική κατά την οποία οι λέξεις (άριστα, πολύ καλά, καλά, σχεδόν καλά) περιγράφουν την εικόνα του μαθητή. Η αξιολόγηση ως διαδικασία εκφράζεται με ποιοτικά (περιγραφικά) και όχι με ποσοτικά χαρακτηριστικά (βαθμολογικά).

Η αξιολόγηση ξεκινά από τον εκπαιδευτικό και καταλήγει στον εκπαιδευτικό. Αφενός εξετάζει την πρόοδο του μαθητή, αφετέρου ελέγχει την αποτελεσματικότητα της μεθοδολογίας, την επιτυχία του συστήματος γενικότερα. Προς αυτήν την κατεύθυνση, ο Οδηγός υποστηρίζει και ενισχύει την προσπάθεια του εκπαιδευτικού.

ΣΥΝΟΠΤΙΚΕΣ ΟΔΗΓΙΕΣ ΚΑΙ ΣΧΕΔΙΑ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ ΑΝΑ ΕΝΟΤΗΤΑ

ΕΝΟΤΗΤΑ 1: ΕΙΣΑΓΩΓΗ (ΟΡΙΣΜΟΙ – ΙΣΤΟΡΙΚΟ ΠΛΑΙΣΙΟ)

Α' ΜΕΡΟΣ

Φιλοσοφία Ενότητας

Αφομοίωση των κύριων εννοιών, όχι με την απομνημόνευση ενός τυπικού ορισμού αλλά με την ανάπτυξη ικανοτήτων διάκρισης, συσχετισμού (π.χ. η φωνή ως φορέας της μελωδίας) και πρακτικής εφαρμογής. Αντίληψη του ιστορικού πλαισίου και κατανόηση της ανάγκης της εξελικτικής πορείας της Τέχνης.

Κατανόηση της διαφοράς μεταξύ της φυσικής αρχής και της αισθητικής αρχής του κριτηρίου συμφωνίας/διαφωνίας. Ο μαθητής πρέπει να εμπεδώσει την αναγκαιότητα της διαρκούς διαφοροποίησης και μεταβολής σε σχέση με το προϋπάρχον ως την απαραίτητη προϋπόθεση της υψηλής Τέχνης, συνεπώς και της έντεχνης μουσικής δημιουργίας. Πρέπει να κατανοήσει ότι τα κριτήρια της πρωτοτυπίας, της αποφυγής της μίμησης και της εναπόθεσης πνευματικού δυναμικού αποτελούν κύριους τελεστές της υψηλής Τέχνης.

Πρέπει να αντιληφτεί ότι τα προαναφερόμενα συντελούν καθοριστικά στη διαρκή εξελικτική πορεία της προσωπικής υψηλής Τέχνης. Αυτή η διαρκής εξέλιξη αποτελεί την ειδοποιό διαφορά της υψηλής Τέχνης από τις συλλογικές μορφές (λαϊκή, δημοτική) και τις μορφές της ελαφράς δημιουργίας. Πρέπει επίσης να αποκτήσει επίγνωση της επιρροής των αισθητικών κριτηρίων της κάθε εποχής στην εξελικτική πορεία της Τέχνης.

Στόχος

Η εισαγωγή με βιωματικό τρόπο στις βασικές έννοιες της αντίστιξης (μελωδική κίνηση, μίμηση, αρμονικά διαστήματα, συγχορδίες)

Ειδικοί Στόχοι

Συγκεκριμένα, οι μαθητές θα πρέπει να είναι σε θέση να αποδίδουν και να αναλύουν με σχετική άνεση μια σύντομη μελωδία, αναγνωρίζοντας τα στοιχειώδη χαρακτηριστικά της (τονική περιοχή, τονικό ύψος, ένταση κ.λ.π.), αλλά και τη δομική της οργάνωση (μελωδικά διαστήματα, ρυθμικές αξίες, διάρθρωση της φράσης). Να μπορούν επίσης επαρκώς να αποδώσουν αλλά και να κατανοήσουν την έννοια της συνήχησης και της συγχορδίας, δουλεύοντας σε ομάδες και χρησιμοποιώντας ως βασικό όργανο τη φωνή.

Να μπορούν να δημιουργήσουν και να εκτελέσουν φράσεις μονοφωνικής, ετεροφωνικής ή πολυφωνικής υφής αλλά και να σχολιάσουν κριτικά χαρακτηριστικά έργα διαφορετικών εποχών.

ΑΝΑΛΥΤΙΚΟ ΣΧΕΔΙΟ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ

Η πρόταση αυτή διδασκαλίας βασίζεται σε ενδεικτική δραστηριότητα του Προγράμματος Σπουδών από τη θεματική ενότητα «1. Εισαγωγή (Ορισμοί- Ιστορικό πλαίσιο)».

Θέμα: Δημιουργία και ανάλυση φράσεων μονοφωνικής, ετεροφωνικής ή πολυφωνικής υφής

Τάξη: Α΄ Λυκείου

Γνωστικό Αντικείμενο: Στοιχεία Αντίστιξης

Προβλεπόμενη Διάρκεια Υλοποίησης: 2 Διδακτικές Ώρες

Στόχοι

Οι μαθητές θα πρέπει

- Να ανακαλύψουν βιωματικά τους ορισμούς και τις έννοιες:
 - ✓ μελωδία,
 - ✓ φωνή (ανθρώπινη και οργανική), συνδυασμοί φωνών (συνηχητικός, αντιφωνικός: εναλλαγή φωνητικών ομάδων, απαντητικός: εναλλαγή μεμονωμένης φωνής με φωνητική ομάδα κ.λ.π.),
 - ✓ συνηχήσεις φθόγγων, αρμονικά διαστήματα και ταξινόμηση αυτών βάσει του κριτηρίου της συμφωνίας/διαφωνίας,
 - ✓ σύνθετες συνηχήσεις (συνηχήσεις δύο ή περισσότερων αρμονικών διαστημάτων), συγχορδίες και ταξινόμηση αυτών βάσει του κριτηρίου της συμφωνίας/διαφωνίας
 - ✓ μουσική υφή και κατηγορίες αυτής βάσει του φωνητικού κριτηρίου (μονοφωνία, ετεροφωνία, πολυφωνία, ομοφωνία κ.τ.λ.),
 - ✓ τεχνικές μουσικής υφής. Η αντίστιξη ως η τεχνική της συνήχησης μελωδικών γραμμών,
 - ✓ μουσικά συστήματα (τροπικότητα, τονικότητα, ατονικά συστήματα κ.τ.λ.),
 - ✓ ύφος ανά εποχή και συνθέτη, αισθητικά κριτήρια και διαμόρφωση αυτών
- Να εξοικειωθούν ακούγοντας διάφορα μουσικά αποσπάσματα, διακεκριμένων συνθετών (δεξιότητες ακρόασης-aural skills) με την εξελικτική πορεία της ευρωπαϊκής μουσικής:
- Τις περιόδους (μεσαιωνική, αναγέννηση, μπαρόκ, κλασική, ρομαντική, σύγχρονη)
- Την εξέλιξη της πολυφωνικής πράξης και τη μεταβολή των οργανωτικών αρχών των συνηχήσεων (διαστηματική/συγχορδιακή/αρμονική αντίληψη)

- Τις σύγχρονες πρωτοποριακές πολυφωνικές τεχνικές (π.χ. μικροπολυφωνία)
- Να πειραματιστούν και να δημιουργήσουν τις δικές τους μουσικές φράσεις σχολιάζοντας παράλληλα τα δομικά χαρακτηριστικά τους (δημιουργικές ικανότητες-creative skills)
- Να εκτελέσουν τη δημιουργία τους με τη φωνή τους (δεξιότητες εκτέλεσης-performance skills)
- Να αναπτύξουν τη δημιουργικότητα, την ανεξαρτησία για την ανάπτυξη και αξιοποίηση των ιδεών τους (generic skills).
- Να καλλιεργήσουν την αναλυτική και συνθετική τους σκέψη (critical thinking) αξιολογώντας επικοδομητικά τη δική τους δημιουργία ή/και των άλλων συμμαθητών τους
- Να ενισχύσουν την αυτοπεποίθησή τους, την αυτοεκτίμησή τους, την αυτό-αποτελεσματικότητά τους και γενικότερα την αυτογνωσία τους δουλεύοντας ατομικά αλλά και σε ομάδες
- Μέσω της κατάκτησης της γενικής γνώσης και της ενίσχυσης των δεξιοτήτων ακρόασης και δημιουργίας οι μαθητές θα πρέπει να μπορούν να μιλούν, να περιγράφουν, να ερμηνεύουν και να διατυπώνουν (γραπτά) τις μουσικές τους εμπειρίες (verbal skills) μελετώντας μουσικά αποσπάσματα (μελωδικές γραμμές) από τις διάφορες εποχές

Μεθοδολογική Προσέγγιση

Νοητικός χάρτης, ήχος, τεχνική της ανακάλυψης, ενεργητική-συμμετοχική μάθηση, ομαδοσυνεργατική, διαθεματική σύνδεση (ιστορία της μουσικής αρμονία, υποχρεωτικό πιάνο), αξιοποίηση τεχνολογιών πληροφορίας και επικοινωνίας

Διδακτικό Υλικό

CD ή/και Ηλεκτρονικός Υπολογιστής με πρόσβαση στο διαδίκτυο, πιάνο, μουσικά όργανα, πίνακας με πεντάγραμμα, διαδραστικός πίνακας, φύλλα εργασίας.

Λέξεις κλειδιά

Μελωδία, διαστήματα, διαστηματική, συγχορδιακή, αρμονική αντίληψη

Β΄ ΜΕΡΟΣ

Στρατηγική Διδασκαλίας

Πρώτη διδακτική ώρα

Οι μαθητές χωρίζονται σε ομάδες τριών ή τεσσάρων ατόμων. Στον πίνακα ή στο διαδραστικό πίνακα αναγράφονται από τον καθηγητή οι λέξεις κλειδιά (μελωδία, διαστήματα, διαστηματική, συγχορδιακή, αρμονική αντίληψη) και κάθε ομάδα με τη μέθοδο της ιδεοθύελλας καταγράφει ό,τι θεωρεί σχετικό με αυτές τις έννοιες.

Δημιουργία-Ανάλυση

Στη συνέχεια κάθε μαθήτρια/μαθητής τραγουδά μια σύντομη μελωδία δικής του έμπνευσης ενώ η ομάδα σχολιάζει και καταγράφει τα δομικά χαρακτηριστικά της που εντόπισε (τονική περιοχή που χρησιμοποιήθηκε, ένταση που αποδόθηκε, διακύμανση τονικού ύψους κ. λ. π.), αλλά και αν υπήρχε ενδιαφέρον στη δομή της (ποικιλία μελωδικών διαστημάτων και ρυθμικών αξιών κ.τ.λ.). Στη συνέχεια κάθε ομάδα ανακοινώνει τις δικές της σημειώσεις.

Σε κάθε ομάδα οι μαθητές αποδίδουν αρμονικά διαστήματα σε ζεύγη και κατόπιν ανά τρεις συγχορδίες και τρίφωνους συνηχητικούς συνδυασμούς. Θα ακολουθήσει βιωματική εξάσκηση σε μονοφωνική, ετεροφωνική και πολυφωνική υφή ως ακολούθως: Αρχικά απόδοση μιας μικρής μουσικής φράσης από ένα μαθητή και στη συνέχεια ταυτόχρονη απόδοσή της κατά ακριβή μίμηση από ένα δεύτερο (βιωματική εξάσκηση της μονοφωνικής υφής). Ακολούθως ελαφρώς παραλλαγμένη ταυτόχρονη απόδοση από τον δεύτερο (εξάσκηση της ετεροφωνικής υφής). Με τη βοήθεια του καθηγητή/καθηγήτριας γίνεται απόδοση μικρών ανεξάρτητων μουσικών φράσεων από δύο ή και περισσότερους μαθητές (εξάσκηση της πολυφωνικής υφής), καθώς και απόδοση μιας μελωδικής φράσης από έναν μαθητή με την ταυτόχρονη αρμονική συνοδεία ομάδας τουλάχιστον τριών μαθητών (εξάσκηση της ομοφωνικής υφής).

Σύνθεση

Οι ομάδες ξαναδιαβάζουν τις αρχικές τους σημειώσεις και αναπροσαρμόζουν τα συμπεράσματά τους με την ολοκλήρωση της άσκησης

Αξιολόγηση

- Της ικανότητας εκτέλεσης της μελωδίας που δημιούργησαν ή της φωνητικής εκτέλεσής της (a capella)
- Της ικανότητας συνεργασίας με τους άλλους μαθητές που ανήκουν στην ίδια ομάδα

Δεύτερη διδακτική ώρα

Ακρόαση Μουσικών Αποσπασμάτων και Ανάλυση:

Ο/Η εκπαιδευτικός τη δεύτερη διδακτική ώρα μπορεί να προβάλλει στον βιντεοπροβολέα ή να χρησιμοποιήσει την αίθουσα υπολογιστών και το βιντεοπροβολέα κάποια από τα ακόλουθα βιντεάκια: Musica enchiriadis

[https](https://www.youtube.com/watch?v=HtbO4ub-G3Y%20) [HYPERLINK](#) "<https://www.youtube.com/watch?v=HtbO4ub-G3Y%20>:// [HYPERLINK](#)
"<https://www.youtube.com/watch?v=HtbO4ub-G3Y%20>"[www](#) [HYPERLINK](#)
"<https://www.youtube.com/watch?v=HtbO4ub-G3Y%20>". [HYPERLINK](#)
"<https://www.youtube.com/watch?v=HtbO4ub-G3Y%20>"[youtube](#) [HYPERLINK](#)
"<https://www.youtube.com/watch?v=HtbO4ub-G3Y%20>". [HYPERLINK](#)
"<https://www.youtube.com/watch?v=HtbO4ub-G3Y%20>"[com](#) [HYPERLINK](#)
"<https://www.youtube.com/watch?v=HtbO4ub-G3Y%20>/" [HYPERLINK](#)
"<https://www.youtube.com/watch?v=HtbO4ub-G3Y%20>"[watch](#) [HYPERLINK](#)
"<https://www.youtube.com/watch?v=HtbO4ub-G3Y%20>"? [HYPERLINK](#)
"<https://www.youtube.com/watch?v=HtbO4ub-G3Y%20>"[v](#) [HYPERLINK](#)
"<https://www.youtube.com/watch?v=HtbO4ub-G3Y%20>"=[HYPERLINK](#)
"<https://www.youtube.com/watch?v=HtbO4ub-G3Y%20>"[HtbO](#) [HYPERLINK](#)
"<https://www.youtube.com/watch?v=HtbO4ub-G3Y%20>"[4](#) [HYPERLINK](#)
"<https://www.youtube.com/watch?v=HtbO4ub-G3Y%20>"[ub](#) [HYPERLINK](#)
"<https://www.youtube.com/watch?v=HtbO4ub-G3Y%20>"- [HYPERLINK](#)
"<https://www.youtube.com/watch?v=HtbO4ub-G3Y%20>"[G](#) [HYPERLINK](#)
"<https://www.youtube.com/watch?v=HtbO4ub-G3Y%20>"[3](#) [HYPERLINK](#)
"<https://www.youtube.com/watch?v=HtbO4ub-G3Y%20>"[Y](#), [Ad](#) [organum](#) [faciendum](#)
<https://www.youtube.com/watch?v=YjCN9lhCQWo> ,

Pérotin <https://www.youtube.com/watch?v=EJxRDhej> [HYPERLINK](#)
"<https://www.youtube.com/watch?v=EJxRDhejtwo%20>"[two](#),

Adam de la Halle <https://www.youtube.com/watch?v=GuSvKlrWXR4>

Guillaume de Machaut

[https](#) [HYPERLINK](#)
"<https://www.youtube.com/watch?v=bMVISSMxnvk&list=PL1B7AAA0A06EABD4B%20>:// [HYPERLINK](#)
[HYPERLINK](#)
"<https://www.youtube.com/watch?v=bMVISSMxnvk&list=PL1B7AAA0A06EABD4B%20>"[www](#) [HYPERLINK](#)
[HYPERLINK](#)
"<https://www.youtube.com/watch?v=bMVISSMxnvk&list=PL1B7AAA0A06EABD4B%20>". [HYPERLINK](#)
[HYPERLINK](#)
"<https://www.youtube.com/watch?v=bMVISSMxnvk&list=PL1B7AAA0A06EABD4B%20>"[yout](#) [HYPERLINK](#)
[u](#) [HYPERLINK](#)
"<https://www.youtube.com/watch?v=bMVISSMxnvk&list=PL1B7AAA0A06EABD4B%20>"[be](#) [HYPERLINK](#)
[HYPERLINK](#)
"<https://www.youtube.com/watch?v=bMVISSMxnvk&list=PL1B7AAA0A06EABD4B%20>". [HYPERLINK](#)
[HYPERLINK](#)
"<https://www.youtube.com/watch?v=bMVISSMxnvk&list=PL1B7AAA0A06EABD4B%20>"[com](#) [HYPERLINK](#)
[HYPERLINK](#)

["https://www.youtube.com/watch?v=bMVISSMxnvk&list=PL1B7AAA0A06EABD4B%20"/](https://www.youtube.com/watch?v=bMVISSMxnvk&list=PL1B7AAA0A06EABD4B%20)
HYPERLINK

["https://www.youtube.com/watch?v=bMVISSMxnvk&list=PL1B7AAA0A06EABD4B%20"watc](https://www.youtube.com/watch?v=bMVISSMxnvk&list=PL1B7AAA0A06EABD4B%20)
h HYPERLINK

["https://www.youtube.com/watch?v=bMVISSMxnvk&list=PL1B7AAA0A06EABD4B%20"?](https://www.youtube.com/watch?v=bMVISSMxnvk&list=PL1B7AAA0A06EABD4B%20)
HYPERLINK

["https://www.youtube.com/watch?v=bMVISSMxnvk&list=PL1B7AAA0A06EABD4B%20"v](https://www.youtube.com/watch?v=bMVISSMxnvk&list=PL1B7AAA0A06EABD4B%20)
HYPERLINK

["https://www.youtube.com/watch?v=bMVISSMxnvk&list=PL1B7AAA0A06EABD4B%20"=](https://www.youtube.com/watch?v=bMVISSMxnvk&list=PL1B7AAA0A06EABD4B%20)
HYPERLINK

["https://www.youtube.com/watch?v=bMVISSMxnvk&list=PL1B7AAA0A06EABD4B%20"bMVI](https://www.youtube.com/watch?v=bMVISSMxnvk&list=PL1B7AAA0A06EABD4B%20)
SSMxnvk HYPERLINK

["https://www.youtube.com/watch?v=bMVISSMxnvk&list=PL1B7AAA0A06EABD4B%20"&](https://www.youtube.com/watch?v=bMVISSMxnvk&list=PL1B7AAA0A06EABD4B%20)
HYPERLINK

["https://www.youtube.com/watch?v=bMVISSMxnvk&list=PL1B7AAA0A06EABD4B%20"list](https://www.youtube.com/watch?v=bMVISSMxnvk&list=PL1B7AAA0A06EABD4B%20)
HYPERLINK

["https://www.youtube.com/watch?v=bMVISSMxnvk&list=PL1B7AAA0A06EABD4B%20"=](https://www.youtube.com/watch?v=bMVISSMxnvk&list=PL1B7AAA0A06EABD4B%20)
HYPERLINK

["https://www.youtube.com/watch?v=bMVISSMxnvk&list=PL1B7AAA0A06EABD4B%20"PL](https://www.youtube.com/watch?v=bMVISSMxnvk&list=PL1B7AAA0A06EABD4B%20)
HYPERLINK

["https://www.youtube.com/watch?v=bMVISSMxnvk&list=PL1B7AAA0A06EABD4B%20"1](https://www.youtube.com/watch?v=bMVISSMxnvk&list=PL1B7AAA0A06EABD4B%20)
HYPERLINK

["https://www.youtube.com/watch?v=bMVISSMxnvk&list=PL1B7AAA0A06EABD4B%20"B](https://www.youtube.com/watch?v=bMVISSMxnvk&list=PL1B7AAA0A06EABD4B%20)
HYPERLINK

["https://www.youtube.com/watch?v=bMVISSMxnvk&list=PL1B7AAA0A06EABD4B%20"7](https://www.youtube.com/watch?v=bMVISSMxnvk&list=PL1B7AAA0A06EABD4B%20)
HYPERLINK

["https://www.youtube.com/watch?v=bMVISSMxnvk&list=PL1B7AAA0A06EABD4B%20"AAA](https://www.youtube.com/watch?v=bMVISSMxnvk&list=PL1B7AAA0A06EABD4B%20)
HYPERLINK

["https://www.youtube.com/watch?v=bMVISSMxnvk&list=PL1B7AAA0A06EABD4B%20"0](https://www.youtube.com/watch?v=bMVISSMxnvk&list=PL1B7AAA0A06EABD4B%20)
HYPERLINK

["https://www.youtube.com/watch?v=bMVISSMxnvk&list=PL1B7AAA0A06EABD4B%20"A](https://www.youtube.com/watch?v=bMVISSMxnvk&list=PL1B7AAA0A06EABD4B%20)
HYPERLINK

["https://www.youtube.com/watch?v=bMVISSMxnvk&list=PL1B7AAA0A06EABD4B%20"06](https://www.youtube.com/watch?v=bMVISSMxnvk&list=PL1B7AAA0A06EABD4B%20)
HYPERLINK

["https://www.youtube.com/watch?v=bMVISSMxnvk&list=PL1B7AAA0A06EABD4B%20"EABD](https://www.youtube.com/watch?v=bMVISSMxnvk&list=PL1B7AAA0A06EABD4B%20)
HYPERLINK

["https://www.youtube.com/watch?v=bMVISSMxnvk&list=PL1B7AAA0A06EABD4B%20"4](https://www.youtube.com/watch?v=bMVISSMxnvk&list=PL1B7AAA0A06EABD4B%20)
HYPERLINK

["https://www.youtube.com/watch?v=bMVISSMxnvk&list=PL1B7AAA0A06EABD4B%20"B](https://www.youtube.com/watch?v=bMVISSMxnvk&list=PL1B7AAA0A06EABD4B%20)

Guillaume Dufay <https://www.you> HYPERLINK

["https://www.youtube.com/watch?v=gdPKFMWNon0%20"tube.com/watch?v=gdPKFMW](https://www.youtube.com/watch?v=gdPKFMWNon0%20)
HYPERLINK ["https://www.youtube.com/watch?v=gdPKFMWNon0%20"Non0](https://www.youtube.com/watch?v=gdPKFMWNon0%20)

John Dunstable [https://www.youtu](https://www.youtube.com/watch?v=qQjdEbZH2wl%20) HYPERLINK
"https://www.youtube.com/watch?v=qQjdEbZH2wl%20"be.com/watch?v=qQjdEbZH2
HYPERLINK "https://www.youtube.com/watch?v=qQjdEbZH2wl%20"wl

William Byrd <https://www.youtube.com/watch?v=vFZZMF7S> HYPERLINK
"https://www.youtube.com/watch?v=vFZZMF7SRRo%20"RRo

Giovanni Pierluigi da Palestrina <https://www.youtube.com/watch?v=9mdmco61Ht>
HYPERLINK "https://www.youtube.com/watch?v=9mdmco61Htk%20"k

Orlande de Lassus https://www.youtube.com/watch?v=BG_o95MD0 HYPERLINK
"https://www.youtube.com/watch?v=BG_o95MD0Jw%20"Jw

Luca Marenzio <https://www.youtu> HYPERLINK
"https://www.youtube.com/watch?v=ZJlj1uy8cSA%20"ube.com/watch?v=ZJlj1uy8cS
HYPERLINK "https://www.youtube.com/watch?v=ZJlj1uy8cSA%20"A

Ταυτόχρονα μοιράζει στους μαθητές που είναι χωρισμένοι σε ομάδες (όπως στο προηγούμενο μάθημα) ένα φύλλο εργασίας (παρατίθεται στη συνέχεια) στο οποίο παρατίθενται ερωτήσεις τις οποίες οι μαθητές θα κλιθούν να συμπληρώσουν ανά ομάδα μετά την ολοκλήρωση της ακρόασης κάθε κομματιού. Ο/Η εκπαιδευτικός ζητά από τους μαθητές να ακούσουν προσεκτικά τα αποσπάσματα και να παρακολουθήσουν την κίνηση και την εξέλιξη της μελωδίας μέσα σε αυτά).

Περίοδος	Χροιά/ Ηχόχρωμα	Ρυθμός	Μελωδία	Φόρμα/ Είδος
	Φωνητική/Οργανική Μουσική, Αριθμός φωνών	Αξίες, μέτρο	Η μελωδική γραμμή του στηρίζεται σε.... αρχίζει με συνεχίζει με	

Συμπλήρωση Φύλλου Εργασίας και Συζήτηση:

Ο/Η εκπαιδευτικός ζητά από τους μαθητές να σχολιάσουν τα μουσικά στυλιστικά χαρακτηριστικά, που διέκριναν στα μουσικά αποσπάσματα, κατά τη διάρκεια της ακρόασης και την ταυτόχρονη παρακολούθηση της παρτιτούρας (όπου υπάρχει). Έτσι, οι μαθητές θα πρέπει να παρατηρήσουν αν η χροιά της μουσικής στηρίζεται σε ανθρώπινες φωνές. Αν πρόκειται για ένα πολυφωνικό έργο το οποίο στηρίζεται σε διαφορετικές μελωδικές γραμμές. Πώς κινείται η μελωδία (αξίες). Οι απαντήσεις των μαθητών μπορούν να αποτελέσουν μια μορφή ανατροφοδότησης για τον/την εκπαιδευτικό. Στο σημείο αυτό ο εκπαιδευτικός μπορεί να δώσει πληροφορίες για την εποχή και τους συνθέτες των έργων.

Αξιολόγηση

- Της ικανότητας των μαθητών να αναλύουν μια μελωδία και να παρατηρούν τα δομικά συστατικά της

Αποτελέσματα

Οι μαθητές θα πρέπει να μπορούν ...

- να γνωρίζουν συνθέτες, έργα, είδη συνθέσεων από τον 9^ο έως τον 16^ο αιώνα
- να μπορούν να περιγράφουν, να αναλύουν έργα αυτής της εποχής (*reading skills*) ή να αναγνωρίζουν ακουστικά το ύφος και το στυλ των συνθέσεων της εποχής (*aural skills*).
- να δημιουργούν (*creative skills*) και να εκτελούν (*performance skills*) τη δική τους μελωδία
- να κατανοήσουν τις βασικές έννοιες, όχι με την απομνημόνευση ενός τυπικού ορισμού αλλά με την ανάπτυξη ικανοτήτων διάκρισης, συσχετισμού (π.χ. η φωνή ως φορέας της μελωδίας) και πρακτικής εφαρμογής

Δημιουργία

1. Ο/Η εκπαιδευτικός μπορεί να προτείνει στους μαθητές να προετοιμάσουν μια ομαδική παρουσίαση που να αφορά έναν συνθέτη της Μεσαιωνικής ή Αναγεννησιακής Μουσικής. Μπορούν να αναφέρουν στοιχεία της ζωής και του έργου του και οποιαδήποτε άλλη πληροφορία θεωρούν εκείνοι χρήσιμη. Η παρουσίαση θα περιλαμβάνει την υποχρεωτική ακρόαση ενός έργου (ή αποσπάσματος αυτού) με την προβολή της παρτιτούρας, την οποία έχουν επιλέξει οι μαθητές.
2. Οι μαθητές μπορούν να ετοιμάσουν μια παρουσίαση σχετικά με ένα από τα μουσικά είδη της Μεσαιωνικής ή Αναγεννησιακής μουσικής, όπως όργανουμ, μοτέτο, μαδριγάλι, *chanson*, λειτουργία, κανόνα κλπ, να αναφέρουν τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά τους, ποιοι συνθέτες έχουν γράψει κλπ. Η παρουσίαση θα

περιλαμβάνει την υποχρεωτική ακρόαση ενός έργου (ή αποσπάσματος αυτού) με την προβολή της παρτιτούρας, την οποία έχουν επιλέξει οι μαθητές για αυτό το σκοπό.

Οι εργασίες μπορούν να παρουσιαστούν στην τάξη ή μπορούν να αναρτηθούν στην ιστοσελίδα (ή blog) του μαθήματος που έχει δημιουργήσει ο/η εκπαιδευτικός. Οι προτάσεις εργασιών, που δίνονται στο σημείο αυτό, μπορούν να αποτελέσουν εργασίες τετραμήνου για την αξιολόγηση των μαθητών αντί γραπτών δοκιμών (test ή διαγωνίσματα) ή μαζί και αυτών.

Διαθεματική Προσέγγιση

Σύνδεση του μαθήματος με το μάθημα της ιστορίας της μουσικής, του υποχρεωτικού πιάνου (πολυφωνικά έργα για πληκτροφόρο), της αρμονίας και των συνόλων (σύνολο χορωδιακής μουσικής a capella)

ΕΝΟΤΗΤΑ 2: ΜΕΣΑΙΩΝΙΚΟΙ ΚΑΙ ΑΝΑΓΕΝΝΗΣΙΑΚΟΙ ΤΡΟΠΟΙ

Α΄ ΜΕΡΟΣ

Φιλοσοφία Ενότητας

Με την ολοκλήρωση της συγκεκριμένης ενότητας οι μαθητές θα πρέπει να είναι σε θέση, μελετώντας ένα μουσικό απόσπασμα, να αναγνωρίζουν τον τρόπο (mode) ή τους τρόπους που είναι γραμμένο, να επιδεικνύουν επαρκείς δεξιότητες γραφής και μεταφοράς (transport) των τρόπων σε άλλες τονικές βάσεις, να είναι σε θέση να επιδεικνύουν μια σχετική άνεση στην ακουστική αναγνώριση, απομνημόνευση των τρόπων ή να μπορούν να τον αποδίδουν, εκτελώντας τον φωνητικά ή οργανικά μέσα από προσωπικές ή όχι δημιουργίες.

Στόχος

Γνωριμία των μαθητών με τους **Μουσικούς Τρόπους (modes** από τη λατινική λέξη **Modus**).

Ειδικοί Στόχοι

Συγκεκριμένα, οι μαθητές θα πρέπει να αναγνωρίζουν πώς δομείται μια διατονική κλίμακα, καθώς οι τρόποι ενσωματώνουν την ιδέα της διατονικής κλίμακας, να διακρίνουν τις διαφορές ανάμεσα στους τρόπους, μέσω της κατανόησης του συστήματος των τρόπων και των ειδών τους, ποιοι είναι αυθεντικοί και ποιοι οι πλάγιοι τρόποι, πώς και από πού προέκυψε η ονομασία τους, ποια η σχέση τους με τους Αρχαίους Ελληνικούς Τρόπους.

Β΄ ΜΕΡΟΣ

ΑΝΑΛΥΤΙΚΟ ΣΧΕΔΙΟ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ

Η πρόταση βασίζεται στη θεματική ενότητα 2 του Προγράμματος Σπουδών με θέμα «Μεσαιωνικοί και Αναγεννησιακοί Τρόποι»

ΘΕΜΑ: Ανακαλύπτω το Δώριο Τρόπο

Τάξη: Α΄ Λυκείου

Γνωστικό Αντικείμενο: Μουσική (Βυζαντινή, Δημοτική, Ιμπρεσιονιστική, Pop-Rock)

Προβλεπόμενη Διάρκεια Υλοποίησης : 2 διδακτικές ώρες

Στόχοι: Οι μαθητές ...

- Να γνωρίσουν τον Δώριο τρόπο (**βασική γνώση-theoretical knowledge**)
 - α) να κατανοήσουν τη δομή του Δώριου τρόπου και να γνωρίσουν τη χρήση του μέσα σε μουσικό απόσπασμα
 - β) Να γνωρίσουν τη θεμέλιο (final) και τη δεσπόζουσα (tenor) νότα, καθώς και τις καταλήξεις (fall) του Δώριου τρόπου

- Να εξοικειωθούν με το άκουσμα και το ύφος του Δώριου τρόπου μέσα από διάφορα αποσπάσματα (αναγεννησιακής μουσικής, μουσικής του 20^{ού} αιώνα ή τη πιο δημοφιλή μουσική κλπ) (**ακουστικές ικανότητες, aural skills**)
- Να πειραματιστούν και να δημιουργήσουν χρησιμοποιώντας τον Δώριο τρόπο (**ικανότητα δημιουργίας, creative skills**)
- Να εκτελέσουν τη δημιουργία τους είτε με τη φωνή τους, είτε με το μουσικό όργανο της αρεσκείας τους (**δεξιότητες εκτέλεσης, performance skills**)
- Να αναπτύξουν τη δημιουργικότητα, την ανεξαρτησία για την ανάπτυξη και αξιοποίηση των ιδεών τους. Να αναπτύξουν μια αποτελεσματική επικοινωνία και μια αгаστή συνεργασία με τους συμμαθητές τους για την παρουσίαση των δημιουργικών ιδεών τους (**γενικές ικανότητες-generic skills**)
- Να αναπτύξουν την κριτική τους ικανότητα αξιολογώντας επικοδομητικά τη δική τους δημιουργία ή/και των άλλων συμμαθητών τους, επιδεικνύοντας ωριμότητα, συνέπεια, σεβασμό και ανοχή στη διαφορετική σκέψη και αντίληψη του άλλου (**γενικές ικανότητες-generic skills**)
- Μέσα από τη συμμετοχή και τη δημιουργική προσπάθεια να ενισχύσουν την αυτοπεποίθησή τους, την αυτοεκτίμησή τους, την αυτό-αποτελεσματικότητά τους και γενικότερα την αυτογνωσία τους (**γενικές ικανότητες-generic skills**)

Μεθοδολογική Προσέγγιση

Στηρίζεται στην ενεργητική συμμετοχική μάθηση και στον πειραματισμό, όπου ο μαθητής αυτενεργεί, δοκιμάζει, ανακαλύπτει, κρίνει επικοδομητικά, συνθέτει, παρουσιάζει. Αξιοποίηση των ΤΠΕ. Σύνδεση με τη σύγχρονη και δημοφιλή μουσική (ποπ, ροκ).

Διδακτικό Υλικό

CD ή/και Ηλεκτρονικός Υπολογιστής με πρόσβαση στο Internet, πιάνο, μουσικά όργανα, πίνακας με πεντάγραμμα, ή ακόμη καλύτερα Smart Board, φύλλο εργασίας, κόλλες με πεντάγραμμα.

Λέξεις κλειδιά

Δώριος τρόπος, Θεμέλιος φθόγγος (final ή λύσεως), Δεσπόζων φθόγγος (tenor ή έντασης), Μουσική κατάληξη του Δώριου τρόπου, μεταφορά του τρόπου (transport)

Στρατηγική Διδασκαλίας

Προετοιμασία: Αρχικά πριν την εκτέλεση ή την προβολή σε video ενός αντιπροσωπευτικού μουσικού αποσπάσματος, μέσω του οποίου οι μαθητές θα εισαχθούν στην ενότητα των μουσικών τρόπων, ο/η εκπαιδευτικός θα πρέπει να αξιολογήσει τις γνώσεις των μαθητών σχετικά με την περίοδο του Μεσαίωνα και τη μουσική της περιόδου από τις κοινωνικές επιστήμες, την ιστορία, τη λογοτεχνία ή από προσωπικές εμπειρίες. Στη συνέχεια, υπενθυμίζει στους μαθητές ότι κατά την προβολή του video και στο άκουσμα του μουσικού αποσπάσματος θα πρέπει να προσέξουν ορισμένα μουσικά στοιχεία (π.χ. χροιά, αρμονία,

ρυθμός, δυναμικές, μορφή), να τα αναγνωρίσουν, ώστε στη συνέχεια να μπορέσουν να τα συζητήσουν.

Συζήτηση: Ο/Η εκπαιδευτικός αναφέρει την εποχή και τον συνθέτη που έγραψε το συγκεκριμένο μουσικό απόσπασμα και στη συνέχεια συζητά με τους μαθητές του/της. Συγκεκριμένα τους ζητά να σχολιάσουν τα μουσικά στοιχεία που παρατήρησαν. Οι μαθητές θα πρέπει να παρατηρήσουν ότι η **χροιά** της μουσικής στηρίζεται στις ανθρώπινες φωνές (π.χ. αντρικές ή γυναικείες φωνές). Ο/Η εκπαιδευτικός κάνει λόγο για **πολυφωνία** και για την **απουσία της αρμονίας**. Ο εκπαιδευτικός και οι μαθητές συζητούν για τον ρυθμό (ελεύθερος, χωρίς διαστολές, χωρίς χρονικές ενδείξεις, χωρίς τέταρτα ή όγδοα), για τις **δυναμικές** (ανοδικά περάσματα πιο ηχηρά, καθοδικά πιο ήπια), τη **ρυθμική αγωγή** (ελεύθερη ροή, περισσότερο σε μορφή πρόζας, όχι σύμβολα για πιο γρήγορα ή πιο αργά) και τον **τρόπο εκτέλεσης** (αντιφωνικό, απαντητικό). Στην συνέχεια ο εκπαιδευτικός ζητά από τους μαθητές να αναζητήσουν τους λόγους για τους οποίους το συγκεκριμένο άσμα ακούγεται παράξενο ή απόκοσμο στα δικά μας αυτιά (π.χ. η **έλλειψη του ρυθμού** και της **αρμονίας**). Η τροπικότητα που παρουσιάζουν οι μελωδίες, είναι το θέμα γύρω από το οποίο θα επικεντρωθεί κυρίως ο/η εκπαιδευτικός, αναφέροντας ότι η μεσαιωνική και αναγεννησιακή μουσική (και όχι μόνο) στηρίζεται στους **τρόπους**. Πρόκειται για **μελωδίες** που κινούνται κατά βάση βηματικά προς τα πάνω ή προς τα κάτω στο συγκεκριμένο τρόπο και ορισμένες φορές χρησιμοποιούν **μελίσματα**, όπου μια συλλαβή επεκτείνεται σε περισσότερες από δυο νότες.

Εισαγωγή στους Μουσικούς Τρόπους

Σε αυτό το σημείο ο/η εκπαιδευτικός **εισάγει την έννοια της Τροπικότητας (Modality)** στις μεσαιωνικές και αναγεννησιακές μελωδίες **και των Μουσικών Τρόπων**. Αρχικά, γίνεται μια σύντομη αναφορά στο ιστορικό πλαίσιο της (προέλευση, εξέλιξη) ανάπτυξης των Μουσικών Τρόπων (αρχαίοι ελληνικοί τόνοι, βυζαντινοί ήχοι-Οχτάηχος).

Μεσαιωνικοί Τρόποι			
1	Δώριος	Ρε	Αυθεντικός
2	Υποδώριος	Λα	Πλάγιος
3	Φρύγιος	Μι	Αυθεντικός
4	Υποφρύγιος	Σι	Πλάγιος
5	Λύδιος	Φα	Αυθεντικός
6	Υπολύδιος	Ντο	Πλάγιος
7	Μιξολύδιος	Σολ	Αυθεντικός
8	Υπομιξολύδιος	Ρε	Πλάγιος

* Under certain conditions, the B is flattened in modes 1, 2, 5, and 6.

Στη συνέχεια, ο/η εκπαιδευτικός επιχειρεί να προσεγγίσει τους τρόπους μέσα από τη δομή της διατονικής κλίμακας και συγκεκριμένα με τη χρήση των άσπρων πλήκτρων του πιάνου, πάνω στη φυσική κλίμακα του Ντο (π.χ. ο Λύδιος τρόπος αρχίζει από το φθόγγο F ή από την IV βαθμίδα της μείζονας κλίμακας κοκ). Μπορεί να ακολουθήσει η σύγκριση των τρόπων με τις μείζονες και ελάσσονες κλίμακες (π.χ. ο Δώριος τρόπος είναι η μια φυσική ελάσσονα κλίμακα με την VI βαθμίδα οξυμένη, κ.ο.κ.) αναφέροντας τη σχέση ανάμεσα στον Ιωνικό τρόπο με τη μείζονα κλίμακα και στον Αιολικό τρόπο με την φυσική ελάσσονα κλίμακα. Έτσι μπορούμε να έχουμε τον παρακάτω πίνακα:

Αναγεννησιακοί Τρόποι			
1	Ιωνικός	Ντο	Φυσική κλίμακα του Do
2	Δώριος	Ρε	6 οξυμένη σε σχέση με τη φυσική ελάσσονα κλίμακα
3	Φρύγιος	Μι	2 χαμηλωμένη σε σχέση με τη φυσική ελάσσονα κλίμακα
4	Λύδιος	Φα	4 αυξημένη σε σχέση με τη μείζονα κλίμακα
5	Μιξολύδιος	Σολ	7 χαμηλωμένη σε σχέση με τη μείζονα κλίμακα
5	Αιολικός	Λα	Φυσική Ελάσσονα Κλίμακα

Μουσικό Απόσπασμα και Ανάλυση: Ο/Η εκπαιδευτικός παίζει στο πιάνο ή προβάλλει σε video το τραγούδι «Veni, veni Emmanuel» (O come, O come Emmanuel). Οι στίχοι του εν λόγω άσματος προέρχονται από τα πρώιμα Γρηγοριανά Μέλη. Ο εκπαιδευτικός ζητά από τους μαθητές να προσδιορίσουν ποια στοιχεία του τραγουδιού δείχνουν ότι μοιάζει με γρηγοριανό μέλος (π.χ. θρησκευτικό κείμενο, τροπικότητα, έλλειψη πολυφωνίας) και ποια στοιχεία δείχνουν μια πιο σύγχρονη εκδοχή (αναφέρουμε πως το συγκεκριμένο άσμα έχει διασκευαστεί ποικιλοτρόπως). Μετά την ακρόαση του άσματος παρουσιάζει (βιντεοπροβολέα ή Smart Board) ή μοιράζει ένα αντίγραφο της παρτιτούρας, ώστε οι μαθητές να μπορούν να παρακολουθούν την κίνηση της μελωδίας. Αν οι μαθητές αισθανθούν άνετα μπορούν στη συνέχεια να τραγουδήσουν τη μελωδία. Ανάλογα με τη διασκευή του μουσικού αποσπάσματος οι μαθητές μπορούν να προσέξουν την αρμονία, ίσως κάποια ελεύθερη ροή στο ρυθμό, δυναμικές κλπ. Ο εκπαιδευτικός ζητά από τους μαθητές να απαντήσουν αν πρόκειται για μια σύγχρονη μελωδία ή παλαιότερης εποχής. Στη συνέχεια ζητά να ανακαλύψουν τον τρόπο στον οποίο είναι γραμμένο (Δώριος τρόπος). Οι μαθητές αναγνωρίζουν τη δομή και τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά του τρόπου, όπως πώς σχηματίζεται, ποιος είναι ο θεμέλιος και ποιος ο δεσπόζων φθόγγος και ζητά από τους μαθητές να τους αναζητήσουν στο μουσικό απόσπασμα. Στη συνέχεια σχηματίζουν το συγκεκριμένο τρόπο στο πεντάγραμμα. Οι μαθητές τραγουδούν το συγκεκριμένο τρόπο αρχικά με τη συνοδεία του εκπαιδευτικού στο πιάνο και στη συνέχεια a capella, παροτρύνοντας του μαθητές να ακούσουν το ήχο του και να διακρίνουν τη διαφορά ή την ομοιότητα με τη μείζονα ή τη φυσική ελάσσονα κλίμακα. Στη συνέχεια οι μαθητές τραγουδούν τον τρόπο

Ασκήσεις

Ζητείτε από τους μαθητές να μεταφέρουν (transport) τον συγκεκριμένο τρόπο χρησιμοποιώντας για θεμέλιους φθόγγους τους Ντο, Ρε, Μι, Φα και Σολ, ή δίνεται στους μαθητές ένα μικρό απόσπασμα από δίφωνο γραμμένο σε Δώριο Τρόπο και ζητείται να το μεταφέρουν (transport) χρησιμοποιώντας άλλο θεμέλιο φθόγγο

Δημιουργία

Ζητείται από τους μαθητές να γράψουν τη δική τους ψαλμωδία (8-12 μέτρα) σε Δώριο τρόπο χρησιμοποιώντας ως βάση το φθόγγο της αρεσκείας τους

Διευκρινήσεις:

- Ο εκπαιδευτικός μοιράζει στους μαθητές από μια σελίδα με πεντάγραμμα. Υπενθυμίζει στους μαθητές ότι τα εκκλησιαστικά άσματα είναι μουσική που προβάλλει τη θρησκευτική πίστη. Επομένως, για να συνθέσουν το δικό τους άσμα θα ήταν προτιμότερο να σκεφτούν δικές τους αγαπημένες λέξεις ή φράσεις. Σε αυτή τη φάση θα μπορούσε και ο εκπαιδευτικός να έχει μια έτοιμη λίστα με φράσεις, ρίμες τις οποίες μπορούν να χρησιμοποιήσουν οι μαθητές. Στη συνέχεια, ο εκπαιδευτικός συζητά με τους μαθητές πώς θα μπορούσαν να χρησιμοποιήσουν τις μελωδικές τους γραμμές, π.χ. συλλαβικές ή μελισματικές.

- Στο σημείο αυτό ο εκπαιδευτικός μπορεί να υπενθυμίσει στους μαθητές ορισμένους σημαντικούς κανόνες που διέπουν το σχηματισμό και τη δομή του Δώριου τρόπου, όπως ότι
- Ο σημαντικός φθόγγος στο Δώριο τρόπο είναι η final άρα το άσμα τους θα πρέπει να αρχίζει και να τελειώνει στη Ρε στην περίπτωση που χρησιμοποιήσουν την ακόλουθη σειρά Ρε, Μι, Φα, Σολ, Λα, Σι, Ντο, Ρε
- Για να μοιάζει με εκκλησιαστική τροπική μουσική θα πρέπει για την κατασκευή της μελωδίας τους να χρησιμοποιηθούν μόνο οι φθόγγοι του Δώριου τρόπου
- Συνθέτουν σε ολόκληρα. Προσέχουν την έκταση, την προτελευταία νότα κλπ
- Δίνεται στους μαθητές 15 λεπτά για να προετοιμάσουν τη μελωδία τους και να προσαρμόσουν τις φράσεις τους.
- Μόλις οι μαθητές τελειώσουν, ελέγχουν τις μελωδίες τους με τη χρήση ενός οργάνου ή της φωνής τους για να δουν αν ο ήχος τους μοιάζει με εκκλησιαστικό άσμα. Στη συνέχεια, οι μελωδίες των μαθητών παρουσιάζονται και όλοι μαζί συζητούν μαζί με τον εκπαιδευτικό το πώς θα μπορούσαν να βελτιωθούν. Οι μελωδίες μπορούν να ηχογραφηθούν και να αναρτηθούν στην ιστοσελίδα του σχολείου ή σε μια κοινή ιστοσελίδα (ή blog) που έχει δημιουργήσει ο εκπαιδευτικός για το μάθημά του και στην οποία έχουν πρόσβαση όλοι οι μαθητές

Αξιολόγηση

- Της ικανότητας των μαθητών να γράφουν μια μελωδία χρησιμοποιώντας σωστά τη δομή του Δώριου τρόπου (θεμέλιος φθόγγος, δεσπόζων φθόγγος, μουσική κατάληξη του τρόπου).
- Της ικανότητας εκτέλεσης της μελωδίας που δημιούργησαν ή της φωνητικής εκτέλεσης του τρόπου (a capella)
- Την ικανότητα μεταφοράς (transporting) του συγκεκριμένου τρόπου χρησιμοποιώντας άλλους θεμέλιους φθόγγους
- Ακουστική αναγνώριση του Δώριου τρόπου
- Δίνεται **φύλλο εργασίας** με ασκήσεις διαβαθμισμένης δυσκολίας, σε μορφή σταυρόλεξου, κρυπτόλεξου, αντιστοίχισης, κλπ προκειμένου οι μαθητές να κατανοήσουν και να αφομοιώσουν τους κανόνες που διέπουν τον σχηματισμό των τρόπων. Ορισμένες ενδεικτικές ιδέες για ασκήσεις είναι οι εξής:
 - 1^η : Μετατρέψτε μείζονες κλίμακες (που δίνονται) σε Δώριο τρόπο αλλάζοντας τον φθόγγο που πρέπει
 - 2^η : Σχηματίστε τον Δώριο τρόπο έχοντας ως θεμέλιους φθόγγους τις Φα, Σολ, Μι και σημειώστε τις δεσπόζουσες νότες
 - 3^η : Αναγνωρίστε τον Δώριο τρόπο (από ένα σύνολο άλλων τρόπων συμπεριλαμβανομένου και του Δώριου)
 - 4^η: Σε τι διαφέρει ο Δώριος τρόπος από τον Φρύγιο και σε τι από τον Αιολικό
 - 5^η : Με ποιον Βυζαντινό Ήχο θα μπορούσαμε να πούμε ότι σχετίζεται ο Δώριος τρόπος
 - 6^η : Στην Αρχαία Ελλάδα ποιος τόνος ταυτιζόταν με τον Μεσαιωνικό Δώριο τρόπο
 - 7^η : Ακούστε τους τρόπους (οι οποίοι δίνονται) και σημειώστε σε ποιον αντιστοιχεί

Αποτελέσματα

Οι μαθητές θα πρέπει να μπορούν ...

- να γνωρίζουν και να κατανοούν το γενικό θεωρητικό πλαίσιο λειτουργίας των τρόπων
- να αναγνωρίζουν τον τρόπο, τη δομή του και τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά του μελετώντας μια παρτιτούρα
- να διακρίνουν ακουστικά τους τρόπους
- να μεταφέρουν τον Δώριο τρόπο χρησιμοποιώντας ως βάση σχηματισμού τους άλλες θεμέλιους φθόγγους
- να σχηματίζουν και να εκτελούν (φωνητικά ή οργανικά) με ευκολία τον συγκεκριμένο τρόπο
- να δημιουργούν και να εκτελούν τη δική τους μελωδία χρησιμοποιώντας τον Δώριο τρόπο

Επέκταση ή Τροποποίηση του Προτιμώμενου Θέματος

Επέκταση του Προτιμώμενου Θέματος

Ο/Η εκπαιδευτικός ενθαρρύνει και καθοδηγεί τους μαθητές, αφού πρώτα επιλέξουν έναν συγκεκριμένο τρόπο, στη συνέχεια, να αναζητήσουν πληροφορίες στο internet για μεσαιωνικά, αναγεννησιακά, της εποχής Baroque (προτείνονται τα χορικά του Bach, όπως το No 8, που είναι γραμμένο στον Δώριο τρόπο ή το No 81 που είναι γραμμένο στον Φρύγιο τρόπο), ακόμη και της σύγχρονης (ποπ, ροκ κλπ) εποχής έργα γραμμένα σε αυτόν τον τρόπο και να τα παρουσιάσουν σε μορφή ppt. Η εργασία του κάθε μαθητή θα κλείνει με την παρουσίαση και εκτέλεση μιας ελεύθερης δημιουργίας ενός εκκλησιαστικού άσματος, χρησιμοποιώντας τον επιλεγμένο τρόπο. Η εκτέλεση μπορεί να πραγματοποιηθεί με μουσικά όργανα ή μέσω της χρήσης του ηλεκτρονικού υπολογιστή ή με τη μορφή ring tone στο κινητό τους τηλέφωνο. Οι εργασίες μπορούν να παρουσιαστούν στην τάξη ή μπορούν να αναρτηθούν στην ιστοσελίδα (ή blog) του μαθήματος, που έχει δημιουργήσει ο εκπαιδευτικός.

Τροποποίηση του Προτιμώμενου Θέματος

Ο/Η εκπαιδευτικός προετοιμάζει μουσικά αποσπάσματα – ένα για κάθε τρόπο – και τα μοιράζει στους μαθητές του, αφού πρώτα τους έχει χωρίσει σε ζεύγη. Στη συνέχεια ζητά από κάθε ομάδα να αναγνωρίσουν τον τρόπο, να τον σχηματίσουν και να σημειώσουν τις παρατηρήσεις τους, ως προς τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά του. Ακολούθως, ζητά από κάθε ζεύγος μαθητών να εκτελέσει το δικό του απόσπασμα σε ηλεκτροφόρο όργανο (π.χ. πιάνο). Ο εκπαιδευτικός τους ζητά να σχολιάσουν τις παρατηρήσεις τους σε όλη την τάξη και ακολουθούν συζητήσεις. Στον μαυροπίνακα του σχολείου δημιουργείται ένα πινακάκι στο οποίο παρατίθενται οι τρόποι με τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά τους. Όταν ολοκληρωθεί η διαδικασία παρουσίασης των τρόπων και των χαρακτηριστικών τους από όλες τις ομάδες των παιδιών, ο εκπαιδευτικός μπορεί να ζητήσει από τους μαθητές να μεταφέρουν το δοσμένο τους απόσπασμα χρησιμοποιώντας άλλες θεμέλιους φθόγγους. Στη συνέχεια γίνεται η εκτέλεση και η σύγκριση του διαφορετικού ηχοχρωματικού ακούσματος.

Διαθεματική Προσέγγιση

Στη συνέχεια ο εκπαιδευτικός συνδέει τον Δώριο με ακούσματα από τη δημοτική μας μουσική, όπως το τραγούδι Μακεδονία Ξακουστή (γραμμένο στο διατονικό τρόπο του ρε), ή από τη Βυζαντινή μουσική, όπως το απολυτίκιο των Τριών Ιεραρχών ή το Χριστός Γεννάται (Καταβασίες), που είναι γραμμένα στον Α΄ Ήχο, το Συμφωνικό Κονσέρτο για πιάνο και ορχήστρα του Μανώλη Καλομοίρη σε Σολ (Β΄ θέμα), το τραγούδι της Μελισσάνθης από το έργο του Debussy Πελλέας και Μελισσάνθη (Γ πράξη) κλπ, ακόμη και το τραγούδι των Beatles “Eleanor Rigby” (γραμμένο στο Δώριο τρόπο στην αρχή κάθε στίχου και σε Αιολικό τρόπο καθ’ όλη τη διάρκεια του τραγουδιού).

Veni, veni Emmanuel

Anonymus 9th century

Ve ni Ve ni Em man u el, ca pti vum sol ve
O come O come Em man u el, And ransom cap tive

6
Is ra el, qui ge mit in ex si li o, pri va tus De i
Is ra el, That mourns in lonely e xile here Un til the Son of

12
Fi li o Gau de! Gau de! Em ma nu el, na
God ap pear. Re joice! Re joice! Em ma nu el, Shall

18
sce tur pro te is ra el
come to thee, O is ra el

Μουσικά Παραδείγματα σε **Δώριο Τρόπο**

- Bloch, Concerto Grosso no 1
- Debussy, Pelleat et Melisande
- Satie, Socrate
- Sibelius, Symphony, no 6
- “The End” (The Doors)
- “Smoke On The Water” (Deep Purple)
- “So What” Miles Davis
- “The Way I Feel” (Gordon Lightfoot)
- “Green Onions” (Booker T & the MG's)

- “Oye Como Va”, “Evil Ways”, Carlos Santana (ο οποίος έχει χαρακτηριστεί ως «Βασιλιάς του Δώριου τρόπου»)

Μουσικά Παραδείγματα σε Φρύγιο Τρόπο

- Debussy, String Quartet
- Shostakovich, Symphony, no 5
- Bloch, Visions et Propheties
- Pizzetti, Sonata in F for Cello and Piano
- “White Rabbit” (Jefferson Airplane)

Μουσικά Παραδείγματα σε Λύδιο τρόπο

- Britten, Seven Sonnets of Michaelangelo
- Ravel, Trois Chansons
- Sibelius, Symphony, no 4
- “The Simpsons” theme
- “To Kill a Mockingbird” Elmer Bernstein

Μουσικά Παραδείγματα σε Μιξολύδιο τρόπο

- Bartok, Piano Concerto, no 3
- Gershwin, Preludes for the Piano
- Satie, Gymnopedie, no 2
- Britten, Serenade op. 31
- “Norwegian Wood” (The Beatles)
- "Satisfaction" (Rolling Stones)
- “The Wreck of the Edmund Fitzgerald" (Gordon Lightfoot)
- “Sweet Home Alabama
- “Clocks” Coldplay

Μουσικά Παραδείγματα σε Αιολικό τρόπο

- C. Orff, Carmina Burana
- Respighi, Pines of Rome
- Walton, Facade
- Randall Thompson, The Peaceable Kingdom

Μουσικά Παραδείγματα σε Λοκρικό Τρόπο

- Bartok, Mikrokosmos Vol. II
- Debussy, Sonata for Flute, Viola and Harp
- Hindemith, Ludus Tonalis
- Sibelius, Symphony #4
- Shostakovich, March from “Three Fantastic Dances”, op. 5
- “Ride the Lightning” Metallica

Βιβλιογραφία:

Jeppesen, K., (1968). Αντίστιξη – Ασματική Πολυφωνία. Αθήνα: Νάσος (4^η Έκδοση)

De la Motte, D., (1981). Αντίστιξη. Οι κανόνες και η πρακτική της, σε διάφορες εποχές και στυλ. Βιβλίο μελέτης και ασκήσεων. Αθήνα: Νάσος

Γενικές Πληροφορίες για τον ύμνο “O come O come Emmanuel”

1.

http://www.hymnsandcarolsofchristmas.com/Hymns_and_Carols/o_come_o_come_emmanuel-1.htm

2. https://en.wikipedia.org/wiki/O_come,_O_come,_Emmanuel”

Μελωδία του “O come O come Emmanuel”

http://www.hymnsandcarolsofchristmas.com/Hymns_and_Carols/PDF/O_Come_187.pdf

Διασκευή και εναρμόνιση του ύμνου “O come, O come Emmanuel” από τον Thomas Helmore στο Hymnal Noted, Part II (London: 1854),

http://www.hymnsandcarolsofchristmas.com/Hymns_and_Carols/PDF/O_Come_O_Come_Emmanuel.pdf

Διασκευή του ύμνου “O come, O come Emmanuel για δυο βιολιά

<https://musescore.com/user/123182/scores/132964>

Γρηγοριανές Μελωδίες σε Δώριο τρόπο:

<https://www.youtube.com/watch?v=16FiUs2Jcl8&list=PL1E044C8ADE6E3318>

<https://www.youtube.com/watch?v=CAmydVsNMqM>

Χριστός Γεννάται (καταβασία) Ήχος Α: <https://www.youtube.com/watch?v=goSqIDGBXjE>

Μουσικά αποσπάσματα γραμμένα σε διάφορους τρόπους:

<http://music.tutsplus.com/tutorials/an-introduction-to-modes--audio-4158>

ΕΝΟΤΗΤΑ 3: ΔΟΜΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ

Α΄ ΜΕΡΟΣ

Φιλοσοφία Ενότητας

Αφομοίωση των κύριων εννοιών (φθογγόσημα, αξίες, μέτρο, χρήση κλειδιών) όχι με την απομνημόνευση ενός τυπικού ορισμού, αλλά με την ανάπτυξη ικανοτήτων διάκρισης, συσχετισμού και πρακτικής εφαρμογής. Η συστηματική τους μελέτη έχει ως στόχο τη γνωριμία των μαθητών με τους συνθέτες του 16^{ου} αιώνα και συσχέτιση της σημειογραφίας με τη σημερινή.

Με την αναγωγή των φθογγόσημων στη σημερινή σημειογραφία δίνεται η δυνατότητα στο μαθητή να ανακαλύψει και να αντιληφθεί το στυλ της Ρωμαϊκής σχολής, και να έχει μια ξεκάθαρη εικόνα του τρόπου προσέγγισης των αξιών της χρονικής περιόδου που εξετάζεται

Παράλληλα με τη μελέτη του μέτρου και των κλειδιών του 16ου αιώνα διερευνάται η ιστορική διαδικασία εξέλιξης της μουσικής γραφής.

Στόχος

Η εισαγωγή με βιωματικό τρόπο στα δομικά στοιχεία της αντίστιξης (φθογγόσημα, αξίες, μέτρο, χρήση κλειδιών).

Ειδικοί Στόχοι

Συγκεκριμένα, οι μαθητές θα πρέπει να είναι σε θέση

- Να αντιστοιχούν με τα σημερινά φθογγόσημα την παλαιότερη μετρική σημειογραφία (Mensural) - Να αναγνωρίζουν τις αξίες αλλά και τις ονομασίες των αξιών (maxima, longa, brevis, semibrevis, minima, semiminima, fusa)
- Να μπορούν επίσης να αναγνωρίζουν τη λευκή σημειογραφία και να τη συνδέουν με το σύγχρονο σύστημα μουσικής γραφής. Να ανακαλύψουν τη χρήση των μέτρων (δίσημο και τρίσημο), αλλά και τη χρήση των μονάδων χρόνου (semibreves - ολόκληρο-και ολόκληρο παρεστιγμένο) καθώς και τα μέτρα 4/2 και 6/2.
- Να μπορούν να σχολιάσουν την ιστορική χρήση των κλειδιών. Να είναι σε θέση να αποδώσουν αλλά και να κατανοήσουν τη χρήση των κλειδιών του DO αλλά και τους συνδυασμούς των κλειδιών στη διφωνία.

ΑΝΑΛΥΤΙΚΟ ΣΧΕΔΙΟ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ

Η πρόταση αυτή διδασκαλίας βασίζεται σε ενδεικτική δραστηριότητα του Προγράμματος Σπουδών από τη θεματική ενότητα «3. Δομικά στοιχεία».

ΘΕΜΑ: Φθογγόσημα, αξίες, μέτρο και χρήση κλειδιών

Τάξη: Α΄ Λυκείου

Γνωστικό Αντικείμενο: Στοιχεία Αντίστιξης

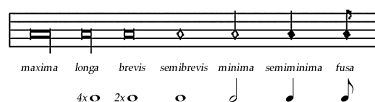
Προβλεπόμενη Διάρκεια Υλοποίησης: 1 Διδακτική Ώρα

Στόχοι

Οι μαθητές θα πρέπει:

- Να αναγνωρίζουν τις αξίες και τα σύμβολά τους:

- ✓ maxima
- ✓ longa
- ✓ brevis
- ✓ semibrevis
- ✓ minima
- ✓ semiminima
- ✓ fusa

- Να πειραματιστούν και να δημιουργήσουν τις δικές τους μουσικές φράσεις με χρήση φθογοσήμων της λευκής σημειογραφίας (δημιουργικές ικανότητες-creative skills)
- Να εκτελέσουν με τη φωνή τους έργα από τα βασικά εγχειρίδια γραμμένα σε κλειδιά ντο και να τα μεταφέρουν σε κλειδί σολ (δεξιότητες εκτέλεσης-performance skills)
- Να αναπτύξουν τη δημιουργικότητα, την ανεξαρτησία για την ανάπτυξη και αξιοποίηση των ιδεών τους, αναλύοντας και μελετώντας τα φθογγόσημα της λευκής σημειογραφίας και μεταφέροντάς τα στη σημερινή σημειογραφία αλλά και μελετώντας τη χρήση των δίσημων και τρίσημων μέτρων σε αντιστοιχία με τα σημερινά. Επιπροσθέτως, να συνδέσουν τη χρήση των κλειδιών ΝΤΟ με το κλειδί του ΣΟΛ και να μπορούν να κάνουν τις σχετικές μεταφορές (generic skills).
- Να καλλιεργήσουν την αναλυτική και συνθετική τους σκέψη (critical thinking), αξιολογώντας εποικοδομητικά τη δική τους δημιουργία ή/και των άλλων συμμαθητών τους

- Να ενισχύσουν την αυτοπεποίθησή τους, την αυτοεκτίμησή τους, την αυτό-αποτελεσματικότητά τους και γενικότερα την αυτογνωσία τους δουλεύοντας ατομικά αλλά και σε ομάδες

Μεθοδολογική Προσέγγιση

Τεχνική της ανακάλυψης, ενεργητική-συμμετοχική μάθηση, ομαδοσυνεργατική, διαθεματική σύνδεση (ιστορία της μουσικής), αξιοποίηση τεχνολογιών πληροφορίας και επικοινωνίας

Διδακτικό Υλικό

Ηλεκτρονικός Υπολογιστής με πρόσβαση στο διαδίκτυο, πίνακας με πεντάγραμμα, διαδραστικός πίνακας, φωτοτυπίες, φύλλα εργασίας.

Λέξεις κλειδιά

Κλειδιά, μέτρο, σημειογραφία

Β΄ ΜΕΡΟΣ

Στρατηγική Διδασκαλίας

Ανάλυση Σύνθεση

Οι μαθητές χωρίζονται σε ομάδες. Στον πίνακα ή στο διαδραστικό πίνακα αναγράφονται από τον καθηγητή οι λέξεις κλειδιά (κλειδί, μέτρο, μετρική σημειογραφία, λευκή σημειογραφία) και κάθε ομάδα καταγράφει ό,τι γνωρίζει σχετικό με αυτές τις έννοιες.

Στη συνέχεια ο/η εκπαιδευτικός μπορεί να προβάλλει στον βιντεοπροβολέα ή να χρησιμοποιήσει την αίθουσα υπολογιστών και το βιντεοπροβολέα για να προβάλει την ιστορική σχέση των μουσικών σημειογραφιών.

Όνομασία		13th	14th	15th	17th
Maxima	Mx				
Longa	L				
Brevis	B				
Semibrevis	Sb				
Minima	Mn				
Semiminim	Sm			 	
Fusa	F			 	
Semifusa	Sf				

Εναλλακτικά μπορεί να γράψει τη σημειογραφία στον πίνακα ή να μοιράσει φωτοτυπίες στους μαθητές. Στη συνέχεια μπορεί να προβάλει τους ακόλουθους ιστότοπους που παρουσιάζουν αυθεντικά χειρόγραφα, ώστε οι μαθητές να γνωρίσουν πραγματικές παρτιτούρες της συγκεκριμένης εποχής. <http://www.undo> [HYPERLINK](#)
<http://www.undoulxregard.org/laborde/laborde.html> <http://www.ulxregard.org/laborde/laborde.html>

<http://www.rareb> [HYPERLINK](#)

<http://www.rarebookroom.org/Control/unkthe/index.html?page=0009> [ookroom.org](#)
[HYPERLINK](#)

<http://www.rarebookroom.org/Control/unkthe/index.html?page=0009> [/Control/unkthe/in](#)
[dex.html?page=0009](#)

<http://brbl-dl.library.y> [HYPERLINK](#) [\[dl.library.yale.edu/vufind/Record/3522414?image_id=1042032\]\(http://brbl-dl.library.yale.edu/vufind/Record/3522414?image_id=1042032\) \[ale.edu/vufind/Record/3522414?image_id=1042032\]\(http://ale.edu/vufind/Record/3522414?image_id=1042032\)](http://brbl-</p>
</div>
<div data-bbox=)

<http://diglib.hab.de/mss/287-extrav> HYPERLINK "<http://diglib.hab.de/mss/287-extrav/start.htm?image=0124>"/start.htm?image=0124

Στη συνέχεια θα εξηγήσει τη χρήση των ακόλουθων μετρικών σχημάτων:

Tempus	Prolatio	Σύμβολο	Semibreves	Minims	Σύγχρονο		
					1:4	1:2	1:1
perfectum	maior	⊙	ooo		9/8	9/4	9/2
perfectum	minor	○	ooo		3/4	3/2	3/1
imperfectum	maior	◐	oo		6/8	6/4	6/2
imperfectum	minor	◑	oo		2/4	2/2	2/1

Ακολούθως, θα δώσει κάποια παραδείγματα μετατροπής σε σύγχρονη παρτιτούρα όπως για παράδειγμα (https://en.wikipedia.org/wiki/Mensural_notation://
https://en.wikipedia.org/wiki/Mensural_notationen
https://en.wikipedia.org/wiki/Mensural_notation.
https://en.wikipedia.org/wiki/Mensural_notationwikipedia
https://en.wikipedia.org/wiki/Mensural_notation.
https://en.wikipedia.org/wiki/Mensural_notationorg
https://en.wikipedia.org/wiki/Mensural_notation/
https://en.wikipedia.org/wiki/Mensural_notationwi
https://en.wikipedia.org/wiki/Mensural_notationki
https://en.wikipedia.org/wiki/Mensural_notation/
https://en.wikipedia.org/wiki/Mensural_notationMensural
https://en.wikipedia.org/wiki/Mensural_notation
https://en.wikipedia.org/wiki/Mensural_notationnotation στη συγκεκριμένη σελίδα πέραν της παρτιτούρας υπάρχει και ηχητική απόδοσή της):

Παράλληλα οι μαθητές/μαθήτριες μπορούν να παρακολουθήσουν ένα βίντεο όπου παράλληλα με τη μουσική να προβάλλεται η αντίστοιχη παρτιτούρα. Ενδεικτικά:

<https://www.youtube.com/watch?v=PhqWgfGK1Xw> HYPERLINK

"[https://www.youtube.com/watch?v=PhqWgfGK1Xw&list=PLVx-](https://www.youtube.com/watch?v=PhqWgfGK1Xw&list=PLVx-I6syjscNQ5hHERTaha8DDzVoto0X-&index=4)

[I6syjscNQ5hHERTaha8DDzVoto0X-&index=4"&](https://www.youtube.com/watch?v=PhqWgfGK1Xw&list=PLVx-I6syjscNQ5hHERTaha8DDzVoto0X-&index=4)

HYPERLINK

"[https://www.youtube.com/watch?v=PhqWgfGK1Xw&list=PLVx-](https://www.youtube.com/watch?v=PhqWgfGK1Xw&list=PLVx-I6syjscNQ5hHERTaha8DDzVoto0X-&index=4)

[I6syjscNQ5hHERTaha8DDzVoto0X-&index=4"list=PLVx-I6syjscNQ5hHERTaha8DDzVoto0X-](https://www.youtube.com/watch?v=PhqWgfGK1Xw&list=PLVx-I6syjscNQ5hHERTaha8DDzVoto0X-&index=4)

HYPERLINK

"[https://www.youtube.com/watch?v=PhqWgfGK1Xw&list=PLVx-](https://www.youtube.com/watch?v=PhqWgfGK1Xw&list=PLVx-I6syjscNQ5hHERTaha8DDzVoto0X-&index=4)

[I6syjscNQ5hHERTaha8DDzVoto0X-&index=4"&](https://www.youtube.com/watch?v=PhqWgfGK1Xw&list=PLVx-I6syjscNQ5hHERTaha8DDzVoto0X-&index=4)

HYPERLINK

"[https://www.youtube.com/watch?v=PhqWgfGK1Xw&list=PLVx-](https://www.youtube.com/watch?v=PhqWgfGK1Xw&list=PLVx-I6syjscNQ5hHERTaha8DDzVoto0X-&index=4)

[I6syjscNQ5hHERTaha8DDzVoto0X-&index=4"index=4](https://www.youtube.com/watch?v=PhqWgfGK1Xw&list=PLVx-I6syjscNQ5hHERTaha8DDzVoto0X-&index=4)

<https://www.youtube.com/watch?v=qQjdEbZH2wl>

HYPERLINK

"[https://www.youtube.com/watch?v=qQjdEbZH2wl&index=12&list=RDPhqWgfGK1Xw"&](https://www.youtube.com/watch?v=qQjdEbZH2wl&index=12&list=RDPhqWgfGK1Xw)

HYPERLINK

"[https://www.youtube.com/watch?v=qQjdEbZH2wl&index=12&list=RDPhqWgfGK1Xw"inde](https://www.youtube.com/watch?v=qQjdEbZH2wl&index=12&list=RDPhqWgfGK1Xw)

[x=12](https://www.youtube.com/watch?v=qQjdEbZH2wl&index=12&list=RDPhqWgfGK1Xw)

HYPERLINK

"[https://www.youtube.com/watch?v=qQjdEbZH2wl&index=12&list=RDPhqWgfGK1Xw"&](https://www.youtube.com/watch?v=qQjdEbZH2wl&index=12&list=RDPhqWgfGK1Xw)

HYPERLINK

["https://www.youtube.com/watch?v=qQjdEbZH2wI&index=12&list=RDPHqWgfGK1Xw"](https://www.youtube.com/watch?v=qQjdEbZH2wI&index=12&list=RDPHqWgfGK1Xw)list=RDPHqWgfGK1Xw

<https://www.youtube.com/watch?v=Re3MC4TnzTY>

Στη συνέχεια οι ομάδες ελέγχουν τα όσα έγραψαν στην αρχή του μαθήματος και συγκρίνουν με όσα έμαθαν στη συνέχεια. Κατόπιν ο/η εκπαιδευτικός μοιράζει παρτιτούρες σε κλειδιά του ΝΤΟ και εξηγεί την αντιστοιχία τους με το κλειδί του ΣΟΛ.

Δημιουργία-Εκτέλεση

Κάθε ομάδα καλείται να γράψει μια μικρή μελωδία σε κλειδί του ΣΟΛ και στη συνέχεια να την μεταφέρει στα τρία κλειδιά ΝΤΟ, την οποία στη συνέχεια τραγουδά.

Αξιολόγηση

- Της ικανότητας μεταφοράς μελωδίας από ένα κλειδί σε άλλο αλλά και εκτέλεσης της μελωδίας που δημιούργησαν (a capella)
- Της ικανότητας συνεργασίας με τους άλλους μαθητές που ανήκουν στην ίδια ομάδα

Αποτελέσματα

Οι μαθητές θα πρέπει να μπορούν ...

- να γνωρίζουν το ιστορικό υπόβαθρο της σημειογραφίας
- να μπορούν να περιγράψουν παρτιτούρες αυτής της εποχής (*reading skills*)
- να δημιουργούν (*creative skills*) και να εκτελούν (*performance skills*) τη δική τους μελωδία γραμμένη σε κλειδιά ΝΤΟ
- να κατανοήσουν τις βασικές έννοιες, όχι με την απομνημόνευση ενός τυπικού ορισμού αλλά με την ανάπτυξη ικανοτήτων διάκρισης, συσχετισμού και πρακτικής εφαρμογής

Δημιουργία

1. Ο /Η εκπαιδευτικός μπορεί να προτείνει στους μαθητές να προετοιμάσουν μια ομαδική παρουσίαση που να αφορά σε έργα που καλύπτουν την περίοδο που προηγείται της εποχής του Παλεστρίνα, μελετώντας ιστότοπους που παρουσιάζουν έργα μεσαιωνικής μουσικής. Ενδεικτικά:

<https://repository.royalhol>

HYPERLINK

["https://repository.royalholloway.ac.uk/access/hierarchy.do?topic=52facdbd-19ce-2b92-dbd5-434289d29e8b"](https://repository.royalholloway.ac.uk/access/hierarchy.do?topic=52facdbd-19ce-2b92-dbd5-434289d29e8b)loway.ac.uk/access/h

HYPERLINK

<https://repository.royalholloway.ac.uk/access/hierarchy.do?topic=52facdbd-19ce-2b92-dbd5-434289d29e8b>

[http HYPERLINK "http://www.medieval.org/emfaq/scores/%20%20"://](http://www.medieval.org/emfaq/scores/%20%20) HYPERLINK
["http://www.medieval.org/emfaq/scores/%20%20"www](http://www.medieval.org/emfaq/scores/%20%20) HYPERLINK
["http://www.medieval.org/emfaq/scores/%20%20".](http://www.medieval.org/emfaq/scores/%20%20) HYPERLINK
["http://www.medieval.org/emfaq/scores/%20%20"medieval](http://www.medieval.org/emfaq/scores/%20%20) HYPERLINK
["http://www.medieval.org/emfaq/scores/%20%20".](http://www.medieval.org/emfaq/scores/%20%20) HYPERLINK
["http://www.medieval.org/emfaq/scores/%20%20"o](http://www.medieval.org/emfaq/scores/%20%20) HYPERLINK
["http://www.medieval.org/emfaq/scores/%20%20"rg](http://www.medieval.org/emfaq/scores/%20%20) HYPERLINK
["http://www.medieval.org/emfaq/scores/%20%20"/](http://www.medieval.org/emfaq/scores/%20%20/) HYPERLINK
["http://www.medieval.org/emfaq/scores/%20%20"emfaq](http://www.medieval.org/emfaq/scores/%20%20) HYPERLINK
["http://www.medieval.org/emfaq/scores/%20%20"/](http://www.medieval.org/emfaq/scores/%20%20/) HYPERLINK
["http://www.medieval.org/emfaq/scores/%20%20"scores](http://www.medieval.org/emfaq/scores/%20%20) HYPERLINK
["http://www.medieval.org/emfaq/scores/%20%20"/](http://www.medieval.org/emfaq/scores/%20%20/)

Η παρουσίαση θα περιλαμβάνει την υποχρεωτική ακρόαση ενός έργου (ή αποσπάσματος αυτού) με την προβολή της παρτιτούρας, την οποία έχουν επιλέξει οι μαθητές.

2. Οι μαθητές μπορούν να ετοιμάσουν μια παρουσίαση αναλύοντας τη σχετική βιβλιογραφία. Ενδεικτικά μπορούν να χρησιμοποιήσουν:

- [Knud HYPERLINK "http://www.skroutz.gr/books/a.55785.Jeppesen-Knud.html"](http://www.skroutz.gr/books/a.55785.Jeppesen-Knud.html) HYPERLINK ["http://www.skroutz.gr/books/a.55785.Jeppesen-Knud.html"](http://www.skroutz.gr/books/a.55785.Jeppesen-Knud.html) [Jeppesen](#) (2003), *Αντίστιξη - Ασματική πολυφωνία*, [Νάσος](#)
- Alfred Mann (ed. 1965) *The Study of Counterpoint (from Johann Joseph Fux's Gradus ad Parnassum)*, WW Norton & Co
- [Diether de la Motte](#) (1999) *Αντίστιξη*, [Νάσος](#)
- Δημήτρης Συκιάς (2013) *Σημειώσεις τροπικής αντίστιξης - ανθολόγιο υποδειγμάτων - τεύχος Ι - ν 1.0* <http://3euk1l4.blogspot.gr/2013/01/b> HYPERLINK ["http://3euk1l4.blogspot.gr/2013/01/blog-post.htm"](http://3euk1l4.blogspot.gr/2013/01/blog-post.htm) [log-post.htm](#)
- Παναγιώτης Αδάμ (2004-5) *Αναγεννησιακή Αντίστιξη: Παραδείγματα και θέματα* (Σημειώσεις για το μάθημα της Αντίστιξης) Τμήμα Μουσικών Σπουδών - ΑΠΘ

Η παρουσίαση θα περιλαμβάνει την υποχρεωτική ακρόαση ενός έργου (ή αποσπάσματος αυτού) με την προβολή της παρτιτούρας, την οποία έχουν επιλέξει οι μαθητές για αυτό το σκοπό.

3. Οι μαθητές χρησιμοποιώντας κάποιο πρόγραμμα επεξεργασίας μουσικού κειμένου (<https://musescore.org/el>, <http://lilypond.org/web/install/> - ελεύθερα λογισμικά, *Sibelius, Finale*) να συνθέσουν και να γράψουν μια παρτιτούρα σε μετρική σημειογραφία.

Οι εργασίες μπορούν να παρουσιαστούν στην τάξη ή μπορούν να αναρτηθούν στην ιστοσελίδα (ή blog) του μαθήματος που έχει δημιουργήσει ο /η εκπαιδευτικός.

Οι προτάσεις εργασιών, που δίνονται στο σημείο αυτό, μπορούν να αποτελέσουν εργασίες τετραμήνου για την αξιολόγηση των μαθητών αντί γραπτών δοκιμών (test ή διαγωνίσματα) ή μαζί και αυτών.

Διαθεματική Προσέγγιση

Σύνδεση του μαθήματος με το μάθημα της ιστορίας της μουσικής, του σολφέζ, της επεξεργασίας μουσικού κειμένου σε υπολογιστή, των συνόλων (σύνολο χορωδιακής μουσικής a capella) .

Οι μαθητές/ μαθήτριες μπορούν να παρουσιάσουν μια συνθετική ερευνητική εργασία όπου παράλληλα με την εξέλιξη της μουσικής σημειογραφίας (από την αρχαιότητα ως τη σύγχρονη μουσική σημειογραφία) να παρουσιαστεί η εξέλιξη του ελληνικού αλφαβήτου. Ξεκινώντας από το φοινικικό περνώντας στην Αρχαία Ελλάδα και φθάνοντας στη σύγχρονη γραφή του ελληνικού αλφαβήτου αλλά και την εξέλιξη του λατινικού αλφαβήτου από το αλφάβητο της Αρχαίας Εύβοιας.

Εναλλακτικά μπορούν να εκπονήσουν μια συνθετική ερευνητική εργασία όπου παράλληλα με την εξέλιξη της μουσικής σημειογραφίας (από την αρχαιότητα ως τη σύγχρονη μουσική σημειογραφία) να παρουσιαστεί η εξέλιξη των αριθμητικών συμβόλων (αρχαία ελληνική, ρωμαϊκή, ινδική-αραβική σημειογραφία).

ΕΝΟΤΗΤΑ 4: ΔΟΜΗΣΗ ΜΕΛΩΔΙΚΗΣ ΓΡΑΜΜΗΣ

Α΄ ΜΕΡΟΣ

Φιλοσοφία Κεφαλαίου

Καθώς η πολυφωνία βασίζεται στην ανάπτυξη και πλοκή πολλών μελωδικών γραμμών, η φιλοσοφία του συγκεκριμένου κεφαλαίου στηρίζεται στην προσέγγιση, συστηματική μελέτη και ενασχόληση με την κατασκευή μελωδίας σε ολόκληρα (cantus firmus), κάνοντας σωστή χρήση των μελωδικών διαστημάτων. Με την ολοκλήρωση του κεφαλαίου οι μαθητές θα πρέπει να μπορούν να περιγράφουν, να ερμηνεύουν και να κατανοούν τα βαθύτερα αισθητικά θέματα της Αναγεννησιακής Μουσικής και τελικά να αναπτύξουν τη δική τους μελωδική γραμμή (cantus firmus) ακολουθώντας αυστηρά, πειθαρχημένα και αποτελεσματικά τους κανόνες που τη διέπουν, επιδεικνύοντας με αυτόν τον τρόπο την εμπειρία διαχείρισης βασικών τεχνικών και δομικών στοιχείων για την ανάπτυξή της.

Στόχος

Η συστηματική μελέτη για τη δημιουργία μελωδίας σε ολόκληρα (Cantus Firmus) (theoretical knowledge)

Ειδικοί Στόχοι

Συγκεκριμένα, οι μαθητές θα πρέπει να είναι σε θέση να επιδεικνύουν μια σχετική άνεση στην ακουστική αναγνώριση (aural skills) του στυλ της εποχής, να μιλούν, να περιγράφουν, να ερμηνεύουν και να διατυπώνουν (γραπτά) τις μουσικές τους εμπειρίες (verbal skills) μελετώντας μουσικά αποσπάσματα (μελωδικές γραμμές) από την εποχή της Αναγέννησης. Τέλος, οι μαθητές θα πρέπει να είναι σε θέση να επιδεικνύουν επαρκείς δεξιότητες και μια ευκολία στη διαχείριση των κανόνων για την ανάλυση (critical thinking) ή τη δημιουργία (creative skills) μελωδικών γραμμών, καθώς και δεξιότητες δημόσιας εκτέλεσης (public performance skills).

Β΄ ΜΕΡΟΣ

ΑΝΑΛΥΤΙΚΟ ΣΧΕΔΙΟ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ

Η πρόταση βασίζεται στη θεματική ενότητα 4 του Προγράμματος Σπουδών με θέμα «Δόμηση Μελωδικής Γραμμής»

ΘΕΜΑ: Ανάλυση και Δημιουργία Cantus Firmus

Τάξη: Α΄ Λυκείου

Γνωστικό Αντικείμενο: Στοιχεία Αντίστιξης

Προβλεπόμενη Διάρκεια Υλοποίησης : 2 διδακτικές ώρες

Στόχοι

Οι μαθητές ...

- Να ανακαλύψουν και να κατακτήσουν τους κανόνες, που διέπουν τη μελωδική γραμμή (**βασικές γνώσεις-theoretical knowledge**), καθώς η γνώση τους θεωρείται απαραίτητη για την κατανοητή ακρόαση της Αναγεννησιακής εποχής
 - α) χρήση ανιόντων και κατιόντων διαστημάτων
 - β) βηματική κίνηση,
 - γ) επιτρεπτά ανιόντα και κατιόντα πηδήματα και η εξισορρόπησή τους με αντίθετη βηματική κίνηση
 - δ) αρχικός και τελικός φθόγγος της μελωδίας
 - ε) η μουσική έκταση (ambitus), η κλιμάκωση (climax)
 - στ) η χρήση του τεχνητού προσαγωγέα (musica ficta) με την όξυνση της υποτονικής (confinalis) στην αυθεντική πτώση (clausula vera)
- Να εξοικειωθούν με το μουσικό στυλ και ύφος της Αναγεννησιακής εποχής ακούγοντας διάφορα μουσικά αποσπάσματα, διακεκριμένων συνθετών (**δεξιότητες ακρόασης-aural skills**)
- Να πειραματιστούν και να δημιουργήσουν το δικό τους cantus firmus χρησιμοποιώντας τους μουσικούς τρόπους, ακολουθώντας τους κανόνες και τις οδηγίες για την όσο το δυνατόν καλύτερη εκφραστική απόδοση του ύφους της Αναγεννησιακής εποχής (**δημιουργικές ικανότητες-creative skills**)
- Να εκτελέσουν τη δημιουργία τους είτε με τη φωνή τους, είτε με το μουσικό όργανο της αρεσκείας τους (**δεξιότητες εκτέλεσης-performance skills**)
- Να αναπτύξουν τη δημιουργικότητα, την ανεξαρτησία για την ανάπτυξη και αξιοποίηση των ιδεών τους (**generic skills**).
- Να καλλιεργήσουν τη αναλυτική και συνθετική τους σκέψη (**critical thinking**) αξιολογώντας εποικοδομητικά τη δική τους δημιουργία ή/και των άλλων συμμαθητών τους
- Να ενισχύσουν την αυτοπεποίθησή τους, την αυτοεκτίμησή τους, την αυτό-αποτελεσματικότητά τους και γενικότερα την αυτογνωσία τους
- Μέσω της κατάκτησης της γενικής γνώσης και της ενίσχυσης των δεξιοτήτων ακρόασης και δημιουργίας οι μαθητές θα πρέπει να μπορούν να μιλούν, να περιγράφουν, να ερμηνεύουν και να διατυπώνουν (γραπτά) τις μουσικές τους εμπειρίες (verbal skills) μελετώντας μουσικά αποσπάσματα (μελωδικές γραμμές) από την εποχή της Αναγέννησης.

Μεθοδολογική Προσέγγιση

Στηρίζεται στην ενεργητική συμμετοχική μάθηση και στον πειραματισμό, όπου οι μαθητές αυτενεργούν, δοκιμάζουν, ανακαλύπτουν, κρίνουν εποικοδομητικά, συνθέτουν, παρουσιάζουν. Βασίζεται στην αξιοποίηση των ΤΠΕ.

Διδακτικό Υλικό

CD ή/και Ηλεκτρονικός Υπολογιστής με πρόσβαση στο Internet, πιάνο, μουσικά όργανα, πίνακας με πεντάγραμμα, ή ακόμη καλύτερα Smart Board, φύλλο εργασίας.

Λέξεις κλειδιά

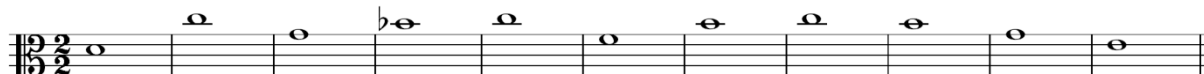
Cantus Firmus, Μελωδία, Λειτουργία, Διαστήματα, Ambitus, Τεχνητός Προσαγωγέας (Musica Ficta), Αυθεντική Πτώση (Clausula Vera), όξυνση της υποτονικής (confinalis)

Στρατηγική Διδασκαλίας

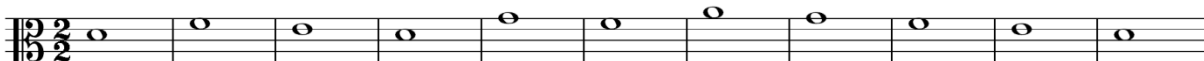
1^η Διδακτική ώρα

Προετοιμασία: Ο/Η εκπαιδευτικός παραθέτει στον πίνακα της αίθουσας τις λέξεις κλειδιά, τις έννοιες, και τα στιλιστικά χαρακτηριστικά του Cantus Firmus, τους κανόνες και τις οδηγίες για τη δημιουργία μελωδικής γραμμής σε συλ Palestrina δίχως να τα εξηγήσει. Για μεγαλύτερη εξοικονόμηση χρόνου είναι προτιμότερο ο εκπαιδευτικός να έχει ήδη προετοιμάσει την παρουσίαση της ενότητας σε ppt και να την προβάλλει είτε σε βιντεοπροβολέα είτε σε Smart Board).

Προβολή: Στη συνέχεια, στον βιντεοπροβολέα (παρουσίαση ppt) παραθέτει δυο Cantus Firmus. Επισημαίνουμε ότι για τους σκοπούς της διδακτικής πράξης η πρώτη μελωδία έχει σχηματιστεί ώστε να παραβαίνει τους κανόνες της αντίστιξης. Η δεύτερη αποτελεί ένα cf από το βιβλίο του J.J. Fux, Gradus Ad Parnassum.

J.J. Fux

Ο/Η εκπαιδευτικός εκτελεί τις δυο μελωδίες σε κάποιο μελωδικό όργανο. Στη συνέχεια, προβάλλει την πρώτη (αν χρειαστεί την ξαναεκτελεί) και ζητά από τους μαθητές να σχολιάσουν αυτό που άκουσαν.

Συζήτηση: Ο εκπαιδευτικός ως καθοδηγητής θα πρέπει να εκμαιεύσει στοιχεία, όπως αν αναγνωρίζουν τον τρόπο ή την κλίμακα, στην οποία είναι γραμμένη η μελωδία, αν τους άρεσε ή όχι και γιατί, αν ακολουθεί τους κανόνες που αναγράφονται στον πίνακα (ή ppt). Οι μαθητές θα πρέπει να απαντήσουν ότι η μελωδία δεν έχει ξεκάθαρο σχήμα (κινείται συνεχώς πάνω κάτω), κινείται με πολλά πηδήματα γύρω από το φθόγγο ντο, καθιστώντας το ιδιόμορφο, αδιάφορο, σχεδόν ασήμαντο, υπάρχει έλλειψη τονικού κέντρου, καθώς αρχίζει με το φθόγγο Ρε και τελειώνει με το φθόγγο Μι, χρησιμοποιεί με αδέξιο τρόπο το απαγορευμένο διάστημα 7μ, κακή χρήση της Σι ύφεσης κοκ. Δυσκολεύει το μουσικό-τραγουδιστή να την ερμηνεύσει με την πρώτη ματιά.

Προβολή: Στη συνέχεια, ο εκπαιδευτικός προβάλλει τη δεύτερη μελωδία (αν χρειαστεί την ξαναεκτελεί) και ζητά από τους μαθητές να σχολιάσουν και αυτή.

Συζήτηση: Οι μαθητές με την παρότρυνση και ενθάρρυνση του/της καθηγητού/τριας θα πρέπει να αναφέρουν ότι η μελωδία κινείται ως επί το πλείστον βηματικά, γεγονός που επιτρέπει στον εκτελεστή-τραγουδιστή να την ερμηνεύσει εύκολα. Τα μόνα πηδήματα που χρησιμοποιεί είναι αυτά που επιτρέπονται όπως τα ανιόντα 3μ και 3M στα μέτρα 1-2 και 6-7 αντίστοιχα. Το διάστημα 4 K (Ρε-Σολ) στα μέτρα 4-5 είναι επιτρεπτό και ακολουθείται από μια βηματική κίνηση προς την αντίθετη κατεύθυνση επιφέροντας την ισορροπία στην αναδίπλωση της μελωδίας. Είναι μια τροπική μελωδία γραμμένη στο Δώριο τρόπο, καθώς αρχίζει και τελειώνει στο φθόγγο Ρε. Η μουσική έκταση (ambitus) είναι μια 6M (Ρε-Λα)

Εισαγωγή στο *Cantus Firmus*

Στο σημείο αυτό ο εκπαιδευτικός εισάγει την έννοια *Cantus firmus*, ότι πρόκειται για μια προϋπάρχουσα μελωδία (συνήθως προέρχεται απ το Γρηγοριανό Μέλος) γύρω από την οποία περιστρέφεται ολόκληρη η σύνθεση και η οποία αποτελούσε τη βάση μιας πολυφωνικής σύνθεσης για τους συνθέτες της Μεσαιωνικής και Αναγεννησιακής εποχής. Έτσι, επιχειρείται μια σύντομη αναφορά στο ιστορικό πλαίσιο ανάπτυξης και εξέλιξης της πολυφωνίας σχετικά με το *Cantus Firmus*. Ο/Η εκπαιδευτικός προβάλλει ξανά τους κανόνες και τις οδηγίες για την ανάπτυξη μιας ολοκληρωμένης και στιλιστικά αποδεκτής μελωδικής γραμμής. Παρέχει μουσικά παραδείγματα και υποδείγματα ή δημιουργεί με τη βοήθεια των μαθητών μια μελωδία *Cantus Firmus* χρησιμοποιώντας και υποδεικνύοντας όλους τους κανόνες για το σχηματισμό της:

- Για την υποχρεωτική έναρξη και κλείσιμο της μελωδίας με το θεμέλιο φθόγγο του τρόπου.
- Για την υποχρεωτική χρήση της αυθεντικής πτώσης (*clausula vera*) και την υποχρεωτική όξυνση της υποτονικής (*confinalis*) για τη δημιουργία του προσαγωγέα, δηλαδή του φθόγγου που προηγείται της τονικής στο προτελευταίο μέτρο σε όλους τους τρόπους εκτός του Φρύγιου.
- Για τη χρήση διατονικών και όχι χρωματικών διαστημάτων.
- Για τη δημιουργία ενός ξεκάθαρα σχήματος της μελωδικής γραμμής χωρίς συχνά ανεβοκατεβάσματα ή επανάληψη κάποιων φθόγγων ή την επανάληψη μοτίβων ή τη χρήση αρπισμών ή συνεχόμενες σειρές από βηματικές κινήσεις που θυμίζουν μουσική κλίμακα και την καθιστούν αδιάφορη και ασήμαντη. Προτίμηση στην κίνηση κατά βήμα όπου τα άλματα θα πρέπει να εξισορροπούνται με βηματική κίνηση στην αντίθετη κατεύθυνση και θα κάνουν τη μελωδική γραμμή πιο ενδιαφέρουσα
- Για την επιλογή του φθόγγου κορύφωσης (*climax*) κατά τη δημιουργία της μελωδικής γραμμής για τον προσδιορισμό της μουσικής έκτασής (*ambitus*) της, η οποία θα πρέπει να σχηματίζεται μέσα στα επιτρεπόμενα όρια της μελωδικής έκτασης της φωνής για την οποία γράφεται
- Για την αποφυγή σύνθετων διαστημάτων, αφού μια μελωδία θα πρέπει να σχηματίζεται με τη σκέψη ότι πρόκειται να τραγουδηθεί.

- Για τη χρήση ανιόντων και κατιόντων διαστημάτων εκτός της 6M,μ και 7M και όλα τα αυξημένα και ελαττωμένα διαστήματα
- Για την αποφυγή της 4^{ης} αυξημένης ή 5^{ης} ελαττωμένης

Στο κλείσιμο της 1^{ης} ώρας διδασκαλίας ο/η εκπαιδευτικός ζητά από τους μαθητές να προετοιμάσουν για το επόμενο μάθημα το δικό τους cantus firmus, χρησιμοποιώντας τους κανόνες και τις οδηγίες για τον αποτελεσματικότερο σχηματισμό τους. Οι εργασίες (δημιουργία cantus firmus) μπαίνουν στον ατομικό φάκελο των μαθητών με τις δημιουργίες τους, όπου ο εκπαιδευτικός τις ανασύρει για να τις αξιολογήσει.

2^η Διδακτική ώρα

Ακρόαση Μουσικού Αποσπάσματος και Ανάλυση:

Ο/Η εκπαιδευτικός τη δεύτερη διδακτική ώρα μπορεί να προβάλλει στον βιντεοπροβολέα την παρτιτούρα από το έργο Missa Hercules dux Ferrariae του Josquin Desprez το “Kyrie”, ενώ ταυτόχρονα φροντίζει να ακούγεται το συγκεκριμένο μουσικό απόσπασμα. Προηγουμένως, κάνει μια σύντομη αναφορά στη Λειτουργία (*Mass*, στα λατινικά *Missa*) και τα μέρη της (Kyrie, Gloria, Credo, Sanctus, Agnus Dei) κοκ. Στη συνέχεια, παραχωρεί στους μαθητές ένα **φύλλο εργασίας** στο οποίο παρατίθενται ερωτήσεις και ασκήσεις τις οποίες οι μαθητές θα κλιθούν να συμπληρώσουν μετά την ολοκλήρωση της ακρόασης. Ο/Η εκπαιδευτικός ζητά από τους μαθητές να ακούσουν προσεκτικά το απόσπασμα της Λειτουργίας και να παρακολουθήσουν την κίνηση και την εξέλιξη του Cantus Firmus μέσα σε αυτό (και όχι μόνο αν είναι απαραίτητο για τους σκοπούς της διδασκαλίας).

Συμπλήρωση Φύλλου Εργασίας και συζήτηση:

Ο/Η εκπαιδευτικός ζητά από τους μαθητές να σχολιάσουν τα μουσικά στιλιστικά χαρακτηριστικά, που διέκριναν στο μουσικό απόσπασμα, κατά τη διάρκεια της ακρόασης και την ταυτόχρονη παρακολούθηση της παρτιτούρας. Τους υποδεικνύει πως τα σχόλια τους μπορούν να τα συμπληρώνουν στο πινακάκι που υπάρχει στο φύλλο εργασίας και θα έχει τη μορφή που δίνεται πιο κάτω. Έτσι, οι μαθητές θα πρέπει να παρατηρήσουν ότι η χροιά της μουσικής στηρίζεται σε ανθρώπινες φωνές. Πρόκειται για μια φωνητική μουσική η οποία εκτελείται από τέσσερις ανδρικές φωνές (ανώτερη, άλτο, τενόρο και μπάσο). Πρόκειται για ένα πολυφωνικό έργο το οποίο στηρίζεται σε τέσσερις διαφορετικές μελωδικές γραμμές, εκ των οποίων η μία είναι cantus firmus (η βάση πάνω στην οποία δημιουργήθηκαν οι τρεις άλλες μελωδίες). Το Cantus Firmus κινείται πολύ αργά καθώς είναι γραμμένο με Brevis παρεστιγμένα. Αρχίζει από την πάνω φωνή και στη συνέχεια περνά στη φωνή του τενόρου, όπου και επαναλαμβάνεται. Είναι γραμμένο στο Δώριο τρόπο. Η μελωδική γραμμή κινείται κοκ (βλέπε παρακάτω πίνακα). Οι απαντήσεις των μαθητών μπορούν να αποτελέσουν μια μορφή ανατροφοδότησης για τον/την εκπαιδευτικό.

Ασκήσεις

Στο **φύλλο εργασίας** παρατίθενται ασκήσεις διαβαθμισμένης δυσκολίας, σε μορφή πολλαπλή επιλογής, αντιστοίχισης, σωστού-λάθους, συμπλήρωσης κλπ προκειμένου οι μαθητές να κατανοήσουν και να αφομοιώσουν τους κανόνες που διέπουν το σχηματισμό μελωδικών γραμμών. Ορισμένες ενδεικτικές ιδέες για ασκήσεις είναι οι εξής:

1. Άσκηση σωστού λάθους: Ο/Η εκπαιδευτικός παραθέτει μουσικά παραδείγματα στα οποία οι μαθητές θα κλιθούν να δείξουν αν τηρούν ή παραβιάζουν τους κανόνες σχηματισμού της μελωδικής γραμμής που ήδη έχουν μάθει
2. Άσκηση συμπλήρωσης: Ο/Η εκπαιδευτικός παραθέτει μια μελωδική γραμμή η οποία κόβεται ακριβώς σε ένα μεγάλο διάστημα όπως μια 5η Κ, ή 5^η Ε, ή 6Μ κοκ. Αμέσως μετά αφήνει κενό και ζητά από τους μαθητές να συμπληρώσουν τη συνέχεια (π.χ. αντίθετη κίνηση)
3. Ασκήσεις θεωρητικού περιεχομένου με τη μορφή σταυρόλεξου, κρυπτόλεξου, ακροστιχίδας κλπ, όπου θα παρατίθενται ερωτήσεις σχετικά με το τι είναι λειτουργία, ποιος ο συνθέτης της Λειτουργίας “Missa Hercules dux Ferrariæ” και άλλες παρόμοιες με πληροφορίες που έχει δώσει ο/η εκπαιδευτικός την ώρα του μαθήματος
4. Άσκηση συμπλήρωσης: Ο/Η εκπαιδευτικός ζητά από τους μαθητές να δημιουργήσουν αυθεντικές πτώσεις χρησιμοποιώντας (αν χρειάζεται) την υποχρεωτική όξυνση της υποτονικής (confinalis) σε ορισμένους τρόπους, π.χ. Δώριο, Φρύγιο, Μιζολύδιο κλπ

ΠΡΟΣΟΧΗ

Επισημαίνουμε πως αν ο/η εκπαιδευτικός δεν έχει το χρόνο να δουλέψει και να αναλύσει όλες τις προτεινόμενες ασκήσεις με τους μαθητές του/της μπορεί να επιλέξει κατά βούληση εκείνες που νομίζει ότι θα τον βοηθήσουν στη διδασκαλία του/της ή μπορεί να προτείνει στους μαθητές του/της να επιστρέψουν το φύλλο εργασίας συμπληρωμένο το οποίο στη συνέχεια θα καταχωρηθεί στον ατομικό φάκελο με τις δημιουργίες τους.

Περίοδος Συνθέτης	Χροιά / Ηχόχρωμα	Υφή	Αρμονία	Ρυθμός	Τόνος/ Modus	Μελωδία	Φόρμα/ Είδος
Αναγέννηση Josquin Desprez	Φωνη-τική Μουσική, τετράφων η χορωδία ανδρών (superior, alto, tenor, bass) Απαλά, ευγενικά χρώματα	Αντιστικτική (μιμητική), το cantus firmus αρχίζει στην superior φωνή και ολοκληρώνεται στο μέτρο 8, εμφανίζεται αμέσως μετά στη φωνή του tenor (9-17), πάνω του στηρίζεται όλη η σύνθεση	Πολυφωνική: αποτελείται από 4 μελωδικές γραμμές	Όχι πολύπλοκος, ρέει, το cantus firmus προχωρά πολύ αργά (brevis παρεστιγμένα), οι μουσικές φράσεις καταλήγουν σε παύσεις και σε πτώσεις, ο ρυθμός είναι 3/2, χρήση συγκοπών στις μελωδίες που αναδιπλώνονται πάνω και κάτω του cantus firmus	Δώριο, το cantus firmus αρχίζει και τελειώνει με το φθόγγο ρε	Η μελωδική γραμμή του cantus firmus στηρίζεται σε 4 μόλις φθόγγους, αρχίζει με μια μικρή βηματική ταλάντωση (ρε-ντο-ρε-ντο-ρε), συνεχίζει με ένα πήδημα 3μ και κινείται στη συνέχεια βηματικά, ακολουθώντας μια κατιούσα πορεία, έκταση του cf είναι ρε-φα, ο φθόγγος κορύφωσης (climax) είναι ο Φα	Α' μέρος (Kyrie) της Missa Hercules dux Ferrariae

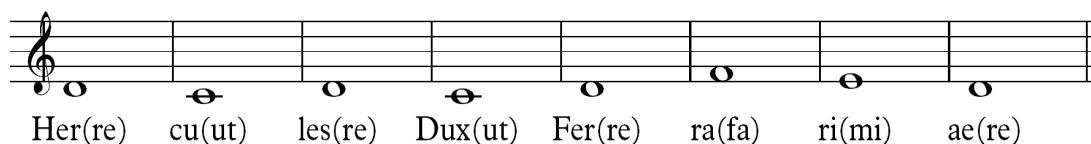
Πληροφορίες

Στο σημείο αυτό ο εκπαιδευτικός μπορεί να δώσει πληροφορίες για το Cantus Firmus της Λειτουργίας Missa Hercules dux Ferrariae του Josquin Desprez

Η μελωδία του Cantus Firmus προκύπτει από τα γράμματα του ονόματος του Hercules Dux Ferrariae, σύμφωνα με την τεχνική *soggetto cavatto*. Πρόκειται για μια πρωτοπόρα τεχνική μουσικού κρυπτογραφήματος, που πρώτος χρησιμοποίησε ο Josquin Desprez. Η τεχνική στηρίζεται στη χρήση των συλλαβών του συστήματος σολφέζ του Guido d' Arezzo (ut re mi

fa sol la sa ή si). Ο Josquin Desprez για να δημιουργήσει τη μελωδία του cantus firmus συσχέτισε τα φωνήεντα των μουσικών φθόγγων (σύμφωνα με το σύστημα solfège του Guido d' Arezzo) με τα φωνήεντα του ονόματος του Δούκα Hercules της Φεράρα.

Έτσι, η μελωδία του cantus firmus χτίστηκε ως εξής:

Ένα επόμενο χαρακτηριστικό του cf της συγκεκριμένης Λειτουργίας είναι ότι σε κάθε τμήμα της (π.χ. Kyrie, Gloria, Credo κλπ) αυτό επαναλαμβάνεται τρεις φορές. Επίσης, το cf εμφανίζεται αποκλειστικά σε όλο το έργο στη φωνή του τενόρου εκτός από τις περιπτώσεις του Kyrie που εμφανίζεται στην αρχή στη σοπράνο φωνή, του Sanctus στην άλτο, και στο Agnus Dei δυο φορές στη σοπράνο φωνή.

Δημιουργία

Ζητείται από τους μαθητές να γράψουν το δικό τους cantus firmus (8-12 μέτρα) σε οποιονδήποτε τόνο (modus) χρησιμοποιώντας τις ρυθμικές αξίες κατά τον τρόπο γραφής του Josquin (brevies ή semibreves κλπ)

Διευκρινήσεις:

- Ο/Η εκπαιδευτικός υπενθυμίζει στους μαθητές να προσέξουν και να ακολουθήσουν πιστά τους κανόνες και τις οδηγίες για τη δημιουργία της μελωδικής τους γραμμής και τους κανόνες που αφορούν τη δομή των τρόπων
- Μόλις οι μαθητές τελειώσουν, ελέγχουν τις μελωδίες τους με τη χρήση ενός οργάνου ή της φωνής τους. Στη συνέχεια, οι μελωδίες των μαθητών παρουσιάζονται και όλοι μαζί συζητούν μαζί με τον εκπαιδευτικό το πώς θα μπορούσαν να βελτιωθούν. Οι μελωδίες μπορούν να ηχογραφηθούν και να αναρτηθούν στην ιστοσελίδα του σχολείου ή σε μια ιστοσελίδα (ή blog) που έχει δημιουργήσει ο εκπαιδευτικός για το μάθημά του και στην οποία έχουν πρόσβαση όλοι οι μαθητές

Αξιολόγηση

- Της ικανότητας των μαθητών να γράφουν μια μελωδία χρησιμοποιώντας με ευκολία τους κανόνες και τις οδηγίες για τον αποτελεσματικότερο σχηματισμό τους, προσδίδοντας μια πλαστικότητα, ηρεμία και ευγένεια, όπως αρμόζει στο ύφος της εποχής.
- Της ικανότητας φωνητικής εκτέλεσης της μελωδίας που δημιούργησαν (a capella)

Αποτελέσματα

Οι μαθητές θα πρέπει να μπορούν ...

- να γνωρίζουν και να κατανοούν το γενικό θεωρητικό πλαίσιο για το σχηματισμό μελωδικών γραμμών, καθώς και έννοιες, όρους
- να γνωρίζουν συνθέτες, έργα, είδη συνθέσεων της Αναγεννησιακής εποχής
- να μπορούν να διαβάζουν, να περιγράφουν, να αναλύουν και να ερμηνεύουν έργα της Αναγεννησιακής Εποχής χρησιμοποιώντας την κατάλληλη μουσική ορολογία ή να αναγνωρίζουν ακουστικά το ύφος και το στυλ των συνθέσεων της εποχής.
- να δημιουργούν και να εκτελούν τη δική τους μελωδία χρησιμοποιώντας αβίαστα, χωρίς δυσκολία τους κανόνες και τις οδηγίες

Επεκτάσεις του Προτιμώμενου Θέματος*

1. ο/η εκπαιδευτικός μπορεί να προτείνει στους μαθητές να προετοιμάσουν μια παρουσίαση (ppt) που να αφορά έναν συνθέτη της όψιμης Μεσαιωνικής ή Αναγεννησιακής Μουσικής. Μπορούν να αναφέρουν στοιχεία της ζωής και του έργου τους και οποιαδήποτε άλλη πληροφορία θεωρούν εκείνοι χρήσιμη. Η παρουσίαση θα περιλαμβάνει την υποχρεωτική ακρόαση ενός έργου (ή αποσπάσματος αυτού) με την προβολή της παρτιτούρας και την ανάλυση μιας μελωδίας (8-12 μέτρων), την οποία έχει επιλέξει ο μαθητές για αυτό το σκοπό, χρησιμοποιώντας το κατάλληλο λεξιλόγιο (μουσική ορολογία).
2. οι μαθητές μπορούν να ετοιμάσουν μια παρουσίαση (ppt), σχετικά με ένα από τα μουσικά είδη της Αναγεννησιακής μουσικής, όπως μοτέτο, μαδριγάλι, chanson, λειτουργία, κανόνα κλπ, να αναφέρουν τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά τους, ποιους συνθέτες έχουν γράψει κλπ. Η παρουσίαση θα περιλαμβάνει την υποχρεωτική ακρόαση ενός έργου (ή αποσπάσματος αυτού) με την προβολή της παρτιτούρας και την ανάλυση μιας μελωδίας (8-12 μέτρων), την οποία έχει επιλέξει ο μαθητές για αυτό το σκοπό χρησιμοποιώντας το κατάλληλο λεξιλόγιο (μουσική ορολογία).
Το κλείσιμο της παρουσίασης θα μπορούσε να ολοκληρωθεί με την παρουσίαση και εκτέλεση της μελωδικής γραμμής που οι ίδιοι οι μαθητές δημιούργησαν είτε με μουσικά όργανα της αρεσκείας τους είτε με τη φωνή τους (τραγούδι) ή με τη χρήση του ηλεκτρονικού υπολογιστή ή με τη μορφή ring tone στο κινητό τους τηλέφωνο. Οι εργασίες μπορούν να παρουσιαστούν στην τάξη ή μπορούν να αναρτηθούν στην ιστοσελίδα (ή blog) του μαθήματος που έχει δημιουργήσει ο εκπαιδευτικός.

(*) Οι προτάσεις επέκτασης του θέματος, που δίνονται στο σημείο αυτό, μπορούν να αποτελέσουν εργασίες τετραμήνου για την αξιολόγηση των μαθητών αντί γραπτών δοκιμών (test ή διαγωνίσματα) ή μαζί και αυτών

Διαθεματικές Προσεγγίσεις

1. Μάθετε για την **τεχνική της κρυπτογράφησης** και αναζητείστε, με τη βοήθεια των εικαστικών, φιλολόγων ή θεατρολόγων του σχολείου σας, έργα καλλιτεχνών (ζωγράφων, συνθετών, ποιητών, θεατρικών συγγραφέων, κλπ), που χρησιμοποιούν την τεχνική της κρυπτογράφησης ή συζητείστε με τη βοήθεια του καθηγητή της

πληροφορικής για την κρυπτογράφηση μέσω αλγορίθμων στα προγράμματα Η/Υ, ή με τη βοήθεια των καθηγητών της ιστορίας για το ρόλο της κρυπτογραφίας στις στρατιωτικές επιχειρήσεις (σήματα Mors). Προσπαθήστε να δημιουργήσετε τη δική σας κρυπτογραφημένη μελωδία (cantus firmus). π.χ.

Mona Lisa του Leonardo Da Vinci

Το όνομα του BACH in the Art of Fugue BWV1042

“Κρυπτος” κρυπτογραφημένο γλυπτό του Αμερικανού καλλιτέχνη Jim Sambor , κα

2. Αναφορά (ομοιότητες, διαφορές, εξέλιξη) στα μουσικά όργανα της κάθε εποχής (μεσαιωνικής, αναγεννησιακής και μπαρόκ εποχής), στο ύφος, (σύνδεση με την ιστορία της μουσικής ή οργανολογία). Η μουσική στο μεσαίωνα ήταν φωνητική και δεν συνοδεύονταν από μουσικά όργανα, εξαιτίας του ότι η εκκλησία ήθελε η μουσική να είναι απλή ώστε να μη διασπά την προσοχή των πιστών. Αργότερα εισήχθησαν στην μουσική της εκκλησίας το εκκλησιαστικό όργανο και άλλα όπως harp, viol, lute. Στην περίοδο της Αναγέννησης η μουσική πέρασε από την εκκλησία στην αυλή. Οι συνθέτες ήταν πιο ανοιχτοί στους πειραματισμούς και άρχισαν να χρησιμοποιούν μουσικά όργανα στις συνθέσεις τους. Recorder, harpsichord, cornett, shawm είναι ορισμένα.

Βιβλιογραφία:

Jeppesen, K., (1968). *Αντίστιξη – Ασματική Πολυφωνία*. Αθήνα: Νάσος (4^η Έκδοση)

De la Motte, D., (1981). *Αντίστιξη. Οι κανόνες και η πρακτική της, σε διάφορες εποχές και στυλ. Βιβλίο μελέτης και ασκήσεων*. Αθήνα: Νάσος

Mann, A., (1971). *The Study of Counterpoint from Johann Joseph Fux's Gradus ad Parnassum.*, NY London: WW Norton & Company

Missa Hercules dux Ferrariae

Kyrie

Josquin Desprez

Superius

Altus

Tenor

Bassus

Ky...ri...e...le...i...son

5

S

A

T

B

le... Ky...ri...e...le...i...son

8

S

A

T

B

son... Ky...ri...e... Ky...ri...e...le...i...son... Ky...ri...e...

S Ky.....ri.....e.....Ky.....ri.....e.....Ky.....ri.....e.....

A

T e.....Ky.....ri.....e.....Ky.....ri.....

B e.....e.....le.....

S Ky.....ri.....e..... Ky.....ri.....

S Ky.....ri.....e.....le.....i.....son.....

A Ky.....ri.....e.....le.....i.....son.....

T e.....e.....le.....i.....son.....

B i.....son.....

... e.....Ky.....ri.....e.....le.....i.....son.....

ΕΝΟΤΗΤΑ 5: ΔΙΦΩΝΗ ΑΝΤΙΣΤΙΞΗ

Α΄ ΜΕΡΟΣ

Φιλοσοφία Κεφαλαίου

Η λογική, που κρύβεται πίσω από τη διδασκαλία του εν λόγω κεφαλαίου, είναι η εξέταση, η αναζήτηση και η κατάκτηση της γνώσης των χαρακτηριστικών των πέντε ειδών δίφωνης αντίστιξης και των κανόνων που τα διέπουν μέσα από ασκήσεις διαβαθμισμένης δυσκολίας, στις οποίες παρατίθενται μουσικά παραδείγματα (ορισμένες φορές σκόπιμα λανθασμένα) για την επίλυσή τους. Απώτερος σκοπός είναι οι μαθητές να επιτύχουν αποτελεσματικά την ταυτόχρονη ανάπτυξη, αλλά με αρμονικό τρόπο, των ανεξάρτητων μελωδικών γραμμών (για την ακρίβεια δυο μελωδικών γραμμών), να μπορούν να περιγράψουν και να ερμηνεύουν αισθητικά χαρακτηριστικά της Αναγεννησιακής Μουσικής ακολουθώντας τις στιλιστικές τεχνικές σύνθεσης της εποχής τους 16^{ου} αιώνα.

Στόχος Ενότητας

Η εκμάθηση σχηματισμού και η συστηματική προσπάθεια ανάπτυξης αντιστικτικής μελωδίας σε δοσμένο (ή όχι) *cantus firmus*

Ειδικοί Στόχοι Ενότητας

Βασικές Θεωρητικές Γνώσεις

- Την ανακάλυψη των κανόνων, που διέπουν την αποτελεσματική ανάπτυξη μελωδικών γραμμών δίφωνης αντίστιξης, μέσω της παρατήρησης και τελικά την κατανόησή τους
- Την κατανόηση εννοιών και κανόνων που αφορούν την ύφανση ή υφή της μουσικής δηλαδή την οριζόντια πλοκή των μελωδικών γραμμών και τις παραγόμενες συνηχήσεις (αντιστικτική)
- Την κατανόηση εννοιών που πηγάζουν από το μουσικό ύφος και το στυλ της Αναγεννησιακής μουσικής

Ψυχοκινητικοί

- Εξοικείωση με το μουσικό στυλ και το ύφος της Αναγεννησιακής μουσικής μέσα από την ακρόαση μουσικών συνθέσεων βασισμένα στο στιλιστικό ύφος της εποχής (δεξιότητες ακρόασης-aural skills),
- Εξοικείωση με το τραγούδι σε *a capella* εκτέλεση και *prima vista*
- Ανάπτυξη δεξιοτήτων εκτέλεσης μουσικών αποσπασμάτων με τη χρήση μουσικών οργάνων
- Ανάπτυξη δεξιοτήτων μουσικής ανάγνωσης και γραφής (reading and writing skills)
- Ανάπτυξη της δημιουργικότητας μέσα από την αναζήτηση, τον πειραματισμό ακολουθώντας τους κανόνες της αντιστικτικής γραφής (creative skills)

- Ανάπτυξη των ικανοτήτων ανάλυσης, περιγραφής, ερμηνείας και διατύπωσης διαφόρων μουσικών εμπειριών (verbal skills) που κατακτήθηκαν μέσα από τη μελέτη και ακρόαση μουσικών αποσπασμάτων της Αναγεννησιακής εποχής.

Συναισθηματικοί

- Ανάπτυξη θετικών στάσεων απέναντι σε ακούσματα μουσικών έργων παλαιότερων εποχών, αλλά τόσο σημαντικών και αξιόλογων που συνέβαλαν ουσιαστικά στην εξέλιξη της μουσικής δημιουργίας
- Ανάπτυξη συγκεκριμένων τρόπων συμπεριφοράς, όπως συνεργασία, κριτική σκέψη, σεβασμός στη διαφορετικότητα, αλληλεπίδραση, πειθαρχία, κλπ

Μεθοδολογική Προσέγγιση Κεφαλαίου

Στηρίζεται στη *θεωρία και πράξη*, στην *ενεργητική συμμετοχική μάθηση*, στον *πειραματισμό*. Οι μαθητές μέσα από τα μουσικά και με επιδέξιο, ορισμένες φορές, τρόπο λανθασμένα παραδείγματα ανακαλύπτουν, κρίνουν εποικοδομητικά και τελικά μαθαίνουν τη σωστή χρήση των κανόνων. Μέσα από την επίλυση επιμελημένων και στοχευόμενα διαμορφωμένων ασκήσεων διαβαθμισμένης δυσκολίας λαμβάνουν την ουσιαστική ανατροφοδότηση και κατακτούν την απαραίτητη γνώση για τη δημιουργία και ανάπτυξη (σύνθεση) δίφωνης αντίστιξης. Η διδασκαλία γίνεται ακόμη πιο ενδιαφέρουσα με τη χρήση των ΤΠΕ. Η διδασκαλία του μαθήματος μέσω των ΤΠΕ μπορεί να προϋποθέτει την άρτια και επίπονη προετοιμασία του/της εκπαιδευτικού, ωστόσο συμβάλει δυναμικά στην πρόοδο των μαθητών για πολλούς λόγους. Πρώτον, μέσω της χρήσης των ΤΠΕ εξασφαλίζεται η προσέλκυση και το ενδιαφέρον των μαθητών καθώς εκείνοι είναι πολύ εξοικειωμένοι με τη χρήση τους. Δεύτερον, εξοικονομείται χρόνος για την ανάλυση περισσότερων μουσικών παραδειγμάτων, την ανάπτυξη περισσότερων δραστηριοτήτων. Τρίτον, εξασφαλίζεται η συνεχής ροή του μαθήματος δίχως να δίνονται περιθώρια στους μαθητές για παρέκκλιση. Τέταρτον, επιτρέπει στους μαθητές να μαθαίνουν διαδραστικά τους κανόνες ανάπτυξης μελωδίας και αντίστιξης, παρατηρώντας οπτικά, ακούγοντας τα μουσικά παραδείγματα (Midi ή video) από κάθε είδος πριν προχωρήσουν στη σύνθεση και την ανάλυση της αντίστιξης με τον/την εκπαιδευτικό. Η χρήση των ΤΠΕ στη διδασκαλία του μαθήματος προσδίδει περισσότερη ελευθερία, ευελιξία και ανατροφοδότηση στον εκπαιδευτικό να ασχοληθεί με πιο δημιουργικές εργασίες, στο δε μαθητή να αναπτύξει τις δεξιότητες αυτενεργούς μάθησης μέσα από την ανακάλυψη και αναγνώριση των λαθών του και την ανατροφοδότηση.

Διδακτικό Υλικό

CD ή/και Ηλεκτρονικός Υπολογιστής με πρόσβαση στο Internet, πιάνο, hot potatoes software, μουσικά όργανα, πίνακας με πεντάγραμμα, βιντεοπροβολέας ή ακόμη καλύτερα Smart Board, φύλλο εργασίας, blog ή wikispace ή Blackboard

Λέξεις κλειδιά

Είδη δίφωνης αντίστιξης (1:1, 2:1, 4:1, Συγκοπές, Διανθισμένη Αντίστιξη), κανόνες μελωδικοί, κανόνες συνήχησης, ποικίλματα, μουσικά σχήματα (π.χ. cambiata)

Σχεδιασμός της Ενότητας

Η 5^η Ενότητα αποτελείται από 5 υποενότητες. Κάθε υποενότητα περιλαμβάνει ένα σύνολο ασκήσεων, οι οποίες επικεντρώνονται στους βασικούς κανόνες και τα χαρακτηριστικά των ειδών της δίφωνης αντίστιξης. Οι ασκήσεις είναι διαβαθμισμένης δυσκολίας, και με στόχο προτασόμενες, ώστε να εξασφαλίζεται από τους μαθητές η ουσιαστική και ολική κατάκτηση της απαραίτητης γνώσης για τη δημιουργία της δικής τους δίφωνης αντίστιξης.

Περιεχόμενο κάθε Υποενότητας

- Σε κάθε υποενότητα ο/η εκπαιδευτικός δίνει μια σύντομη περιγραφή των στόχων και των ιδιαίτερων χαρακτηριστικών του κάθε είδους
- Οδηγίες για τη χρήση των όρων, συμβόλων κλπ, προκειμένου οι μαθητές να έχουν τη δυνατότητα να απαντούν στις ασκήσεις που θα υπάρχουν αναρτημένες στο blog, χρησιμοποιώντας κοινό κώδικα ανάγνωσης και γραφής και κατανόησης (π.χ. 6M, 6m, 5A, 5K κλπ)
- Παρατίθενται οι κανόνες ανάπτυξης μελωδίας και συνήχησης, οι οποίοι διακρίνονται σε κανόνες απαγόρευσης, αποφυγής και αποδοχής και αφορούν το κάθε είδος δίφωνης αντίστιξης. Για παράδειγμα, κανόνας απαγόρευσης θα μπορούσε να είναι ο κάθετος σχηματισμός (συνήχηση) τριών τόνων (τρίτονο). Σε αυτό το σημείο διευκρινίζεται ότι οι κανόνες απαγόρευσης, αποφυγής και αποδοχής θα πρέπει να αντιμετωπίζονται με φειδώ, καθώς αφορούν την αρμονική γλώσσα και το συντακτικό της μουσικής που αναπτύχθηκε και εξελίχθηκε στην εποχή της Αναγέννησης. Με άλλα λόγια, οι κανόνες διακρίνονται σε κανόνες απαγόρευσης, αποφυγής και αποδοχής σε μια προσπάθεια προσέγγισης μιας συγκεκριμένης μουσικής ύφανσης και ύφους. Έτσι λοιπόν, όλοι οι κανόνες θα πρέπει να είναι εύκολα κατανοητοί από τους μαθητές χωρίς να είναι υπεραπλουστευμένοι, οι οποίοι θα πρέπει να διατυπώνονται σε όσο το δυνατόν σύντομες προτάσεις, ενώ η καταχώρηση των εξαιρέσεων θα πρέπει να περιορίζονται.
- Ασκήσεις ανίχνευσης λάθους για κάθε ενότητα θα πρέπει να υπάρχουν ανεβασμένες στο blog, οι οποίες μπορούν να δημιουργηθούν στο software hot potatoes και πρόκειται για ασκήσεις πολλαπλής επιλογής, σωστού-λάθους, σταυρόλεξου, συμπλήρωσης κενών κλπ. Στις ασκήσεις δίνονται παραδείγματα από έργα συνθετών της Αναγεννησιακής εποχής, αλλά και από του Jepsesen το Counterpoint. Οι ασκήσεις θα πρέπει να είναι σχεδιασμένες και οργανωμένες με τέτοιο τρόπο που να ενθαρρύνουν τη μάθηση μέσω της οπτικής, ακουστικής και θεωρητικής παρουσίασης κάθε είδους. Κάθε δηλαδή άσκηση θα πρέπει να περιέχει τουλάχιστον ένα μουσικό υπόδειγμα, έναν φάκελο με ακουστικά αποσπάσματα και ερωτήσεις συμπλήρωσης.

Β' ΜΕΡΟΣ

ΑΝΑΛΥΤΙΚΟ ΣΧΕΔΙΟ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ ΣΤΗΝ 5.3. ΥΠΟΕΝΟΤΗΤΑ: “Τρίτο είδος Δίφωνης Αντίστιξης”

Η πρόταση βασίζεται στη θεματική της 5^{ης} Ενότητας «Ανάπτυξη Δίφωνης Αντίστιξης» του Προγράμματος Σπουδών, “Τρίτο είδος Δίφωνης Αντίστιξη”

ΘΕΜΑ: Ανάλυση και Δημιουργία Τρίτου Είδους Δίφωνης Αντίστιξης

Τάξη: Α' Λυκείου

Γνωστικό Αντικείμενο: Στοιχεία Αντίστιξης

Στόχοι: (βασικοί και ειδικοί) Αναγράφονται παραπάνω

Ώρες Διδασκαλίας: 2 Διδακτικές Ώρες

Στρατηγική Διδασκαλίας

Προετοιμασία: Ο/Η εκπαιδευτικός προβάλλει στην πρώτη σελίδα του ppt που έχει ήδη προετοιμάσει το θέμα της ενότητας που πρόκειται να διδαχθούν οι μαθητές. Στο τρίτο είδος Δίφωνης Αντίστιξης έχουμε την παράθεση τεσσάρων τετάρτων έναντι μιας αξίας του *cantus firmus*, το οποίο κινείται συνήθως με ολόκληρα. Επειδή οι αξίες των τετάρτων κινούνται γρηγορότερα (σε σχέση με τα ολόκληρα ή μισά των προηγούμενων ειδών), βασική προϋπόθεση για την ομαλότερη ανάπτυξη και εξέλιξη των μελωδικών γραμμών του συγκεκριμένου είδους είναι οι μελωδικοί και συνηχητικοί κανόνες να ακολουθούνται πιο αυστηρά και με περισσότερη φροντίδα.

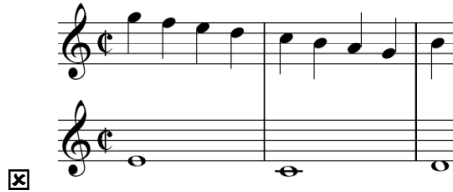

Ακολουθεί μια δεύτερη διαφάνεια του ppt, στην οποία ο/η εκπαιδευτικός παραθέτει τις λέξεις κλειδιά, τις έννοιες και τους κανόνες μελωδικούς και συνήχησης (απαγόρευσης, αποφυγής και αποδοχής) του τρίτου είδους δίφωνης αντίστιξης.

Στη συνέχεια, ο/η εκπαιδευτικός προβάλλει (στην επόμενη διαφάνεια) ένα μουσικό παράδειγμα τρίτου είδους δίφωνης αντίστιξης (το οποίο υπάρχει και στο φύλλο εργασίας). Ζητά από τους μαθητές να το τραγουδήσουν όλοι μαζί ή ζητά από ένα ζευγάρι μαθητών να το τραγουδήσει ή να το εκτελέσει κάποιος μαθητής στο πιάνο ή να το εκτελέσουν δυο μαθητές με δυο διαφορετικά μουσικά όργανα. Μετά την ολοκλήρωση της εκτέλεσης ο/η εκπαιδευτικός μαζί με τους μαθητές προχωρούν στην επίλυση της πρώτης άσκησης. Την ίδια στιγμή μοιράζει στους μαθητές ένα φύλλο εργασίας στο οποίο παραθέτει τους κανόνες (σε πίνακα) και τις ασκήσεις προς ανάλυση και μελέτη.

Στο σημείο αυτό αναφέρουμε πως οι ασκήσεις μπορούν να γίνουν διαδραστικές αξιοποιώντας το πρόγραμμα hot potatoes (<https://hotpot.uvic.ca>), για τους λόγους που διευκρινίστηκαν παραπάνω. Οι ασκήσεις δηλαδή μπορούν να αναρτηθούν στο ppt που έχει ετοιμάσει ο/η εκπαιδευτικός μέσω υπερσύνδεσης. Ωστόσο, επειδή σε ορισμένα σχολεία η πρόσβαση στον internet είναι δύσκολη ο/η εκπαιδευτικός μπορεί να αναρτήσει το ppt του μαθήματος που θα περιέχει και τις διαδραστικές ασκήσεις στο blog που έχει δημιουργήσει για τις ανάγκες του μαθήματος και στο οποίο έχουν πρόσβαση οι μαθητές ώστε να εκπαιδεύονται. Αν δεν είναι εφικτό ούτε αυτό τότε ο/η εκπαιδευτικός μπορεί να παρέχει τις ασκήσεις με τον τρόπο που δίνονται παρακάτω.

ΦΥΛΛΟ ΕΡΓΑΣΙΑΣ

Μελωδικοί Κανόνες Απαγόρευσης		
Απαγορεύεται/ονται ...		
1	Η διαδοχή δυο ή περισσότερων πηδημάτων προς την ίδια κατεύθυνση	☒ α) ☒ β)
2	Τα ανιόντα πηδήματα μεγαλύτερα της 6μ (εκτός της 8K) και τα κατιόντα πηδήματα μεγαλύτερα της 5K (εκτός της 8K)	☒ α) ☒ β) ☒ γ)
3	Τα πηδήματα προς τα πάνω από ένα ισχυρό τέταρτο.	☒
4	Τα κατιόντα πηδήματα από ασθενή τέταρτα που έχουν εισαχθεί με βηματική κίνηση από πάνω Εξαίρεση μόνο στην περίπτωση του σχήματος της cambiata	☒ α) ☒ β)
5	Τα ανιόντα πηδήματα από ασθενή τέταρτα που έχουν εισαχθεί από ομόρροπη κίνηση	☒
Αρμονικοί Κανόνες Απαγόρευσης		
1	Η ταυτοφωνία στο 1 ^ο τέταρτο του μέτρου (εξαίρεση: υφίσταται μόνο στην περίπτωση του πρώτου και τελευταίου μέτρου της μουσικής αντιστικτικής σύνθεσης)	☒

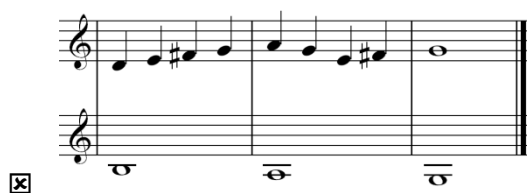
2	Τονισμένες 5 ^{ες} ή 8 ^{ες} σε δυο διαδοχικά ισχυρά τέταρτα	
3	Τα διάφωνα διαστήματα στα τονισμένα τέταρτα (2 ^{ας} , 4 ^{ης} , 7 ^{ης})	

Μελωδικοί Κανόνες Αποφυγής

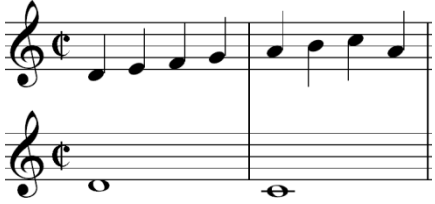

Αποφεύγεται/ονται ...

1	Τα κατιόντα πηδήματα από δυο διαδοχικά τονισμένα τέταρτα.	
2	Οι επαναλήψεις τονισμένων τετάρτων, π.χ. 1 ^ο και 3 ^ο τέταρτο είναι ο ίδιος φθόγγος και ανάμεσά τους μεσολαβεί ένα ασθενές τέταρτο που δημιουργεί πήδημα μεγαλύτερο της 3 ^{ης} .	☒ α) ☒ β) ☒ γ)
3	Οι παράλληλες 5 ^{ες} και 8 ^{ες}	

Αρμονικοί Κανόνες Αποφυγής

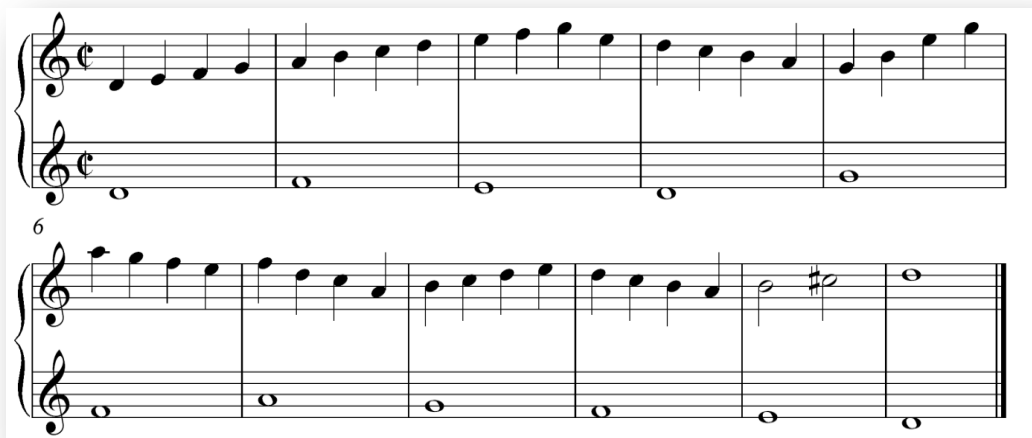
1	Η όξυνση της 7 ^{ης} βαθμίδας στη μέση της άσκησης εκτός και αν χρησιμοποιείται πριν από την πτώση για να αποφευχθεί η 5Ε	
---	---	--

Μελωδικοί Κανόνες Αποδοχής		
Επιτρέπεται/ονται ...		
1	Οι βηματικές κινήσεις	
2	Ένα μεγάλο ανιόν πήδημα και η εξισορρόπησή του από μια βηματική κίνηση προς τα κάτω	☒
3	Το πήδημα 8 ^{ης} και η εξισορρόπησή του με βηματική κίνηση προς την αντίθετη κατεύθυνση	☒
4	Τα κατιόντα ηδηήματα από ένα ισχυρό τέταρτο και η άμεση εξισορρόπησή τους είτε με βηματική κίνηση προς την αντίθετη κατεύθυνση, είτε με μικρότερο πήδημα προς την αντίθετη κατεύθυνση. Σε καμιά περίπτωση δεν ακολουθεί και άλλο πήδημα προς την ίδια κατεύθυνση <u>Παρατήρηση:</u> Τα κατιόντα ή ανιόντα ηδηήματα πρέπει να προέρχονται από φθόγγο που εισάγεται από αντίθετη κατεύθυνση	☒ α) ☒ β)
5	Το κατιόν ποίκιλμα ενώ αποφεύγεται το ανιόν	☒ α) ☐ β)
6	Τα ανιόντα ηδηήματα από ασθενή τέταρτα	☒
Αρμονικοί Κανόνες Αποδοχής		
1	Τα ισχυρά τέταρτα να είναι σύμφωνα διαστήματα [τέλεια	

	(ταυτοφωνία, 5 ^{εσ} κ, 8 ^{εσ}) ή ατελή (3 ^{εσ} , 6 ^{εσ}) κατά τη συνήχηση.	☒
2	<p>Τα διάφωνα τέταρτα πρέπει να εισάγονται και να συνεχίζουν βηματικά προς την ίδια κατεύθυνση.</p> <p>Ωστόσο υπάρχει η εξαίρεση, δημιουργώντας τα κατιόντα ποικίλματα που ήταν ένα είδος διαφωνίας ιδιαίτερα δημοφιλές στους συνθέτες του 16^{ου} αι.</p>	☒ <p>☒ α)</p> <p>☒ β)</p>
3	Ο παραπάνω κανόνας εξαιρείται στην περίπτωση της cambiata	☒
4	Οι τονισμένες 5 ^{εσ} ή 8 ^{εσ} όταν ανάμεσά τους υπάρχει απόσταση τεσσάρων τετάρτων και ο κανόνας υφίσταται μόνο στην περίπτωση της cambiata	☒
5	<p>Οι τέλειες συμφωνίες όταν μια αντιστικτική σύνθεση αρχίζει με θέση.</p> <p>Οι ατελείς συμφωνίες όταν μια αντιστικτική σύνθεση αρχίζει με άρση</p>	☒ α) <p>☒ β)</p>
6	Η όξυνση της 6 ^{ης} βαθμίδας στον Αιολικό τρόπο κατά την προσέγγιση του προσαγωγέα	☒

7	<p>Στο προτελευταίο η παράθεση δυο μισών ή ενός ολόκληρου, ή δυο τετάρτων και ενός μισού (εφόσον προηγούνται τέταρτα με βηματική κίνηση), ενώ στο τελευταίο μέτρο η παράθεση ενός ολοκλήρου ή brevis</p>	

ΑΣΚΗΣΕΙΣ:

1. Στο παραπάνω μουσικό παράδειγμα αναζητείστε τους κανόνες που διέπουν τόσο το σχηματισμό των μελωδικών γραμμών όσο και αυτούς που διέπουν το σχηματισμό δίφωνης αντίστιξης στο τρίτο είδος ή τους κανόνες που γνωρίζεται από τα είδη που έχουν προηγηθεί (το μουσικό παράδειγμα περιέχει λάθη που πρέπει να αναγνωρίσουν οι μαθητές):

Ερωτήσεις αναγνώρισης των κανόνων για το σχηματισμό της μελωδικής γραμμής (κοιτάζουμε soprano):

- Σε ποια μέτρα παρατηρείτε έντονη βηματική κίνηση σε βαθμό που φαίνεται να γίνεται χρήση μουσικής σκάλας; (κρυμμένη απάντηση: 1^ο-3^ο μέτρο)
- Σε ποιο μέτρο παρατηρείτε πήδημα τρίτης προς τα κάτω χωρίς εξισορρόπηση με αντίθετη κίνηση; (κρυμμένη απάντηση: 3^ο μέτρο)
- Σε ποιο μέτρο παρατηρείτε συνεχόμενα ανιόντα πηδήματα; (κρυμμένη απάντηση: 5^ο μέτρο)

- Σε ποιο μέτρο παρατηρείτε πηδήματα τρίτης από δυο διαδοχικά ισχυρά τέταρτα, που δείχνουν μια επανάληψη (αλυσίδα) (κρυμμένη απάντηση: 7^ο μέτρο)
- Σε ποιο μέτρο παρατηρείτε τη χρήση άλλων ρυθμικών αξιών πλην των τετάρτων που χαρακτηρίζουν και το συγκεκριμένο είδος; (κρυμμένη απάντηση: 10^ο μέτρο)
- Ποια είναι η μουσική έκταση (ambitus) της μελωδίας; (κρυμμένη απάντηση: ρε-λα²)
- Ποιος είναι ο φθόγγος κορύφωσης; (κρυμμένη απάντηση: Λα)
- Σε ποιον τρόπο είναι γραμμένη η μελωδία; (κρυμμένη απάντηση: Δώριος τρόπος)
- Ποιος είναι ο φθόγγος confinalis; (Ντο[~]). Σε ποιο μέτρο εμφανίζεται; (10^ο)
- Γίνεται σωστή χρήση της έκτασης της φωνής (κρυμμένη απάντηση: ναι)

Ερωτήσεις αναγνώρισης των κανόνων σε θέματα συνήχησης:

- Σε ποια μέτρα παρατηρείτε η ταυτοφωνία; (κρυμμένη απάντηση: 1^ο, 5^ο, 7^ο)
- Στο 1^ο μέτρο επιτρέπεται η ταυτοφωνία; (ναι)
- Στο 5^ο μέτρο επιτρέπεται η ταυτοφωνία; (όχι)
- Στο 7^ο μέτρο επιτρέπεται η ταυτοφωνία; (ναι)
- Αναζητήστε τις παράλληλες 8^{εξ}: (μέτρα 3 – 4)
- Αναζητήστε τη λανθασμένη χρήση του τρίτονου; (μέτρο 9)

2. Αν βαρύνουμε το Σι με ύφεση τότε στο τονισμένο τέταρτο υπάρχει το διάφωνο διάστημα Φα-Σι⁻, που δεν επιτρέπεται και που στο επόμενο μέτρο πρέπει να αναιρεθεί, για να μη σχηματιστεί στη συνέχεια το τριημητόνιο Σι⁻-Ντο[~]. Τι προτείνετε; Πώς θα μπορούσαμε να αξιοποιήσουμε τα τρία τελευταία μέτρα; Προσπαθήστε ...

3. Τραγουδήστε το παρακάτω μουσικό παράδειγμα δίφωνης αντίστιξης του τρίτου είδους και σχολιάστε την κίνηση των μελωδικών γραμμών (άσκηση πολλαπλής επιλογής) Προσοχή: Το μουσικό παράδειγμα περιέχει λάθη, που πρέπει να αναγνωρίσουν οι μαθητές.

Ερωτήσεις αναγνώρισης των κανόνων για το σχηματισμό της μελωδικής γραμμής (soprano):

- Σε ποια μέτρα συναντάμε ταυτοφωνία; Στο 1^ο και 11^ο; Στο 1^ο μόνο; Στο 11^ο μόνο; (σωστή απάντηση στο 11^ο μόνο)
- Επιτρέπεται η ταυτοφωνία σε αυτό το μέτρο; Ναι ή Όχι; Εξηγείστε (σωστή απάντηση: Ναι, κανόνας: η Ταυτοφωνία επιτρέπεται στο 1^ο και τελευταίο μέτρο μιας δίφωνης αντιστικτικής σύνθεσης)
- Σε ποια μέτρα συναντάμε απαγορευμένα ανιόντα πηδήματα από ισχυρά τέταρτα; Στα μέτρα 2 και 5; Στα μέτρα 5 και 9; ή Στα μέτρα 5 και 6 ή (σωστή απάντηση στα μέτρα 5 και 9)
- Σε ποια μέτρα συναντάμε δύο συνεχόμενα κατιόντα πηδήματα 4^{ης} και 5^{ης} τα οποία και απαγορεύονται στο συγκεκριμένο είδος δίφωνης αντίστιξης, διότι είναι εκτός του ύφους σύνθεσης του Palestrina και της Αναγεννησιακής εποχής γενικότερα; Στα μέτρα 2 και 6; Στα μέτρα 6 και 9; Στα μέτρα 5 και 9; (σωστή απάντηση μέτρα 6 και 9)

Ερωτήσεις αναγνώρισης των κανόνων σε θέματα συνήχησης:

- Σε ποια μέτρα ή μέτρο παρατηρείτε τα ισχυρά τέταρτα να χρησιμοποιούν σύμφωνα διαστήματα συνήχησης; Σε όλα τα μέτρα; Σε όλα πλην του 3^{ου} μέτρου; Σε όλα πλην του 10^{ου} μέτρου; (σωστή απάντηση: Σε όλα πλην του 10^{ου} μέτρου)
- Σε ποιο μέτρο παρατηρείτε πήδημα τρίτης από ασθενές τέταρτο που έχει εισαχθεί με ομόρροπη βηματική κίνηση; Μέτρο 3; Μέτρο 8; Μέτρο 10; (σωστή απάντηση: Μέτρο 3)

Στο σημείο αυτό ο/η εκπαιδευτικός εισάγει το μουσικό δημοφιλές σχήμα της cambiata. Στο σχήμα της cambiata έχουμε τη μοναδική ευκαιρία να κάνουμε πήδημα από μια διαφωνία και αυτό ισχύει ότι το τρίτο τέταρτο (που είναι και ισχυρό) είναι σύμφωνο. Η cambiata λειτουργεί και στην περίπτωση, που ξεκινήσει από το τρίτο τέταρτο. Η cambiata περιλαμβάνει πέντε φθόγγους.

4. Σχηματίστε τη δική σας cambiata

α)

Exercise α) consists of two staves. The upper staff is in treble clef and contains a sequence of three eighth notes: G4, A4, and B4. The lower staff is in bass clef and contains three whole notes: G3, F3, and E3.

β)

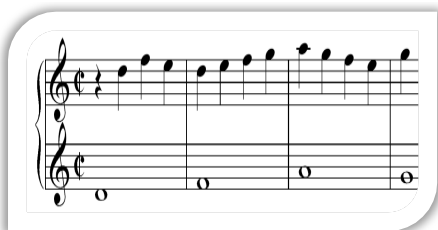
Exercise β) consists of two staves. The upper staff is in treble clef and contains a sequence of three eighth notes: G4, A4, and B4. The lower staff is in bass clef and contains three whole notes: G3, F3, and E3.

γ)

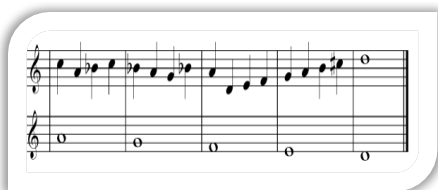
Exercise γ) consists of two staves. The upper staff is in treble clef and contains three whole notes: G4, A4, and B4. The lower staff is in bass clef and contains a sequence of three eighth notes: G3, F3, and E3.

5. Ποιον ή ποιους κανόνες (απαγόρευσης-αποφυγής ή αποδοχής) αναγνωρίζεται στο επόμενα μουσικά παραδείγματα. Αντιστοιχίστε και εξηγήστε:

α)

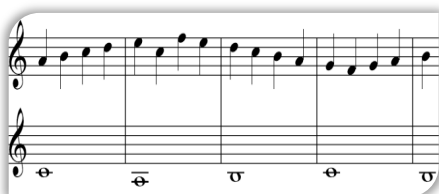
β)

γ)

δ)

ε)

- Κατιόν ποίκιλμα
- Κατιόντα πηδήματα από ισχυρό τέταρτο και η λανθασμένη βηματική εξισορρόπησή τους
- Επιτρεπτό κατιόν πήδημα από ισχυρό τέταρτο και η εξισορρόπησή του με ανιόν πήδημα προς την αντίθετη κατεύθυνση
- Ανιόν πήδημα από ισχυρό τέταρτο
- Όξυνση της confinalis
- Απαγορευμένες 8^{εξ} //
- Σχήμα Cambiata
- Απαγορευμένα Διάφωνα διαστήματα σε ισχυρά τέταρτα
- Επιτρεπτές 8^{εξ} //

6. Συμπληρώστε τα επόμενα μέτρα

α)

Exercise 6a: A two-staff musical score in C major, 4/4 time. The first staff (treble clef) contains a melody starting with a quarter rest, followed by quarter notes G4, A4, and B4, and ending with a half note C5. The second staff (bass clef) contains a bass line starting with a quarter rest, followed by quarter notes C4, E4, and G4, and ending with a half note C4.

β)

Exercise 6b: A two-staff musical score in C major, 4/4 time. The first staff (treble clef) contains a melody starting with a quarter rest, followed by quarter notes G4, A4, and B4, and ending with a half note C5. The second staff (bass clef) contains a bass line starting with a quarter rest, followed by quarter notes C4, E4, and G4, and ending with a half note C4.

7. Ποιο από τα παρακάτω δίφωνα παραδείγματα αντίστιξης είναι σωστά; Σχολιάστε ...

α)

Exercise 7a: A two-staff musical score in C major, 4/4 time. The first staff (treble clef) contains a melody starting with a quarter rest, followed by quarter notes G4, A4, B4, C5, D5, E5, F5, G5, and ending with a half note C5. The second staff (bass clef) contains a bass line starting with a quarter rest, followed by quarter notes C4, E4, G4, and ending with a half note C4.

β)

Exercise 7b: A two-staff musical score in C major, 4/4 time. The first staff (treble clef) contains a melody starting with a quarter rest, followed by quarter notes G4, A4, B4, C5, D5, E5, F5, G5, and ending with a half note C5. The second staff (bass clef) contains a bass line starting with a quarter rest, followed by quarter notes C4, E4, G4, and ending with a half note C4.

γ)

Exercise 7c: A two-staff musical score in C major, 4/4 time. The first staff (treble clef) contains a melody starting with a quarter rest, followed by quarter notes G4, A4, B4, C5, D5, E5, F5, G5, and ending with a half note C5. The second staff (bass clef) contains a bass line starting with a quarter rest, followed by quarter notes C4, E4, G4, and ending with a half note C4.

Σωστό: Το γ

8. Δημιουργείστε τη δική σας δίφωνα αντίστιξη τρίτου είδους **με δοσμένο cantus firmus**. Για τους πιο τολμηρούς παραχωρείται η ελευθερία δημιουργίας του δικού τους cantus firmus.

Διευκρινήσεις:

- Ακολουθούμε πιστά τους κανόνες για την αποτελεσματικότερη ανάπτυξη των μελωδικών γραμμών και τους κανόνες για τη δημιουργία άρτιων συνηχήσεων, που αφορούν το τρίτο είδος δίφωνης αντίστιξης
- Επιτρέπεται η συνεργασία δυο μαθητών στην περίπτωση που επιλεγεί η δημιουργία cantus firmus. Αυτό σημαίνει πως ένας μαθητής θα δημιουργήσει το cantus firmus και ο άλλος θα δημιουργήσει την αντιστικτική μελωδία.
- Για την παράδοση των εργασιών-δημιουργιών τίθεται χρονικό όριο.
- Οι εργασίες-δημιουργίες, αφού αξιολογηθούν, θα ηχογραφηθούν και θα αναρτηθούν στην ιστοσελίδα του σχολείου ή στο blog του μαθήματος, στην οποία έχουν πρόσβαση όλοι οι μαθητές (κίνητρο)

ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΗ

Εάν δεν μπορέσει ο/η εκπαιδευτικός να ολοκληρώσει όλες τις ασκήσεις μπορεί να ζητήσει από τους μαθητές να επισκεφτούν το blog ή wikispace που έχει δημιουργηθεί για τις ανάγκες του μαθήματος και να προσπαθήσουν να τις λύσουν και να τις υποβάλλουν για διόρθωση.

Αξιολόγηση της ενότητας

Για την αξιολόγηση ο/η εκπαιδευτικός μπορεί να κρατά φάκελο για κάθε μαθητή χωριστά, στον οποίο θα καταχωρούνται οι δημιουργίες των μαθητών (π.χ. ανάπτυξης δίφωνης αντίστιξης σε κάθε είδος). Παρόλα αυτά θα αξιολογείται ...

- Η ικανότητα να αναγνωρίζουν, να αναλύουν και να ερμηνεύουν τους κανόνες απαγόρευσης, αποφυγής και αποδοχής για τη δημιουργία μελωδικών και συνηχητικών μουσικών παραδειγμάτων
- Η ικανότητα των μαθητών να γράφουν δίφωνη αντίστιξη στο συγκεκριμένο είδος χρησιμοποιώντας με ευκολία τους κανόνες μελωδίας και συνήχησης, προσδίδοντας την απαραίτητη πλαστικότητα, ηρεμία και ευγένεια, όπως αρμόζει στο ύφος της εποχής.
- Η ικανότητα εκτέλεσης της δίφωνης αντίστιξης που δημιούργησαν ή της φωνητικής εκτέλεσής της (a capella)

Αποτελέσματα της ενότητας

- Με την αξιοποίηση των ΤΠΕ ο χρόνος αξιοποιείται ποιοτικά και ποσοτικά για την αποτελεσματικότερη εκμάθηση των κανόνων του συγκεκριμένου είδους δίφωνης αντίστιξης
- Αυξάνεται το ενδιαφέρον των μαθητών για τη μάθηση
- Οι μαθητές μπορούν να γνωρίζουν και να κατανοούν το γενικό θεωρητικό πλαίσιο για το σχηματισμό δίφωνης αντίστιξης στο συγκεκριμένο είδος, καθώς και έννοιες, όρους Συγκεκριμένα:

- Οι μαθητές ανακαλύπτουν και καταγράφουν τους κανόνες που διέπουν τη δημιουργία μελωδιών και αντιστικτικών γραμμών
- Οι μαθητές μπορούν να συγκρίνουν και να αντιπαραθέτουν τους κανόνες από κάθε είδος δίφωνης αντίστιξης
- Οι μαθητές αναγνωρίζουν οπτικά κάθε είδος δίφωνης αντίστιξης
- Οι μαθητές αναγνωρίζουν τον ήχο και τα μουσικά σχήματα κάθε είδους
- Οι μαθητές αναγνωρίζουν τα ορθά περάσματα της αντίστιξης
- Οι μαθητές αναγνωρίζουν τα λάθη της αντιστικτικής γραφής από μόνοι τους
- Οι μαθητές να μαθαίνουν τους κανόνες μέσα από την επίλυση των ασκήσεων
- Οι μαθητές συνθέτουν δίφωνα αντίστιξη και λαμβάνουν την ανατροφοδότηση από τον/την εκπαιδευτικό τους
- Οι μαθητές διαβάζουν, περιγράφουν, αναλύουν και ερμηνεύουν μουσικά αποσπάσματα βασισμένα στα στιλιστικά χαρακτηριστικά της αναγεννησιακής εποχής χρησιμοποιώντας την κατάλληλη μουσική ορολογία
- Οι μαθητές δημιουργούν και εκτελούν τη δική τους δίφωνα αντίστιξη στο συγκεκριμένο είδος, χρησιμοποιώντας αβίαστα τους κανόνες και τις οδηγίες
- Οι μαθητές αναπτύσσουν δεξιότητες ψυχοκινητικές και συμπεριφορικές

Διαθεματική Προσέγγιση

Η έννοια της αντίστιξης υπάρχει και στο χώρο του κινηματογράφου. Παρακολουθείστε το παρακάτω video (<https://www.youtube.com/watch?v=7y4HjMroo8c>) εμπνευστείτε και με τη βοήθεια του/της καθηγητή/τριας της θεατρολογίας ή της πληροφορικής ή ακόμη και εκείνου των εικαστικών δημιουργείτε ένα αντίστοιχο video και επενδύστε το με τη δική σας μουσική δημιουργία δίφωνης αντίστιξης σε οποιοδήποτε είδος.

Βιβλιογραφία:

Jeppesen, K., (1968). *Αντίστιξη – Ασματική Πολυφωνία*. Αθήνα: Νάσος (4^η Έκδοση),

De la Motte, D., (1981). *Αντίστιξη. Οι κανόνες και η πρακτική της, σε διάφορες εποχές και στυλ. Βιβλίο μελέτης και ασκήσεων*. Αθήνα: Νάσος

Mann, A., (1971). *The Study of Counterpoint from Johann Joseph Fux's Gradus ad Parnassum*. NY London: WW Norton & Company

Συκιάς, Δ., (2013). *Σημειώσεις τροπικής αντίστιξης – ανθολόγιο υποδειγμάτων - τεύχος Ι - ν 1.0* (<http://3euk1l4.blogspot.gr/2013/01/blogpost.html>)

Leon, W. & Giffing, D., (2007). *Efficient Teaching: Species Counterpoint and Developing Computer-Aided Instruction*. Διαθέσιμο στην ιστοσελίδα: http://scholarship.profcouch.us/CAI_SEDE_Article.pdf

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 6: ΠΤΩΤΙΚΟΙ ΣΧΗΜΑΤΙΣΜΟΙ ΒΑΣΙΚΕΣ ΕΝΝΟΙΕΣ

Α΄ ΜΕΡΟΣ

Φιλοσοφία Ενότητας

Αφομοίωση της έννοιας και της χρησιμότητας του πτωτικού σχηματισμού, καθώς και της σχέσης του με τα σημεία στίξης του Λόγου.

Αντίληψη της εξελικτικής πορείας των πτωτικών σχημάτων. Τονίζεται πως δεν είναι απαραίτητη η αποστήθιση των κατά περιόδους χαρακτηριστικών των πτωτικών σχηματισμών. Βασικός στόχος δεν είναι η παπαγαλία αλλά η κριτική θεώρηση της εξελικτικής πορείας στη ροή του χρόνου, καθώς και των παραγόντων που την επηρέασαν (μεταβολή των αισθητικών κριτηρίων, ανάγκη για ανανέωση και πρωτοτυπία κ.λ.π.)

Ακουστική κατανόηση των αρχών δόμησης των πτωτικών σχηματισμών της κάθε εποχής.

Στόχος

Ακρόαση και σχολιασμός χαρακτηριστικών πτωτικών σχηματισμών από έργα αντιπροσωπευτικών συνθετών της κάθε εποχής

Ειδικοί Στόχοι

Συγκεκριμένα, οι μαθητές θα πρέπει ...

- να κατανοήσουν την αναγκαιότητα ύπαρξης των πτωτικών σχηματισμών και να είναι σε θέση να τους συσχετίσουν με τα σημεία στίξης του μελοποιημένου κειμένου
- Να αναγνωρίζουν τους αντιπροσωπευτικότερους πτωτικούς σχηματισμούς συνδυάζοντάς τους με την εξελικτική πορεία των δομικών χαρακτηριστικών τους από τον 15^ο αιώνα έως το μπαρόκ (17^ο με πρώτο μισό 18^{ου} αιώνα)

ΑΝΑΛΥΤΙΚΟ ΣΧΕΔΙΟ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ

Η πρόταση αυτή διδασκαλίας βασίζεται σε ενδεικτική δραστηριότητα του Προγράμματος Σπουδών από τη θεματική ενότητα «6: Πτωτικοί σχηματισμοί βασικές έννοιες».

Θέμα:

Τάξη: Α΄ Λυκείου

Γνωστικό Αντικείμενο: Στοιχεία Αντίστιξης

Προβλεπόμενη Διάρκεια Υλοποίησης : 2 Διδακτικές Ώρες

Στόχοι

Οι μαθητές θα πρέπει

- Να ανακαλύψουν βιωματικά τις έννοιες των πτωτικών σχηματισμών:
 - ✓ Την κατάληξη σε τέλεια συμφωνία από ατελή συμφωνία μέσω αντίθετης κίνησης
 - ✓ Την εισαγωγή της ατελούς συμφωνίας της προτελευταίας συνήχησης με μία διαφωνία, συνήθως μία διάφωνα συγκοπή
 - ✓ Την αποκαλούμενη πτώση του Landini
 - ✓ Την προσθήκη χαμηλότερης φωνής στο προϋπάρχον μοντέλο που καταλήγει στη θεμέλιο με ανιόν άλμα 4ης ή κατιόν άλμα 5^{ης}
 - ✓ Την εισαγωγή του αρμονικού διαστήματος της ατελούς συμφωνίας (κατά κανόνα 3η μεγάλη) στην τελική συνήχηση
 - ✓ Την παγίωση των προαναφερομένων χαρακτηριστικών μέσα στο πλαίσιο των αρμονικών λειτουργιών του Τονικού Μουσικού Συστήματος (V-I)
 - ✓ Τη διεύρυνση του πτωτικού σχηματισμού με τη χρήση των λειτουργιών της υποδεσπόζουσας (IV ή II) ή της διπλής δεσπόζουσας (σε μορφή V ή VII7/ντιμινοϋίτας πριν από τη δεσπόζουσα)
 - ✓ τη χρήση της V7 και της VII7/ντιμινοϋίτας χωρίς προετοιμασία της διαφωνίας
- Να εξοικειωθούν ακούγοντας διάφορα μουσικά αποσπάσματα, διακεκριμένων συνθετών (δεξιότητες ακρόασης-aural skills) με την εξελικτική πορεία των πτωτικών σχηματισμών από τα μέσα του 14^{ου} έως το 18^ο αιώνα
- Να πειραματιστούν και να δημιουργήσουν τα δικά τους πτωτικά σχήματα σχολιάζοντας παράλληλα τα δομικά χαρακτηριστικά τους (δημιουργικές ικανότητες-creative skills)
- Να εκτελέσουν τη δημιουργία τους με τη φωνή τους (δεξιότητες εκτέλεσης-performance skills)
- Να αναπτύξουν τη δημιουργικότητα, την ανεξαρτησία για την ανάπτυξη και αξιοποίηση των ιδεών τους (generic skills).
- Να καλλιεργήσουν τη αναλυτική και συνθετική τους σκέψη (critical thinking) αξιολογώντας εποικοδομητικά τη δική τους δημιουργία ή/και των άλλων συμμαθητών τους
- Να ενισχύσουν την αυτοπεποίθησή τους, την αυτοεκτίμησή τους, την αυτό-αποτελεσματικότητά τους και γενικότερα την αυτογνωσία τους δουλεύοντας ατομικά αλλά και σε ομάδες

- Μέσω της κατάκτησης της γενικής γνώσης και της ενίσχυσης των δεξιοτήτων ακρόασης και δημιουργίας οι μαθητές θα πρέπει να μπορούν να μιλούν, να περιγράφουν, να ερμηνεύουν και να διατυπώνουν (γραπτά) τις μουσικές τους εμπειρίες (verbal skills) μελετώντας μουσικά αποσπάσματα (πρωτικά σχήματα) από τις διάφορες εποχές

Μεθοδολογική Προσέγγιση

Τεχνική της ανακάλυψης, ενεργητική-συμμετοχική μάθηση, ομαδοσυνεργατική, διαθεματική σύνδεση (ιστορία της μουσικής, αρμονία, υποχρεωτικό πιάνο), αξιοποίηση τεχνολογιών πληροφορίας και επικοινωνίας

Διδακτικό Υλικό

CD ή/και Ηλεκτρονικός Υπολογιστής με πρόσβαση στο διαδίκτυο, πιάνο, μουσικά όργανα, πίνακας με πεντάγραμμα, διαδραστικός πίνακας, φύλλα εργασίας.

Λέξεις κλειδιά

Πτώση, τέλεια συμφωνία, ατελής συμφωνία, προσαγωγέας

Β΄ ΜΕΡΟΣ

Στρατηγική Διδασκαλίας

Πρώτη διδακτική ώρα

Οι μαθητές χωρίζονται σε ομάδες τριών ή τεσσάρων ατόμων. Στον πίνακα ή στο διαδραστικό πίνακα αναγράφονται από τον καθηγητή οι λέξεις κλειδιά (πτώση, τέλεια συμφωνία, ατελής συμφωνία, προσαγωγέας) και κάθε ομάδα με τη μέθοδο της ιδεοθύελλας καταγράφει ό,τι θεωρεί σχετικό με αυτές τις έννοιες.

Ο/Η εκπαιδευτικός παραθέτει στοιχεία για την εξέλιξη των πρωτικών σχηματισμών από το 15ο αιώνα έως το πρώτο μισό του 18ου αιώνα. Αναλυτικά αναφέρει για το 15^ο αιώνα την κατάληξη σε τέλεια συμφωνία από ατελή συμφωνία μέσω αντίθετης κίνησης και την εισαγωγή της ατελούς συμφωνίας της προτελευταίας συνήχησης με μία διαφωνία, συνήθως μία διάφωνη συγκοπή. Την αποκαλούμενη πτώση του Landini, όπου ο προσαγωγέας στην ψηλότερη φωνή κατέρχεται βηματικά στην έκτη βαθμίδα πριν λυθεί στη θεμέλιο, η οποία αποτελεί μία συχνά εμφανιζόμενη παραλλαγή της προαναφερθείσας πτώσης ακόμα και κατά το πρώτο μισό του 15ου αιώνα. Την προσθήκη χαμηλότερης φωνής στο προϋπάρχον μοντέλο που καταλήγει στη θεμέλιο με ανιόν άλμα 4ης ή κατιόν άλμα 5^{ης} αλλά και την εισαγωγή του αρμονικού διαστήματος της ατελούς συμφωνίας (κατά κανόνα 3η μεγάλη) στην τελική συνήχηση τον 16^ο αιώνα.

Την παγίωση των προαναφερομένων χαρακτηριστικών μέσα στο πλαίσιο των αρμονικών λειτουργιών του Τονικού Μουσικού Συστήματος (V-I) τον 17^ο αιώνα. Τη διεύρυνση του πρωτικού σχηματισμού με τη χρήση των λειτουργιών της υποδεσπόζουσας (IV ή II) ή της διπλής δεσπόζουσας (σε μορφή V ή VII7/ντιμινουίτας πριν από τη δεσπόζουσα) κατά το

δεύτερο μισό του 17^{ου} αιώνα. Τη χρήση από τον 18ο αιώνα της V7 και της VII7/ντιμινουΐτας γίνεται χωρίς προετοιμασία της διαφωνίας. Μπορεί να χρησιμοποιηθεί εκπαιδευτικό υλικό από τα ακόλουθα συγγράμματα:

- [Knud](http://www.skroutz.gr/books/a.55785.Jeppesen-Knud.html) [HYPERLINK](http://www.skroutz.gr/books/a.55785.Jeppesen-Knud.html) "http://www.skroutz.gr/books/a.55785.Jeppesen-Knud.html" [HYPERLINK](http://www.skroutz.gr/books/a.55785.Jeppesen-Knud.html) "http://www.skroutz.gr/books/a.55785.Jeppesen-Knud.html" [Jeppesen](http://www.skroutz.gr/products/show/6650166) (2003), [Αντίστιξη](http://www.skroutz.gr/products/show/6650166) - [HYPERLINK](http://www.skroutz.gr/products/show/6650166) ["http://www.skroutz.gr/products/show/6650166"](http://www.skroutz.gr/products/show/6650166) [Ασματική](http://www.skroutz.gr/products/show/6650166) [HYPERLINK](http://www.skroutz.gr/products/show/6650166) ["http://www.skroutz.gr/products/show/6650166"](http://www.skroutz.gr/products/show/6650166) [πολυφωνία, Νάσος](http://www.skroutz.gr/products/show/6650166)
- Alfred Mann (ed. 1965) *The Study of Counterpoint (from Johann Joseph Fux's Gradus ad Parnassum)*, WW Norton & Co
- [Diether](http://www.skroutz.gr/books/a.31410.Motte-Diether-de-la.html) [HYPERLINK](http://www.skroutz.gr/books/a.31410.Motte-Diether-de-la.html) "http://www.skroutz.gr/books/a.31410.Motte-Diether-de-la.html" [de la](http://www.skroutz.gr/books/a.31410.Motte-Diether-de-la.html) [HYPERLINK](http://www.skroutz.gr/books/a.31410.Motte-Diether-de-la.html) "http://www.skroutz.gr/books/a.31410.Motte-Diether-de-la.html" [Motte](http://www.skroutz.gr/books/a.31410.Motte-Diether-de-la.html) (1999) [Αντίστιξη](http://www.skroutz.gr/books/a.31410.Motte-Diether-de-la.html), [Νάσος](http://www.skroutz.gr/books/a.31410.Motte-Diether-de-la.html)
- Δημήτρης Συκιάς (2013) *Σημειώσεις τροπικής αντίστιξης - ανθολόγιο υποδειγμάτων - τεύχος I - ν 1.0* <http://3euk1l4.blogspot.gr/2013/01/b> [HYPERLINK](http://3euk1l4.blogspot.gr/2013/01/b) ["http://3euk1l4.blogspot.gr/2013/01/blog-post.htm"](http://3euk1l4.blogspot.gr/2013/01/blog-post.htm) [log-post.htm](http://3euk1l4.blogspot.gr/2013/01/blog-post.htm)
- Παναγιώτης Αδάμ (2004-5) *Αναγεννησιακή Αντίστιξη: Παραδείγματα και θέματα* (Σημειώσεις για το μάθημα της Αντίστιξης) Τμήμα Μουσικών Σπουδών - ΑΠΘ
- Γιάννης Ιωαννίδης, *Αντίστιξη*, μέρος πρώτο. Αθήνα: Μουσικής Εταιρείας Αθηνών

Δημιουργία-Ανάλυση-Εκτέλεση

Στη συνέχεια κάθε μαθήτρια/μαθητής δημιουργεί ένα μικρό θέμα με ένα πτωτικό σχήμα δικής του έμπνευσης ενώ η ομάδα σχολιάζει και καταγράφει τα δομικά χαρακτηριστικά του που εντόπισε. Στη συνέχεια κάθε ομάδα ανακοινώνει τις δικές της σημειώσεις. Θα ακολουθήσει φωνητική απόδοση από τους μαθητές των συνθέσεών τους. Επιπροσθέτως σχολιάζουν τυχόν λάθη που έχουν παρουσιαστεί κατά τη δημιουργία.

Σύνθεση: Οι ομάδες ξαναδιαβάζουν τις αρχικές τους σημειώσεις και αναπροσαρμόζουν τα συμπεράσματά τους με την ολοκλήρωση της άσκησης

Αξιολόγηση

- Της ικανότητας απόδοσης πτωτικών σχηματισμών
- Της ικανότητας ελέγχου τυχόν λαθών κατά τη δημιουργία της μελωδίας
- Της ικανότητας συνεργασίας με τους άλλους μαθητές που ανήκουν στην ίδια ομάδα

Δεύτερη διδακτική ώρα

Ακρόαση Μουσικών Αποσπασμάτων και Ανάλυση:

Ο/Η εκπαιδευτικός τη δεύτερη διδακτική ώρα μπορεί να προβάλλει στον βιντεοπροβολέα ή να χρησιμοποιήσει την αίθουσα υπολογιστών και το βιντεοπροβολέα κάποια από τα ακόλουθα βιντεάκια σχολιάζοντας παράλληλα τη λειτουργία των πτωτικών σχηματισμών σε αυτά :

Jean de Ockeghem <https://www.youtube.com/watch?v=BO4eq9nLfYc%20> HYPERLINK
"https://www.youtube.com/watch?v=BO4eq9nLfYc%20":// HYPERLINK
"https://www.youtube.com/watch?v=BO4eq9nLfYc%20"www HYPERLINK
"https://www.youtube.com/watch?v=BO4eq9nLfYc%20". HYPERLINK
"https://www.youtube.com/watch?v=BO4eq9nLfYc%20"youtube HYPERLINK
"https://www.youtube.com/watch?v=BO4eq9nLfYc%20". HYPERLINK
"https://www.youtube.com/watch?v=BO4eq9nLfYc%20"com HYPERLINK
"https://www.youtube.com/watch?v=BO4eq9nLfYc%20"/ HYPERLINK
"https://www.youtube.com/watch?v=BO4eq9nLfYc%20"watch HYPERLINK
"https://www.youtube.com/watch?v=BO4eq9nLfYc%20"? HYPERLINK
"https://www.youtube.com/watch?v=BO4eq9nLfYc%20"v HYPERLINK
"https://www.youtube.com/watch?v=BO4eq9nLfYc%20"= HYPERLINK
"https://www.youtube.com/watch?v=BO4eq9nLfYc%20"BO HYPERLINK
"https://www.youtube.com/watch?v=BO4eq9nLfYc%20"4 HYPERLINK
"https://www.youtube.com/watch?v=BO4eq9nLfYc%20"eq HYPERLINK
"https://www.youtube.com/watch?v=BO4eq9nLfYc%20"9 HYPERLINK
"https://www.youtube.com/watch?v=BO4eq9nLfYc%20"nL HYPERLINK
"https://www.youtube.com/watch?v=BO4eq9nLfYc%20"fYc

Henricus Isaac <https://www.youtube.com/watch?v=zqpXLTJDsWg>

William Byrd <https://www.youtube.com/watch?v=vFZZMF7SRRo>

Orlande de Lassus https://www.youtube.com/watch?v=BG_o95MD0Jw

Giovanni Pierluigi da Palestrina <https://www.youtube.com/watch?v=9mdmco61Htk>

Claudio Monteverdi <https://www.youtube.com/watch?v=3iY1jBk5> HYPERLINK
"https://www.youtube.com/watch?v=3iY1jBk50ok%20"0ok

Henry Purcell <https://www.youtube.com/watch?v=oKijWFSkId> HYPERLINK
"https://www.youtube.com/watch?v=oKijWFSkIdE%20"E

Arcangelo Corelli <https://www.youtube.com/watch?v=h8ANWf1caUE%20> HYPERLINK
"https://www.youtube.com/watch?v=h8ANWf1caUE%20"ps://www.youtube.com/watch?v=h8ANWf1caUE

George Frideric Handel <https://www.youtube.com/watch?v=rpNdJvAhug0>

Johann Sebastian Bach <https://www.youtube.com/watch?v=X9Dh43kVL1> HYPERLINK
"https://www.youtube.com/watch?v=X9Dh43kVL1Q%20"Q

Ταυτόχρονα μοιράζει στους μαθητές που είναι χωρισμένοι σε ομάδες (όπως στο προηγούμενο μάθημα) ένα φύλλο εργασίας (παρατίθεται στη συνέχεια) στο οποίο

παρατίθενται ερωτήσεις τις οποίες οι μαθητές θα κλιθούν να συμπληρώσουν ανά ομάδα μετά την ολοκλήρωση της ακρόασης κάθε κομματιού. Ο/Η εκπαιδευτικός ζητά από τους μαθητές να ακούσουν προσεκτικά τα αποσπάσματα και να παρακολουθήσουν την κίνηση και την εξέλιξη των πτωτικών σχηματισμών μέσα σε αυτά.

Περίοδος	Πτωτικοί σχηματισμοί	Φόρμα/ Είδος
	<p>Η πτώση αρχίζει με.....</p> <p>Στη συνέχεια.....</p> <p>Ολοκληρώνεται.....</p>	

Συμπλήρωση Φύλλου Εργασίας και συζήτηση:

Ο/Η εκπαιδευτικός ζητά από τους μαθητές να σχολιάσουν τα μουσικά χαρακτηριστικά που διέκριναν στα μουσικά αποσπάσματα κατά τη διάρκεια της ακρόασης και την ταυτόχρονη παρακολούθηση της παρτιτούρας (όπου υπάρχει). Έτσι, οι μαθητές θα πρέπει να παρατηρήσουν τα είδη των πτωτικών σχηματισμών σε κάθε απόσπασμα. Τι σχέση αυτό με την εποχή που γράφτηκε το έργο. Οι απαντήσεις των μαθητών μπορούν να αποτελέσουν μια μορφή ανατροφοδότησης για τον/την εκπαιδευτικό. Στο σημείο αυτό ο εκπαιδευτικός μπορεί να δώσει περισσότερες πληροφορίες για την εποχή και τους συνθέτες των έργων.

Αξιολόγηση

Της ικανότητας των μαθητών να αναλύουν και να συνθέτουν ένα θέμα με πτωτικούς σχηματισμούς και να παρατηρούν τα δομικά συστατικά του.

Αποτελέσματα

Οι μαθητές θα πρέπει να μπορούν ...

- να γνωρίζουν συνθέτες, έργα, είδη συνθέσεων από τον 15ο έως τον 18ο αιώνα
- να μπορούν να περιγράφουν, να αναλύουν έργα αυτής της εποχής (*reading skills*) ή να αναγνωρίζουν ακουστικά το ύφος και το στυλ των συνθέσεων της εποχής (*aural skills*).
- να δημιουργούν (*creative skills*) και να εκτελούν (*performance skills*) τη δική τους σύνθεση

- να κατανοήσουν τις βασικές έννοιες, όχι με την απομνημόνευση ενός τυπικού ορισμού αλλά με την ανάπτυξη ικανοτήτων διάκρισης και πρακτικής εφαρμογής

Διαθεματική Προσέγγιση

Σύνδεση του μαθήματος με το μάθημα της ιστορίας της μουσικής, του υποχρεωτικού πιάνου (πολυφωνικά έργα για πληκτροφόρο), της αρμονίας και των συνόλων (σύνολο χορωδιακής μουσικής a capella). Οι μαθητές/μαθήτριες μπορούν να παρουσιάσουν μια συνθετική ερευνητική εργασία όπου παράλληλα με την εξέλιξη των πτωτικών σχηματισμών μελετάται η σημασία των σημείων στίξης στη γλώσσα και η λειτουργία τους μέσα σε ένα λογοτεχνικό κείμενο.

ΕΝΟΤΗΤΑ 7: ΣΧΟΛΙΑΣΜΟΣ ΕΝΔΕΙΚΤΙΚΩΝ ΠΑΡΑΔΕΙΓΜΑΤΩΝ (ΒΑΣΙΚΑ ΘΕΜΑΤΑ)

Α΄ ΜΕΡΟΣ

Φιλοσοφία Ενότητας

Ανάπτυξη κριτικής θεώρησης και συνολικής αντιμετώπισης της ευρωπαϊκής μουσικής πράξης. Κατανόηση της αντίστιξης και των κατά περιόδους χαρακτηριστικών της ως εργαλεία εφαρμογής και απόδοσης της μουσικής σύνθεσης βάσει των αισθητικών αρχών και των γνωστικών δεδομένων της εποχής.

Γνωριμία με αντιπροσωπευτικούς συνθέτες της κάθε εποχής. Ο μαθητής πρέπει να έρθει σε επαφή με το έργο (έστω και υπό τη μορφή αποσπασμάτων) όσο το δυνατόν περισσότερων συνθετών από κάθε εποχή. Προέχει η συνολική αντίληψη και η αποσαφηνισμένη καθολική εικόνα της ιστορικής διαδρομής της έντεχνης ευρωπαϊκής μουσικής από την εξειδικευμένη γνώση των χαρακτηριστικών μίας συγκεκριμένης ιστορικής στιγμής

Ακουστική αντίληψη των κυριότερων μορφοπλαστικών τεχνικών (μιμήσεις, αναστροφές, μεγεθύνσεις, σμικρύνσεις, μοτιβικοί συνδυασμοί, τεχνικές κανόνα κ.λ.π.).

Μέσα από τον γενικό σχολιασμό των έργων δεν επιδιώκεται η αποστήθιση των υφολογικών χαρακτηριστικών της κάθε εποχής, αλλά η κατανόηση και η αφομοίωση των βασικών οργανωτικών αρχών που λειτουργούν καταλυτικά στην ανάπτυξη του ύφους της κάθε ιστορικής περιόδου.

Στόχος

Επισήμανση των οργανωτικών αρχών, των υφολογικών χαρακτηριστικών και των κυριότερων μορφοπλαστικών τεχνικών της αναγέννησης και του μπαρόκ. Ακουστική αντίληψη της σχέσης μουσικής και λόγου.

Ειδικοί Στόχοι

Συγκεκριμένα, οι μαθητές θα πρέπει να γνωρίζουν και να είναι σε θέση να χρησιμοποιούν τη διαφωνία στο ισχυρό μέρος του μέτρου με τη μορφή της καθυστέρησης, τη διευρυμένη χρήση των ατελών συμφωνιών στα ισχυρά μέρη του μέτρου· τις τεχνικές *faburden* (Αγγλία) και *fauxbourdon* (ηπειρωτική Ευρώπη) παράλληλων τρίφωνων συνηχήσεων, τη σταθερή δόμηση της μελωδικής γραμμής με βάση τη βηματική κίνηση στον Palestrina, την εξερεύνηση πρωτοπόρων φωνητικών ακουσμάτων στον Marenzio και στον Victoria. Να μπορούν επιπλέον να διακρίνουν τα στοιχεία που οδήγησαν στη μετάβαση στο τονικό σύστημα στην εποχή του μπαρόκ (επικράτηση του μείζονα/ιωνικού και του ελάσσονα/αιολικού τρόπου), αλλά και να συνειδητοποιήσουν τις νέες που προσφέρει η οργανική εκτέλεση.

Να μπορούν να σχολιάσουν κριτικά χαρακτηριστικά έργα διαφορετικών εποχών. Επιπλέον να μπορούν να αντιστοιχίσουν τις τονισμένες συλλαβές του λόγου με τα ισχυρά μέρη του μουσικού μέτρου. Επιπροσθέτως να συνδυάζουν τον έμμετρο λόγο με επαναλαμβανόμενα

ρυθμικά σχήματα, χορευτικά μέτρα και μοτίβα αλλά και τον πεζό Λόγο με Μουσική χωρίς επαναλαμβανόμενα χαρακτηριστικά.

ΑΝΑΛΥΤΙΚΟ ΣΧΕΔΙΟ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ

Η πρόταση αυτή διδασκαλίας βασίζεται σε ενδεικτική δραστηριότητα του Προγράμματος Σπουδών από τη θεματική ενότητα «**7: Σχολιασμός ενδεικτικών παραδειγμάτων (βασικά θέματα)**».

Θέμα: Οργανωτικές αρχές, υφολογικά χαρακτηριστικά και βασικές μορφοπλαστικές τεχνικές της αναγέννησης και του μπαρόκ

Τάξη: Α΄ Λυκείου

Γνωστικό Αντικείμενο: Στοιχεία Αντίστιξης

Προβλεπόμενη Διάρκεια Υλοποίησης :4 διδακτικές ώρες

Στόχοι: Οι μαθητές θα πρέπει:

- Να ανακαλύψουν βιωματικά τις κυριότερες μορφοπλαστικές τεχνικές
 - ✓ μιμήσεις
 - ✓ αναστροφές
 - ✓ μεγεθύνσεις
 - ✓ σμικρύνσεις
 - ✓ μοτιβικούς συνδυασμούς
 - ✓ τεχνικές κανόνα
- Να εξοικειωθούν ακούγοντας διάφορα μουσικά αποσπάσματα, διακεκριμένων συνθετών (δεξιότητες ακρόασης-aural skills) με την εξελικτική πορεία της ευρωπαϊκής μουσικής:
 - ✓ Την περίοδο της πρώιμης αναγεννησιακή αντίστιξη (15ος αιώνας)
 - ✓ Την περίοδο της ύστερης αναγεννησιακής αντίστιξη (16ος αιώνας
 - ✓ Την αντίστιξη εποχής μπαρόκ (1600-1750)
- Να πειραματιστούν και να δημιουργήσουν τα δικά τους μικρά αντιστικτικά έργα σχολιάζοντας παράλληλα τα δομικά χαρακτηριστικά τους (δημιουργικές ικανότητες-creative skills)

- Να εκτελέσουν τη δημιουργία τους με τη φωνή τους (δεξιότητες εκτέλεσης-performance skills)
- Να αναπτύξουν τη δημιουργικότητα, την ανεξαρτησία για την ανάπτυξη και αξιοποίηση των ιδεών τους (generic skills).
- Να καλλιεργήσουν την αναλυτική και συνθετική τους σκέψη (critical thinking), αξιολογώντας επικοδομητικά τη δική τους δημιουργία ή/και των άλλων συμμαθητών τους
- Να ενισχύσουν την αυτοπεποίθησή τους, την αυτοεκτίμησή τους, την αυτό-αποτελεσματικότητά τους και γενικότερα την αυτογνωσία τους δουλεύοντας ατομικά αλλά και σε ομάδες
- Μέσω της κατάκτησης της γενικής γνώσης και της ενίσχυσης των δεξιοτήτων ακρόασης και δημιουργίας οι μαθητές θα πρέπει να μπορούν να μιλούν, να περιγράφουν, να ερμηνεύουν και να διατυπώνουν (γραπτά) τις μουσικές τους εμπειρίες (verbal skills) μελετώντας μουσικά αποσπάσματα από τις διάφορες εποχές

Μεθοδολογική Προσέγγιση

Ήχος, τεχνική της ανακάλυψης, ενεργητική-συμμετοχική μάθηση, ομαδοσυνεργατική, διαθεματική σύνδεση (ιστορία της μουσικής αρμονία, υποχρεωτικό πιάνο), αξιοποίηση τεχνολογιών πληροφορίας και επικοινωνίας

Διδακτικό Υλικό

CD ή/και Ηλεκτρονικός Υπολογιστής με πρόσβαση στο διαδίκτυο, πιάνο, μουσικά όργανα, πίνακας με πεντάγραμμα, διαδραστικός πίνακας, φύλλα εργασίας.

Λέξεις κλειδιά

Διαφωνία, πολυφωνική και ομοφωνική - ομορρυθμική υφή, τονικό μουσικό σύστημα

Β΄ ΜΕΡΟΣ

Στρατηγική Διδασκαλίας

Πρώτη διδακτική ώρα

Οι μαθητές χωρίζονται σε ομάδες τριών ή τεσσάρων ατόμων. Στον πίνακα ή στο διαδραστικό πίνακα αναγράφονται από τον/την καθηγητή /καθηγήτρια οι λέξεις κλειδιά (διαφωνία, τεχνικές *faburden* και *fauxbourdon*, παράλληλες τρίφωνες συνηχήσεις) και σε κάθε ομάδα καταγράφονται ό,τι θεωρείται σχετικό με αυτές τις έννοιες. Καθώς προέχει η συνολική αντίληψη και η αποσαφηνισμένη καθολική εικόνα της ιστορικής διαδρομής της έντεχνης ευρωπαϊκής μουσικής της εξειδικευμένης γνώσης των χαρακτηριστικών της εποχής ο/η καθηγητής /καθηγήτρια προβάλλει στον βιντεοπροβολέα ή στον υπολογιστή αποσπάσματα από έργα των :

Gilles de Bins (Binchois) (ενδεικτικά): <https://www.youtube.com/watch?v=FSYH-g6ro68>
<https://www.youtube.com/watch?v=tREK3qOoAx8>

Guillaume Dufay https://www.youtube.com/watch?v=O-25R_SaDao

<https://www.youtube.com/watch?v=m6z1nkRQHMo>

<https://www.youtube.com/watch?v=LvFxtC0CAmk>

Jean de Ockeghem <https://www.youtube.com/watch?v=ZWLsLAujZl>

<https://www.youtube.com/watch?v=kM9thXuECpA>

Henricus Isaac [HYPERLINK "Isaac%20https://www.youtube.com/watch?v=jduUFCPI_es"](https://www.youtube.com/watch?v=jduUFCPI_es)

https://www.youtube.com/watch?v=jduUFCPI_es

<https://www.youtube.com/watch?v=u1-pemcmE48>

John Dunstable <https://www.youtube.com/watch?v=qQjdEbZH2wI>

<https://www.youtube.com/watch?v=z6dvXMnJHrk>

Ανάλυση :Με τη βοήθεια του /της καθηγητή καθηγήτριας κάθε ομάδα σχολιάζει και καταγράφει τα δομικά χαρακτηριστικά που εντόπισε στο απόσπασμα, αλλά και αν υπήρχε ενδιαφέρον στη δομή του (ποικιλία μελωδικών διαστημάτων, ρυθμικών αξιών, πτώσεις κ.τ.λ.).

Σύνθεση: Οι ομάδες ξαναδιαβάζουν τις αρχικές τους σημειώσεις και αναπροσαρμόζουν τα συμπεράσματά τους με την ολοκλήρωση της ακρόασης.

Αξιολόγηση

- Της ικανότητας εντοπισμού ή σχολιασμού των δομικών στοιχείων και ιδιαίτερων χαρακτηριστικών κάθε σύνθεσης
- Της ικανότητας συνεργασίας με τους άλλους μαθητές που ανήκουν στην ίδια ομάδα

Δεύτερη διδακτική ώρα

Ακρόαση Μουσικών Αποσπασμάτων και Συζήτηση:

Ο/Η εκπαιδευτικός τη δεύτερη διδακτική ώρα μπορεί να προβάλλει στον βιντεοπροβολέα ή να χρησιμοποιήσει την αίθουσα υπολογιστών και το βιντεοπροβολέα κάποια από τα ακόλουθα βιντεάκια με έργα των: Josquin des Prez,

<https://www.youtube.com/watch?v=qUNzi900ZJw> **HYPERLINK**

["https://www.youtube.com/watch?v=qUNzi900ZJw&list=PLx9DIwiTjVRAUFRCKVnGKXQeSR8Llp6bH"](https://www.youtube.com/watch?v=qUNzi900ZJw&list=PLx9DIwiTjVRAUFRCKVnGKXQeSR8Llp6bH) & **HYPERLINK**

["https://www.youtube.com/watch?v=qUNzi900ZJw&list=PLx9DIwiTjVRAUFRCKVnGKXQeSR8Llp6bH"](https://www.youtube.com/watch?v=qUNzi900ZJw&list=PLx9DIwiTjVRAUFRCKVnGKXQeSR8Llp6bH) **list=PLx9DIwiTjVRAUFRCKVnGKXQeSR8Llp6bH**

<https://www.youtube.com/watch?v=ros1dZggZJs&index=59&list=PLx9DIwiTjVRAUFRcKvNkGXQeSR8Llp6bH>

William Byrd, <https://www.youtube.com/watch?v=vFZZMF7S> HYPERLINK
"[https://www.youtube.com/watch?v=vFZZMF7SRRo%20\"RRO](https://www.youtube.com/watch?v=vFZZMF7SRRo%20\)

<https://www.youtube.com/watch?v=MnsAD9xNyYk>

Giovanni Pierluigi da Palestrina, <https://www.youtube.com/watch?v=9mdmco61Ht>
HYPERLINK "[https://www.youtube.com/watch?v=9mdmco61Htk%20\"k](https://www.youtube.com/watch?v=9mdmco61Htk%20\)

<https://www.youtube.com/watch?v=nRmkj19i4Yk>

<https://www.youtube.com/watch?v=BXQuOQccCWA>

Orlande de Lassus, https://www.youtube.com/watch?v=BG_o95MD0 HYPERLINK
"[https://www.youtube.com/watch?v=BG_o95MD0Jw%20\"Jw](https://www.youtube.com/watch?v=BG_o95MD0Jw%20\)

<https://www.youtube.com/watch?v=8URQ0ZEIT0Q>

Tomás Luis de Victoria, <https://www.youtube.com/watch?v=0H24PCnsEn> HYPERLINK
"[https://www.youtube.com/watch?v=0H24PCnsEnU%20\"U](https://www.youtube.com/watch?v=0H24PCnsEnU%20\)

<https://www.youtube.com/watch?v=JdA6WssFz4Y>

Luca Marenzio <https://www.yout> HYPERLINK
"[https://www.youtube.com/watch?v=ZJlj1uy8cSA%20\"ube.com](https://www.youtube.com/watch?v=ZJlj1uy8cSA%20\) HYPERLINK
"[https://www.youtube.com/watch?v=ZJlj1uy8cSA%20\"/watch?v=ZJlj1uy8cS](https://www.youtube.com/watch?v=ZJlj1uy8cSA%20\) HYPERLINK
"[https://www.youtube.com/watch?v=ZJlj1uy8cSA%20\"A](https://www.youtube.com/watch?v=ZJlj1uy8cSA%20\)

https://www.youtube.com/watch?v=n1uWVdWJ_gc

Carlo Gesualdo. <https://www.youtube.com/watch?v=6dVPu71D> HYPERLINK
"[https://www.youtube.com/watch?v=6dVPu71D8VI%20\"8VI](https://www.youtube.com/watch?v=6dVPu71D8VI%20\)

https://www.youtube.com/watch?v=_TZI6HdMHGM

Ανάλυση

Με τη βοήθεια του /της καθηγητή καθηγήτριας κάθε ομάδα σχολιάζει και καταγράφει τα δομικά χαρακτηριστικά που εντόπισε στο απόσπασμα, αλλά και αν υπήρχε ενδιαφέρον στη δομή του (ποικιλία μελωδικών διαστημάτων, ρυθμικών αξιών, πτώσεις κ.τ.λ.). Οι απαντήσεις των μαθητών μπορούν να αποτελέσουν μια μορφή ανατροφοδότησης για τον/την εκπαιδευτικό. Στο σημείο αυτό ο εκπαιδευτικός μπορεί να δώσει πληροφορίες για την εποχή και τους συνθέτες των έργων.

Αξιολόγηση

Της ικανότητας των μαθητών να σχολιάζουν ένα έργο και να παρατηρούν τα δομικά συστατικά του

Αποτελέσματα

Οι μαθητές θα πρέπει να μπορούν ...

- να γνωρίζουν συνθέτες, έργα, είδη συνθέσεων του 16^{ου} αιώνα
- να μπορούν να περιγράφουν, να αναλύουν έργα αυτής της εποχής (*reading skills*) ή να αναγνωρίζουν ακουστικά το ύφος και το στυλ των συνθέσεων της εποχής (*aural skills*).
- να κατανοήσουν τις βασικές έννοιες, όχι με την απομνημόνευση ενός τυπικού ορισμού αλλά με την ανάπτυξη ικανοτήτων διάκρισης, συσχετισμού και πρακτικής εφαρμογής

Τρίτη διδακτική ώρα

Οι μαθητές χωρίζονται σε ομάδες τριών ή τεσσάρων ατόμων. Στον πίνακα ή στο διαδραστικό πίνακα αναγράφονται από τον/την καθηγητή /καθηγήτρια οι λέξεις κλειδιά (μπαρόκ, τονικό σύστημα, ενόργανη μουσική) και σε κάθε ομάδα καταγράφονται ό,τι θεωρείται σχετικό με αυτές τις έννοιες. Καθώς προέχει η συνολική αντίληψη και η αποσαφηνισμένη καθολική εικόνα της ιστορικής διαδρομής της έντεχνης ευρωπαϊκής μουσικής της εξειδικευμένης γνώσης των χαρακτηριστικών της εποχής ο/η καθηγητής /καθηγήτρια προβάλλει στον βιντεοπροβολέα ή στον υπολογιστή αποσπάσματα από έργα των :

Claudio Monteverdi, <https://www.youtube.com/watch?v=YUgIJ212IVg>

<https://www.youtube.com/watch?v=3iY1jBk50ok%20>:// <https://www.youtube.com/watch?v=3iY1jBk50ok%20> www <https://www.youtube.com/watch?v=3iY1jBk50ok%20>. <https://www.youtube.com/watch?v=3iY1jBk50ok%20>. <https://www.youtube.com/watch?v=3iY1jBk50ok%20> youtube <https://www.youtube.com/watch?v=3iY1jBk50ok%20>. <https://www.youtube.com/watch?v=3iY1jBk50ok%20>. <https://www.youtube.com/watch?v=3iY1jBk50ok%20> com <https://www.youtube.com/watch?v=3iY1jBk50ok%20>/ <https://www.youtube.com/watch?v=3iY1jBk50ok%20> watch <https://www.youtube.com/watch?v=3iY1jBk50ok%20>? <https://www.youtube.com/watch?v=3iY1jBk50ok%20> v <https://www.youtube.com/watch?v=3iY1jBk50ok%20> =3 <https://www.youtube.com/watch?v=3iY1jBk50ok%20> iY <https://www.youtube.com/watch?v=3iY1jBk50ok%20> 1 <https://www.youtube.com/watch?v=3iY1jBk50ok%20> jBk <https://www.youtube.com/watch?v=3iY1jBk50ok%20> 5 <https://www.youtube.com/watch?v=3iY1jBk50ok%20> 0 <https://www.youtube.com/watch?v=3iY1jBk50ok%20> ok

Heinrich Schütz, <https://www.youtube.com/watch?v=pljHSnNzygg%20> HYPERLINK
"https://www.youtube.com/watch?v=pljHSnNzygg%20"=pljHSnNzygg

https://www.youtube.com/watch?v=01SaB10_Sg0

Henry Purcell, <https://www.youtube.com/watch?v=oKijWFSkIdE%20> HYPERLINK
"https://www.youtube.com/watch?v=oKijWFSkIdE%20" HYPERLINK "https://www.youtube.com/watch?v=oKijWFSkIdE%20" E

https://www.youtube.com/watch?v=kkh6WMcV_ic

Arcangelo Corelli, <https://www.youtube.com/watch?v=h8ANWf1caUE%20> HYPERLINK
"https://www.youtube.com/watch?v=h8ANWf1caUE%20" HYPERLINK
"https://www.youtube.com/watch?v=h8ANWf1caUE%20" HYPERLINK
"https://www.youtube.com/watch?v=h8ANWf1caUE%20" HYPERLINK

<https://www.youtube.com/watch?v=pWlBxAkiLzU>

George Frideric Handel <https://www.youtube.com/watch?v=rpNdJvAhug0%20> HYPERLINK
"https://www.youtube.com/watch?v=rpNdJvAhug0%20" HYPERLINK
"https://www.youtube.com/watch?v=rpNdJvAhug0%20" HYPERLINK

<https://www.youtube.com/watch?v=7YaGwI7GjIA>

Johann Sebastian Bach. <https://www.youtube.com/watch?v=X9Dh43kVL1Q%20> HYPERLINK
"https://www.youtube.com/watch?v=X9Dh43kVL1Q%20" HYPERLINK
"https://www.youtube.com/watch?v=X9Dh43kVL1Q%20" HYPERLINK

<https://www.youtube.com/watch?v=E2j-frfK-yg>

<https://www.youtube.com/watch?v=tdLCCqixNvg>

Ανάλυση

Με τη βοήθεια του /της καθηγητή καθηγήτριας κάθε ομάδα σχολιάζει και καταγράφει τα δομικά χαρακτηριστικά που εντόπισε στο απόσπασμα, αλλά και αν υπήρχε ενδιαφέρον στη δομή του (ποικιλία μελωδικών διαστημάτων, ρυθμικών αξιών, πτώσεις κ.τ.λ.).

Σύνθεση

Οι ομάδες ξαναδιαβάζουν τις αρχικές τους σημειώσεις και αναπροσαρμόζουν τα συμπεράσματά τους με την ολοκλήρωση της ακρόασης.

Αξιολόγηση

- Της ικανότητας εντοπισμού ή σχολιασμού των δομικών στοιχείων και ιδιαίτερων χαρακτηριστικών κάθε σύνθεσης

- Της ικανότητας συνεργασίας με τους άλλους μαθητές που ανήκουν στην ίδια ομάδα

Τέταρτη διδακτική ώρα

Ακρόαση Μουσικών Αποσπασμάτων και Συζήτηση:

Ο/Η εκπαιδευτικός την τέταρτη διδακτική ώρα μπορεί να προβάλλει στον βιντεοπροβολέα ή να χρησιμοποιήσει την αίθουσα υπολογιστών και το βιντεοπροβολέα κάποια από τα ακόλουθα βιντεάκια με έργα θρησκευτικού και κοσμικού κειμένου από διάφορες εποχές :

Joseph Haydn <https://www.youtube.com/watch?v=b5Ceg7BLdg> HYPERLINK
["https://www.youtube.com/watch?v=bw5Ceg7BLdg%20" w5Ceg7BLdg](https://www.youtube.com/watch?v=bw5Ceg7BLdg%20w5Ceg7BLdg)

Wolfgang Amadeus Mozart <https://www.youtube.com/watch?v=rSzooKdsK> HYPERLINK
["https://www.youtube.com/watch?v=rSzooKdsKgs%20"gs](https://www.youtube.com/watch?v=rSzooKdsKgs%20)

Ludwig van Beethoven <https://www.youtube.com/watch?v=JhpeqgycSVY> HYPERLINK
["https://www.youtube.com/watch?v=JhpeqgycSVY%20".com/watch?v=JhpeqgycSVY](https://www.youtube.com/watch?v=JhpeqgycSVY%20)

Franz Schubert <https://www.youtube.com/watch?v=x75S5qqiavl> HYPERLINK
["https://www.youtube.com/watch?v=x75S5qqiavl%20"?v=x75S5qqiavl](https://www.youtube.com/watch?v=x75S5qqiavl%20)

Frederic Chopin <https://www.youtube.com/watch?v=BY47zdi8So> HYPERLINK
["https://www.youtube.com/watch?v=BY47zdi8So%20"BY47zdi8So](https://www.youtube.com/watch?v=BY47zdi8So%20)

Robert Schumann <https://www.youtube.com/watch?v=reOv-IBQi4I>

Richard Wagner <https://www.youtube.com/watch?v=P73Z6291Pt8> HYPERLINK
["https://www.youtube.com/watch?v=P73Z6291Pt8%20"v=P73Z6291Pt8](https://www.youtube.com/watch?v=P73Z6291Pt8%20)

Modest Musorgsky <https://www.youtube.com/watch?v=iCEDfZgDPS8> HYPERLINK
["https://www.youtube.com/watch?v=iCEDfZgDPS8%20"gdPS8](https://www.youtube.com/watch?v=iCEDfZgDPS8%20)

Claude Debussy <https://www.youtube.com/watch?v=lsWHSnJ0Rlw> HYPERLINK
["https://www.youtube.com/watch?v=lsWHSnJ0Rlw%20"s://www.youtube.com/watch?v=lsWHSnJ0Rlw](https://www.youtube.com/watch?v=lsWHSnJ0Rlw%20)

Alexander Scriabin <https://www.youtube.com/watch?v=qj1luIQHLw> HYPERLINK
["https://www.youtube.com/watch?v=qj1luIQHLw%20"luIQHLw](https://www.youtube.com/watch?v=qj1luIQHLw%20)

Darius Milhaud <https://www.youtube.com/watch?v=uf24HMfNxA> HYPERLINK
["https://www.youtube.com/watch?v=uf24HMfNxA%20"ww.youtube.com/watch?v=uf24HMfNxA](https://www.youtube.com/watch?v=uf24HMfNxA%20) HYPERLINK
["https://www.youtube.com/watch?v=uf24HMfNxA%20"A](https://www.youtube.com/watch?v=uf24HMfNxA%20)

Iannis Xenakis <https://www.youtube.com/watch?v=SZazYFchLRI> HYPERLINK
["https://www.youtube.com/watch?v=SZazYFchLRI%20"R](https://www.youtube.com/watch?v=SZazYFchLRI%20) HYPERLINK
["https://www.youtube.com/watch?v=SZazYFchLRI%20"l](https://www.youtube.com/watch?v=SZazYFchLRI%20)

György Ligeti <https://www.youtu> **HYPERLINK**

["https://www.youtube.com/watch?v=EhLV68whca0%20"be.com/watch?v=EhLV68](https://www.youtube.com/watch?v=EhLV68whca0%20)

HYPERLINK ["https://www.youtube.com/watch?v=EhLV68whca0%20"whca0](https://www.youtube.com/watch?v=EhLV68whca0%20)

Ανάλυση – Συζήτηση

Τα στοιχεία των έργων που θα συζητηθούν είναι διάρθρωση των μελωδικών γραμμών των χορωδιακών και γενικά των φωνητικών έργων σύμφωνα με τα δομικά χαρακτηριστικά του ποιητικού κειμένου, η αντιστοίχιση των τονισμένων συλλαβών του Λόγου με τα ισχυρά μέρη του μουσικού μέτρου, ο συμβολισμός του εννοιολογικού περιεχομένου του Λόγου στη Μουσική, ο συνδυασμός έμμετρου Λόγου με επαναλαμβανόμενα ρυθμικά σχήματα, χορευτικά μέτρα και μοτίβα και ο συνδυασμός πεζού Λόγου με Μουσική χωρίς επαναλαμβανόμενα χαρακτηριστικά.

Αξιολόγηση

- Της ικανότητας εντοπισμού ή σχολιασμού των δομικών στοιχείων και ιδιαίτερων χαρακτηριστικών κάθε σύνθεσης
- Της ικανότητας συνεργασίας με τους άλλους μαθητές που ανήκουν στην ίδια ομάδα

Δημιουργία

Εναλλακτικά ο ο/η εκπαιδευτικός μπορεί να ζητήσει από τους μαθητές να παρουσιάσουν στις τέσσερις αυτές διδακτικές ώρες τις εργασίες που τους έχουν ανατεθεί κατά τη διάρκεια της χρονιάς.

Διαθεματική Προσέγγιση

Σύνδεση του μαθήματος με το μάθημα της ιστορίας της μουσικής, του υποχρεωτικού πιάνου, της αρμονίας και των συνόλων.

